

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Första kammaren.

Nr 25.

Onsdagen den 2 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i stadgan för den internationella arbetsbyrån; samt

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 20 november 1863 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm samt förslag till förordning om vården av vissa kyrkogårdar i Stockholm;

statsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till byggnader och reparationer; samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillägg till instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken jämte en i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 24, i anledning av väckt motion om rätt för aktiebolag att i visst fall återbekomma erlagd stämpelavgift;

nr 25, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående tull å för velocipeder avsedda kedjor;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 13 april 1922 om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar; samt

nr 29, i anledning av väckt motion med förslag till lag om nedskrivning i vissa fall av oguldna utskylder och allmänna avgifter;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 28, angående användande av riksbankens vinst för år 1923;

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om viss ändring i särskilda bestämmelser angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk;

nr 30, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående ytterligare anslag för utarbetande av personregistret till riksdagens protokoll för åren 1809—1866; samt

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa pensioner och understöd m. m. från allmänna indragningsstaten;

första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion med förslag till lag om polisväsendet i riket;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter m. m.;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av en lägenhet från kronoegendomen Ekeberg i Skaraborgs län;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtande till Malå kommun av visst område av den vid avvitringen inom Malå socken till kyrkstad avsatta mark;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 72, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 23, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t om beredande av ökad möjlighet för upplåtande av ecklesiastik jord till smärre jordbruk och egna hem;

nr 24, i anledning av väckta motioner om ändring av 59 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet; samt

nr 25, i anledning av väckt motion angående viss ändring i bestämmelserna rörande rösträtt vid vägstämman; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor och nyfödda barn.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Lindleys* motion, nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

Föredrogs herr *Julins* motion, nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Herr **Julin**: Herr talman! Jag har blivit uppmärksamgjord på, att den motion jag i går väckte, motionen nr 280, här i kammaren, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 121, är av sådan natur, att den skall tagas under behandling av två utskott. Jag får därför hos kammaren anhålla att få uppdelas min motion i två motioner. I den första anhåller jag om en lagändring och i den andra om anslag.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

I enlighet härmed blev ifrågavarande motion uppdelad i två särskilda motioner, den ena med samma nummer och överskrift som den ursprungliga motionen och den andra med nummer 295 och med överskrift: angående anslag till förstärkande av riksräkenskapsverkets arbetskrafter.

Härefter hänvisades motionen nr 280 till behandling av lagutskott och motionen nr 295 till statsutskottet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtanden nr 11 och 12.

Föredrogs första kammarens andra tillfälliga utskotts memorial nr 8, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av motionen I: 122 angående förenklade bestämmelser för utbetalande av automobilskattemedel till rikets väghållningsdistrikt.

Utskottets hemställan bifölls och ifrågavarande motion hänvisades till statsutskottet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel till täckande av brister i räkenskaperna för vissa kungl. slott m. m.; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till dem, som i arvmål, handlagda av utrikesdepartementet, lidit förluster genom bankirfirman Knauth, Nachod & Kuhnes i New York konkurs.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 § 9 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om förlust av rösträtt på grund av uraktlåten utskylds betalning.

Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 144 i första kammaren av herr *Reuterskiöld* m. fl. och nr 220 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., dels de likalydande motionerna nr 145 i första kammaren av herr *Reuterskiöld* m. fl. och nr 221 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl. I dessa motioner hade föreslagits:

a) i motionerna nr 144 i första kammaren och nr 220 i andra kammaren, att riksdagen ville såsom grundlagsenligt vilande antaga följande ändrade lydelse av § 16 riksdagsordningen:

»Valrätt tillkommer — — — — — utövas av

a) — — — — —

b) — — — — —

c) — — — — —

d) den som icke erlagt honom påförda utskylder till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sist förflutna kalenderåren så vitt han icke genom avkortning, uppskov, nedsättning eller befrielse i härför stadgad ordning för dem upphört att häfta.

Till efterrättelse — — — — — inträffar.»

Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.
(Forts.)

b) i motionerna nr 145 i första kammaren och nr 221 i andra kammaren, att riksdagen ville för sin del besluta viss ändrad lydelse av:

- 1) förordningen om kommunalstyrelse på landet,
- 2) förordningen om kommunalstyrelse i stad,
- 3) förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd ävensom
- 4) förordningen om landsting.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på återropade grunder hemställt,

1:o) att motionerna I:144 och II:220 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, och

2:o) att motionerna I:145 och II:221 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade anförts av, utom annan,

1) herrar *N. J. M. Svensson, Vrang, K. A. Westman* och *Pehrsson* i Göteborg, vilka likväl ej antytt sin åsikt, samt

2) herr *Reuterskiöld*, som, med instämmande av herr *K. J. Ekman*, ansett, att utskottet bort, med tillstyrkande i huvudsak av motionerna, avgiva ett yttrande av den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1:o) att motionerna I:144 och II:220 måtte med viss angiven ändring av riksdagen bifallas och den sålunda föreslagna lydelsen av § 16 riksdagsordningen antagas såsom vilande samt

2:o) att motionerna I:145 och II:221 likaledes måtte med vissa angivna ändringar av riksdagen för dess del bifallas.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade:

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! I avseende å föredragningen av konstitutionsutskottets utlåtande nr 16 tillåter jag mig hemställa, att det samma må företagas till avgörande punktvis, dock att vid behandlingen av punkten 1 överläggningen må omfatta utlåtandet i dess helhet.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! Det nu föreliggande förslaget innebär en ändring i grundlagen, i § 16 riksdagsordningen, och avser att den, som blivit påförd skatt, men icke fullgjort sin skattebetalningsplikt, därigenom också skall förlora sin rösträtt, men att den, som därvid kan styrka, att han av oförvållad oförmåga underlåtit att betala, skall i särskilt föreskriven ordning kunna vinna befrielse och därigenom upphöra att häfta för skatten, till följd varav hans rösträtt blir bevarad. Paragrafen förutsätter således, därest den efter att ha blivit förklarad vilande slutligen antages, en särskild författning rörande ett förfarande, varigenom befrielse kan erhållas från skattebetalningens fullgörande.

Motioner ha, som bekant, redan förelegat, vilka varit hänvisade till bevillningsutskottet, av bevillningsutskottet avstyrkts och av kamrarna avslagits. Men i dessa motioner framhölls det uttryckligen, att det för grundlagsfrågan vore tämligen likgiltigt, om kamrarna i år eller först ett senare år fattade beslut om bestämmelser angående befrielse från kronoskatt vid oförvållad oförmåga att betala densamma och att motionerna endast avsåge att peka på en väg, varpå tillfälle skulle kunna beredas dem, som på grund av oförvållad oförmåga underlåtit att betala skatt, att få sina ansökningar om befrielse från skattens erläggande prövade i sådan tid, att det icke behövde inverka på rösträtten.

Mot vad i dessa motioner föreslagits gjorde bevillningsutskottet en del invändningar, och konstitutionsutskottet har med fästat avseende väsentligen på dessa i dag avstyrkt den nu föreliggande motionen. Då jag, såsom jag framhöll, då bevillningsutskottets betänkande nr 16 behandlades här i kammaren, icke känner mig på minsta sätt övertygad om riktigheten av bevillningsutskottets argumentering, har jag också i dag funnit full anledning att reservera mig mot konstitutionsutskottets avstyrkande hemställan och i stället yrka bifall till min motion endast med en liten ändring, som grundar sig just på en av de väsentliga invändningar, som kunna utläsas ur bevillningsutskottets betänkande.

Bevillningsutskottets tanke synes ha varit den, att genom ett sådant förfarande, som i motionerna föreslogs, bland annat skulle tillkomma en hel mängd ansökningar, och denna synpunkt, att en massa olika ansökningar skulle tillkomma, framfördes även sedermera i debatten i kamrarna med synnerlig styrka. Jag yttrade då, och jag har i den reservation, som jag fogat till konstitutionsutskottets betänkande, ytterligare understrukt det, att detta är ett misstag, som kommer att visa sig vara mycket stort och detta av två skäl.

Det ena är det, att motionerna uttryckligen inneburo, att sökanden för att kunna vinna befrielse måste förete bevis och att utan sådan bevisning befrielse överhuvud taget icke skulle kunna erhållas. Man kan då väl säga, att en sådan bevisning är svår att åstadkomma och att därigenom åtskilligt av det som skulle kunna vinnas eventuellt skulle kunna förloras, men jag tror icke, att invändningen är synnerligen befogad, då antalet av de fall, där oförvållad oförmåga föreligger, är synnerligen litet. I den praxis, som föreligger rörande kommunal rösträtt och befrielse från erläggande av kommunalutskylder, har redan en viss tendens visat sig. Det föreligger åtminstone ett par rättsfall, som avgjorts av regeringsrätten och vilka ha stor betydelse med hänsyn till frågan om bevisning. Som bekant gäller nu den regeln, att de kommunala myndigheterna vid verkligt ömmande omständigheter kunna med $\frac{2}{3}$ majoritet befria från kommunalutskylders erläggande. Det föreligger ett par rättsfall, säger jag. I det ena har ansökning gjorts utan att någon bevisning förebragts eller, så vitt omständigheterna giva vid handen, kunnat förebringas. I det andra fallet hava påståenden gjorts, men bevisningen var ingalunda övertygande. I båda fallen har regeringsrätten upphävt kommunalstämans beslut icke därför, att det saknades $\frac{2}{3}$ majoritet, utan därför att bevisningen var bristfällig. Därigenom har man, såsom jag tror, klart givit vid handen, att frågan om bevisning i första hand kommer att bero på sökanden själv, och däri ligger en garanti både för det allmänna och för det intresse man har att kunna urskilja dem, som verkligen icke kunna betala. Vad konstitutionsutskottets majoritet i övrigt anfört har i vår reservation punkt för punkt bemötts, och jag skall icke upptaga tiden med att uppläsa vad som står vare sig i utskottets betänkande eller i reservationen, då var och en själv kan läsa det.

Det andra skälet, varför jag tror, att det icke är så farligt med talet om de många tusen ansökningar, som skulle tillkomma, är det, att, såsom jag redan antytt, antalet sådana fall, där verklig oförvållad oförmåga föreligger, är tämligen ringa. Men då kan man säga, att det icke tjänar mycket till att stifta en lag för dessa fall. Detta argument har spelats ut i debatterna under föregående år, och man har gjort en stor affär av detsamma. Om rättvisan kräver att vissa personer vinna befrielse från skatts erläggande, spelar det ingen roll, om antalet är stort eller litet. Man bör naturligtvis taga hänsyn till rättvisans krav framför antalet, och jag tror därför, att man mycket väl kan komma fram på den väg, som motionärerna anvisat att skilja mellan fall av förvållad och oförvållad betalningsoförmåga. Om det är möjligt, kommer den lagstiftningen först sedan grundlagsändringen är genomförd, och jag tror därför, att kammaren utan den

Ang. de s. k.
utskyld-
strecken.
(Forts.)

ringaste tvekan kan göra detta förslag till ändring av § 16 riksdagsordningen vilande.

Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.
(Forts.)

Den ändring reservationen innebär i förhållande till motionen är den, att ordet »uppskov» strukits i reservationen. Bevillningsutskottet ansåg, att det skulle tillkomma en hel mängd ansökningar och att detta skulle bero på möjligheten att kunna erhålla uppskov. Å andra sidan kan det sägas, att ordet uppskov var ett moment, som man tagit med för att tillmötesgå kraven från motsidan så långt som möjligt. Då det från motsidan icke ansetts lämpligt utan tvärtom tagits till angreppspunkt mot motionerna, hava reservanterna mot konstitutionsutskottets nu föreliggande betänkande icke funnit anledning att bibehålla detta ord, så mycket mera som i grund och botten en uppskovsbegäran icke pekar på oförvållad oförmåga utan på tillfälliga hinder. Tydligt är det principiellt riktigt att stryka detta ord, och kan man på det viset undanröja invändningen om det stora antal ansökningar, som väntas inkomma, vilket jag tror, att man kan göra, så tror jag, att man har dubbel anledning att taga bort denna bestämmelse.

Det är i själva verket så, att det här icke gäller att återinföra skattebetalningsplikt såsom rättsgrund utan endast att införa plikten att betala den skatt, som blivit påford. Om man blivit påford en skatt, är det icke mer än rimligt, att den erlagges. Fullväl vet jag, att icke alltid denna skattebetalningsplikt varit ett villkor för rösträtt. Men det är en ganska stor skillnad mellan olika tidsförhållanden, och när riksdagens uppgift framför allt blivit en skattepåläggande uppgift, när de lagar, som stiftats här i riksdagen, i regel medföra ökade utgifter, så är det icke mer än rimligt och naturligt, att den uppfattning mer och mer får göra sig gällande, som finnes hos stora lager av svenska folket, nämligen att fullgjord skattebetalning skall vara ett villkor för rösträtt.

Jag vet, att det hos svenska folket finnes två motsatta åskådningar. Den ena är den, som jag gjort mig till tolk för, och den andra är den, som företrädes av dem, som anse, att rösträtten skall vara oberoende av huruvida skatt erlagts eller icke. Det är klart, att den senare åskådningen, att rösträtten skall vara oberoende av huruvida skatt betalats eller icke, har sina starkaste och varmaste förespråkare inom det socialdemokratiska partiet och detta med hänsyn till arbetarnas intressen. Jag vill därför uttryckligen säga ifrån, att, när från motsatta sidan nu ifrågakarande krav reses, det ingalunda är av ovilja mot arbetarnas rösträtt, utan i full övertygelse om att bestämmelsen skall komma att drabba alla lika och att den restriktion det här gäller är i det helas intresse.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till den av mig och herr K. J. Ekman avgivna reservationen.

Herr Svensson, Martin: Herr greve och talman! Då jag låtit anteckna mig såsom reservant utan att hava avgivit någon motivering härför, ber jag att här få angiva de skäl, som för mig varit bestämmande. Bredvid mig stå tre andra reservanter, vilka icke heller avgivit någon motivering, och då jag icke är säker på, att deras motivering överensstämmer med min egen, ber jag att få förutskicka den anmärkningen, att jag här framför endast min egen personliga uppfattning.

När de nu gällande bestämmelserna om kommunal rösträtt infördes vid 1918 års riksdag, väckte det säkerligen ute i landet rätt mycken undran, att man gått så långt som man gjort beträffande eftergifter i fråga om skattestrecket. Den mening, som då hystes ute i landet, har säkerligen icke försvagats under årens lopp, utan jag tror snarare, att den blivit starkare. Jag delar också denna mening, och jag skulle gärna sett, att motionärernas förslag kunnat bifallas. Någon principiell skillnad mellan motionärernas och min uppfattning i frågan förefinnes sålunda icke. Men då motionärerna föreslå, att kommunalstämma eller

kommunalfullmäktige skola besluta om efterskänkande eller nedsättning av kommunalutskylder, har jag icke kunnat följa dem, enär jag anser, att en lösning icke står att vinna på den väg de föreslå. Utskottets majoritet har därvidlag anfört skäl, inför vilka jag anser mig böra böja mig. Jag hade itom utskottet gärna velat förena mig i motionärernas yrkande om bifall till motionen, men då jag ansåg, att den lösning som de föreslagit icke var den riktiga, nedlade jag min röst. Om jag här, ifall det blir votering, måste avgiva min röst för avslag å motionen, så sker det icke därför, att jag i princip ogillar motionärernas tankegång, utan därför att jag tror, att den lösning de föreslagit icke är den riktiga.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Lyberg: Herr greve och talman! Man frestas onekligen till antagandet, att svenska folket i alldeles särskilt hög grad dyrkar mammon eller också att det svenska ingeniet är mycket litet uppfinningsrikt, då man ser den vikt, som Sveriges riksdag eller åtminstone många av dess medlemmar lägger på varje handa penningstreck, då det gäller rösträtt samt valbarhet till våra representantförsamlingar. För ungefär en månad sedan sade riksdagen nej till ett förslag om borttagande av den obestriddigt föråldrade, principiellt oriktiga och därjämte till innehållet mycket oklara bestämmelsen om census för valbarhet till denna kammare. En och annan, som eljest ansåg sig kunna ansluta sig till förslaget, förklarade, att han icke kunde göra det, utan att man i stället införde ett nytt penningstreck, ett indirekt utskyldsstreck såsom villkor för valbarhet, ett streck, som egendomligt nog icke skulle hänföra sig till statsskatten utan till kommunalskatten och som uppenbarligen, även det, var principiellt ohållbart och för övrigt, om man ville tänka närmare efter, skulle befinnas för sitt ändamål alldeles betydelselöst, åtminstone så länge vi ha det så kallade konkursstrecket. Nu är det fråga om att återinföra det politiska utskyldsstrecket och att utsträcka det kommunala utskyldsstrecket, ehuru gällande bestämmelser endast äro ett par år gamla och ehuru man icke kan för yrkandet åberopa annat nytt än vad man kallar en allt mer tilltagande folkmening utan att dock genom någon som helst utredning påvisats, att bestämmelserna varit ödesdigra eller nämnvärt inverkat på valen och besluten.

De föreliggande motionerna ha onekligen två förtjänster. Den ena är, att motionärerna icke blott erkänna, att man icke bör låta detta utskyldsstreck drabba även dem, som oförevallat häfta för utskylder, utan även sökt anvisa en utväg att verkställa den nödiga kategoriklyvningen. Den andra förtjänsten är den, att vad man sålunda föreslagit på ett eklatant sätt bestyrker vad tidigare utredningar givit vid handen, nämligen att en sådan kategoriklyvning praktiskt taget är omöjlig. Därvid är att erinra, att särskilt den ene av motionärerna, herr Reuterskiöld, tydligen ägnat mycket studium och långvarig uppmärksamhet åt lösningen av detta problem. Redan innan grundlagsbestämmelsen 1921 blev lagfäst, yrkade han på densammans upphävande. Det är ju vidare så, att *vilden* Reuterskiöld är en förgrundsfigur i det *parti*, som kanske framför andra ägnat sitt intresse åt frågan: utskyldsstreck eller icke utskyldsstreck. Jag måste därför förutsätta, att herr Reuterskiöld utvecklade hela sitt stats- och förvaltningsrättsliga skarpsinne, då han nu sökt lösa detta problem om prövning av anledningen till betalningsoförmågan.

Och det är detta som är resultatet av hans skarpsinnighet! I fråga om statsskatten har, såsom herr Reuterskiöld nyss erinrade om, bevillningsutskottet underkänt hans recept; och bägge kamrarna ha utan votering anslutit sig till bevillningsutskottets uppfattning. Receptet avser, att ifrågavarande prövning skall företagas betydligt tidigare än röstlängden upprättas och rösträtten utövas. Då, menar han, skall vederbörande abstrahera från det förhållandet, att

Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.
(Forts.)

Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.
(Forts.)

rösträtten är beroende av fullgjord skatteplikt. Att receptet på detta sätt underkänts bekommer icke mycket herr Reuterskiöld och hans medreservant. Herr Reuterskiöld och herr Ekman taga bort ett ord ur förslaget till lagtext och säga, att det var egentligen mot detta, som bevillningsutskottet riktat sig. Och därmed, menar man, är allting gott och bra. Herrarna säga i sin reservation att man »med litet god vilja» kan bortse ifrån de anmärkningar, som gjorts av bevillningsutskottet och som gjorts icke bara mot ordet »uppskov» utan mot förslaget överhuvud taget. Under betäckning av denna fras söka reservanterna alltså förmå riksdagen att antaga ett grundlagsförslag, för vars antagande motionärerna själva ursprungligen angivit såsom förutsättning, att det av riksdagen redan underkända förfaringsättet skulle vinna godkännande!

Men om den väg, som anvisats av herr Reuterskiöld, är alldeles omöjlig i fråga om statsutskylder, måste man säga, att den i fråga om kommunalutskylder barker rent åt — skogen. Låt oss se, huru det skulle bli t. ex. i landskommuner. Enligt förslaget skulle man sist 8 dagar före den stämma, som hålles i december för justering av debiterings- och uppbördslängden, komma in med ansökningar om befrielse från eller nedsättning av skattebeloppen och därvid, såsom det heter, »förete nödiga bevis» att sjukdom, oförvårdad arbetslöshet eller dylikt föranlett oförmågan. Först är härvid att ihågkomma, att kommunalstämmans beslutanderätt aldrig i dessa fall utövas av kommunalfullmäktige, utan att även i kommuner, där kommunalfullmäktige finnas, det alltid skulle bliva just den skara, som kommer på en stämma, som skulle verkställa den prövning, som ifrågasättes.

Nu är ju vidare förhållandet det, att motionärerna i detta sammanhang tänka på ansökningar från sådana, av vilka man på exekutiv väg inte kan få ut någonting, som sålunda förutsätts ha betalningsoförmåga. Frågan är bara: vad är anledningen? Nu skulle, mena reservanterna, denna skara ha en så hög grad av objektivitet och abstraktionsförmåga, att den skulle fränse, att det här visserligen formellt gäller skatteplikten, men i realiteten rösträtten! Denna skara skulle alldeles sluta ögonen och slå dövörat till för partivännernas eller partimotståndarnas ansökningar en masse om att på detta sätt få rösträtt, och den skulle inte alls märka, att, som sannolikt oftast bleve fallet, det är partiledningarna, som hjälpa till att åstadkomma, vilka stå bakom sådana ansökningar en masse! Herr Reuterskiöld och herr Ekman säga, att det inte skulle bli någon synnerligen krävande uppgift för de kommunala organen att verkställa en sådan prövning. Det »ligger i öppen dag», säga dessa herrar. Och vidare säges det i deras reservation: »Något som helst godtycke vid prövningen lär ej heller kunna befaras, då denna beror av den förebragta bevisningen, och icke lämpar utrymme för någon mera växlande tolkning vid tillämpningen.» Jo, jag tackar jag! Det är en mycket vacker, mycket from tro herr Reuterskiöld har på »folksjälen», men jag kan undra, om han inte i alla fall, åtminstone denna gång, har råkat ut för felgrepp på den svenska folksjälen.

Nu är det dock inte bara detta, att det förutsättes en så hög grad av objektivitet hos skaran på kommunalstämman, utan, när man läser motionerna och lagtextförslaget, så förefaller det, som om vederbörande därjämte skulle förutsätta, att denna skara också besitter en clairvoyant förmåga! Ty hur skulle det ställa sig, om det gällde debitering och uppbörd av utskylder t. ex. för år 1925? Jo, då skulle ansökningar inkomma och prövning av dessa ske i december 1924. Var och en tänker sig naturligtvis, att prövning av betalningsförmågan i mars, juni eller kanske oktober 1925, varom i så fall är fråga, skall hänföra sig till förhållanden vid *dessa* tidpunkter, då betalningen skall ske, beroende på de uppbördsterminer, som fastställts av kommunen. Det är ju en smula mycket begärt, att stämman på detta sätt skall se in i framtiden. Och sedan detta påpekats för motionärerna, så finner man nu, att herr Reuterskiöld i reservationen

faller undan och säger: Nej det är inte förhållandena vid tiden för betalningens erläggande, som skola vara avgörande för betalningsförmågan, utan den skall tänkas beroende av förhållandena, då uttaxeringen beslöts, eller, som det heter i reservationen »betalningsförmågan bör principiellt grundas på förhållandena vid tiden för uttaxeringsbeslutet». Det är mycket dunkelt och märkvärdigt sagt, men skall tydligen innebära, att prövningen skall avse, i det fall jag nu tänker mig, förhållandena under år 1924, kanske år 1923, vars inkomst ju är avgörande för den taxering, som verkställes år 1924. Men vad betyder då detta? Jo, det betyder, att man för att få befrielse år 1925 skall ha visat, att man varit mycket sjuk eller oförvällat arbetslös 1923 eller 1924. Då kan man bli befriad, även om man 1925, då betalning skall erläggas, är i en mycket god ekonomisk ställning. Man kan ju ha fått ett arv eller vunnit på lotteri. Men det skulle icke hava någon betydelse; vederbörande är redan befriad eller har fått nedsättning i utskyldsbeloppet. Och tvärtom, vederbörande har haft en mycket god ställning år 1923 och 1924, men 1925 är han alldeles utblottad på grund av sjukdom eller oförvällad arbetslöshet. Efter stämman i december 1924 får han dock inte inkomma med ansökning om befrielse. Man skulle med andra ord inte ta hänsyn till förhållanden, som verkligen äro avgörande för hans betalningsförmåga.

Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.
(Forts.)

Ja, det är inför denna, som jag tycker, vidunderliga, förnuftslösa produkt av flitigt studium och utvecklad skarpsinnighet som jag tillåtit mig säga, att vad som här föreslås bestyrker vad 1918 års sakkunniga förklarade, nämligen att det inte är möjligt att åstadkomma en sådan kategoriklyvning, ett uttalande, vartill herr Hildebrand, som väl ändå hade »god vilja», anslöt sig med orden: »Det är helt enkelt otänkbart att begära att åt någon myndighet eller enskilda intygsgivare överlämna omprövningen härav», d. v. s. omprövning av frågan om anledningen till betalningsförmågan.

Nu har den närmast föregående talaren, som dock, också han, hade mycket god vilja att komma någonstans i samma riktning som herr Reuterskiöld, ärligt måst underkänna vad herr Reuterskiöld har föreslagit. Jag kan då undra, om vi inte under sådana förhållanden få nöja oss med att låta dessa människor, som inte kunna betala och som inte själva vållat det, få rösta, även med risk att en och annan verklig skatteskolkare också röstar. Vi få trösta oss med att detta senare dock av naturliga skäl måste förekomma mycket sällan, bl. a. därför att dessa skatteskolkare inte just äro stationära och sålunda oftast sakna tillfälle att utöva sin rösträtt.

Jag hemställer fördenskull, herr greve och talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Strömberg**: Herr talman, mina herrar! När denna fråga för tre år sedan förekom till behandling i denna kammare, var herr Reuterskiöld angelägen att framhålla, att han inte hade att skaffa med de då föreliggande motionerna, fast han så där i förbigående gav dem sin anslutning. Vid det tillfället var det herr Wohlin, som förde bondedemokratiens talan i detta reaktionära syfte. I år däremot är det herr Reuterskiöld, som tagit upp saken, och nu, lika väl som då, se vi i detta försök en strävan att i vitala delar komma vår författning och demokrati till livs. Visserligen har man denna gång lagt det så, att man frångått kravet på skattestreckets återställande till dess förutvarande, mest osympatiska form. Man har i stället gått in för att anvisa en väg, varigenom skattestrecket skulle drabba den bristande viljan, men inte den bristande förmågan. I praktiken synes detta endast vara en vacker omskrivning av en och samma sak.

Naturligtvis bör det erkännas, att det är en förtjänst i det här föreliggande förslaget, att man sökt komma de sakliga svårigheterna till livs, men efter vad

Ang. de s. k.
utskylts-
strecken.
(Forts.)

som härunder framkommit, såväl vid utskottsbehandlingen som även här i dag, så tror jag man kan säga, att man fått bekräftelse på huru riktig de sakkunnigas uppfattning var, när de 1918 uttalade som sin bestämda mening, att det skulle vara omöjligt att uppdelade de icke skattebetalande i en självförvällad och en oförvällad kategori. Jag vidhåller också alltjämt, att det är en mycket grannliga och svår uppgift, som man knappast torde kunna lösa på ett fullt tillfredsställande sätt. Ja, har man, som herr Reuterskiöld nyss så starkt understrukit, den uppfattningen, att de fall, där denna oförvällade oförmåga föreligger, äro ytterst få, kan man möjligtvis förstå saken, men det är väl ändå, synes det mig, att blunda för de verkliga förhållandena. Möjligen har herr Reuterskiöld rätt, om han med detta menar den besuttna bondeklassen, ty där förekommer givetvis inte så många fall av försummad skatteplikt, men tar man i betraktande förhållandena inom den stora industriarbetarklassen, denna klass, som under vissa kristider i hundratusental drabbas av oförvällad arbetslöshet och därmed också uppkommande oförmåga att betala sina skatter, ja, då ställer sig saken helt annorlunda.

Det uppvisades under debatten i denna fråga 1921 från socialdemokratiskt håll, att det vid andrakammarvalet år 1917 i vissa län var så många, som stupade på skattestrecket, att i genomsnitt av fem arbetare två voro röstberättigade, medan tre föllo för skattestrecket. Hur man kan inbilla sig, att det i en kommun skulle vara möjligt att pröva tusentals fall och härvid vara i stånd att tillgodose rättvisans och billighetens krav, det kan jag för min del inte förstå. Från vår sida föreligger emellertid i detta resonemang inte alls något försvar för skatteskolknig. I det fallet vill jag erinra om det erkännande, som 1921 gavs av tvenne ledamöter av denna kammars högerparti, herrar Clason och Ekman, som i sin reservation till utskottsbetänkandet yttrade följande: »Något gillande av skatteskolknig, som beror på bristande vilja, och någon principiell önskan att även låta dem, som av dylika skäl äro skatteskolknare, direkt eller indirekt deltaga i andras beskattning, torde icke få antagas hava ingått i motiven.» Det kan säkerligen vara på sin plats, att man erinrar sig denna sak på det håll, där man räknar med den ståndpunkt, som intages i motionerna, som en betydande politisk tillgång, vilken säkerligen kommer att utnyttjas vid årets förestående andrakammarval.

För min del vill jag ännu en gång säga ifrån, att bakom vår mening, att man inte bör sammankoppla eller förbinda rösträtten med bestämmelser om fullgjord skatteplikt, ligger intet som helst försvar för skatteskolknig. Varje samhällsmedlem måste, enligt mitt sätt att se, fullgöra sina plikter mot det allmänna. På den saken får inte prutas. Men för att vinna gehör för den principen behöver man sannerligen inte tillgripa de åtgärder, som här äro föreslagna. Där den bristande viljan föreligger, saknar samhället förvisso inte medel att se till, att samhället får vad samhället tillkommer. Det här föreliggande förslaget om att man i särskilda fall efter prövning skulle bevilja avkortning, befrielse eller avskrivning — uppskov har man ju redan, som herr Reuterskiöld betonar, vid detta laget frångått — skulle nödvändiggöra en prövningsprocedur av så komplicerad art, att det skulle leda till fullkomliga omöjligheter. Den skulle helt visst bli både dyrbar, opraktisk och omöjlig. Denna författning, som tillkommit efter många års arbete, efter ömsesidiga jämkningar och eftergifter, och som i stort sett fyller de krav, som de stora folklagren ställa på densamma, den bör inte ånyo belamras med dessa gamla, redan utdömda bestämmelser om fullgjord skatteplikt. Däröfver tycker jag man vid detta laget kunde vara tämligen ense.

Jag skall inte närmare ingå på de skäl som anförts för bifall till motionen. Herr Lyberg har på ett så utmärkt sätt bemött motionärerna, att vad han sagt i stort sett är tillräckligt, och då den möjligheten inte föreligger, att man

skall kunna övertyga varandra, ber jag, herr talman, med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.
(Forts.)*

Herr **Dahl**: Herr talman! Därest jag hade haft tillfälle att i utskottet deltaga i detta ärendes behandling, skulle mitt namn funnits bland reservanterna. Jag vill därmed icke hava sagt, att jag skulle förenat mig i herrar Reuterskiölds och Ekmans slutyrkande, men jag har i alla fall en annan syn på denna fråga. än majoriteten har låtit komma till uttryck. Jag önskar därför med några ord uttala mig i saken.

Utskottet säger i motiveringen sig finna, att »de principiella skäl, som av 1921 års konstitutionsutskott anfördes för bibehållande av den gällande ordningen, äga enligt utskottets mening alltjämt full bärkraft». Och dessförinnan har utskottet ur 1921 års utskottsutlåtande citerat följande: »Genom utskyldsstreckets sammankopplades frågorna om rösträtt och ekonomisk förmåga på ett sätt, som är för en demokratisk uppfattning främmande. Streckets borttagande innebär därför enligt utskottets mening en betydelsefull vinst för vårt politiska liv, som också bland stora lager av vårt folk hälsades med livlig tillfredsställelse.» Jag kan icke neka till, att då jag finner, att sedan alla de liberala medlemmarna av konstitutionsutskottet med sin underskrift ha beseglat riktigheten av detta uttalande, så förvånar detta mig något. Då man erinrar sig, huru dessa rösträttsbestämmelser tillkommo, då man erinrar sig, det liberala partiets ståndpunkt till frågan om utskyldsstrecket, har man något svårt att fatta den omvändelse, som kommer till uttryck i dessa ord. Ännu så sent som våren 1918 framlade den dåvarande liberal-socialdemokratiska regeringen som bekant ett förslag i den kommunala rösträttsfrågan, där det villkorades tre års skattebetalning, och i sitt yttrande till statsrådsprotokollet vid framläggandet av förslaget till rösträttsreform vid urtima riksdag 1918 hade dåvarande statsminister Edén följande uttalande: »När det likväl» — det politiska utskyldsstrecket — »på sin tid genomfördes och hitintills bibehållits, har detta berott på den i och för sig riktiga åskådningen, att den som vill utöva sina medborgerliga rättigheter också bör fullgöra sina skyldigheter.» Anledningen till att regeringen icke i handling omsatte denna sin uppfattning utan i stället övergick till att låta det kommunala utskyldsstrecket förfalla var, som nog de flesta erinra sig, helt och hållet det absoluta godtagandet av den utredning, som just i de dagarna hade framlagts av herr Alexanderson och hans medkommitterade. När det särskilda utskottet sammanträdde i december samma år, så framlades på utskottets bord denna utredning med anspråk på att man utan vidare och utan den närmare granskning, som förhållandena givetvis icke kunde medgiva, skulle låta de kommitterades uppfattning bliva utslagsgivande. Från högersidan var man givetvis av den mening, att utskyldsstrecket skulle bevaras, men i kompromissen nödgades man delvis frångå detta och gå med på att utskyldsstrecket i väsentlig omfattning skulle falla, men därmed hade man från högersidan icke på något sätt sagt, att man godtog principen, utan man böjde sig för motsidan vid denna uppgörelse. Givetvis förbehöll man sig dock på högersidan att, när preskriptionstiden för denna uppgörelse var förbi, man skulle kunna påkalla ändring, likaväl som man från andra sidan påkallat de ändringar, som på det hållet ansetts böra ifrågakomma. Jag kan därför icke på något sätt tillerkänna vitsord åt herr Lybergs nyss åberopade skäl, att den nuvarande ordningen så kort tid varit i tillämpning, att man på den grund icke skulle ha anledning att rubba den.

Herr Lyberg nämnde vidare, att man icke hade kunnat påvisa några ödesdigra verkningar av den nuvarande ordningen. Ja, här är det naturligtvis icke meningen att söka konstruera fram, huruvida det ena eller andra partiet haft fördel eller nackdel av dessa valrättsbestämmelser, och ännu mindre att söka

Ang. de s k. framkonstruera, huruvida det ena eller andra partiet haft framgång eller tillbakagång eller om reformen överhuvud haft ödesdigra verkningar. Här gäller det att se till principen, oavsett vilken samhällsklass och politisk åskådning. som drabbas av denna princip genomförande.

(Forts.)

Herr Lyberg återkommer till det skäl, som varit avgörande 1918, den förmenta omöjligheten att verkställa denna kategoriklyvning mellan de oförskyllt skatteresterande och dem som av bristande vilja restera för sin skatt. Jag kan naturligtvis icke fränkänna den utredning, som 1918 framlades, ett betydande värde, men det är å andra sidan för mig omöjligt att komma till den uppfattningen, att denna utredning, som dock ganska hastigt åvägabragts, skulle för decennier framåt vara avgörande för frågan, huruvida man skall tillämpa eller suspendera en i och för sig godkänd princip. Ty jag förmodar att i själ och hjärta har väl det liberala partiet icke frånträtt den principiella ståndpunkt, som det 1918 ända från toppen och långt ner i de djupa leden hyste och som man vet med mycket stor styrka också framhölls ända så sent som efter den kungl. propositionens framläggande i november 1918. Det är dock ingen hemlighet att man mötte ett mycket starkt motstånd i de liberala lantmännens led mot att biträda den ståndpunkt, som den kungl. propositionen då intog. Jag menar därför, att det inte lär finnas anledning åtminstone från liberala sida att så hårt hålla på den motivering, som kommit fram i utskottets utlåtande, eller att utskyllsstrukets borttagande i vidsträckta folklager skulle mötts med synnerlig tillfredsställelse.

Jag kan såsom ett ytterligare stöd för min uppfattning — som jag för övrigt inte tror kommer att bestridas från liberalt håll — åberopa ett uttalande, som för några veckor sedan gjordes här i kammaren vid behandlingen av en annan grundlagsfråga. På ledande håll inom det liberala partiet gav man nämligen just uttryck för detta, som jag här framhållit, nämligen att man inom detta parti endast med mycket stor tvekan accepterat utskyllsstrukets borttagande och principiellt fortfarande ansåg, att det borde återinföras.

Om jag sålunda har den principiella uppfattningen, att såväl det kommunala skattestrecket som skattestrecket i fråga om statsutskyllderna borde ha upprätthållits, så skulle jag i allt fall icke kunnat biträda den föreliggande motionen. För det första tror jag icke, att det är principiellt riktigt att för rösträtt till staten fordra fullgjord kommunalskattebetaling. Jag menar att man i det stycket skall nöja sig med, att de statsborgerliga skyldigheterna äro fullgjorda. Vidare är jag inte fullt övertygad om, att de tekniska anordningar, som här av motionärerna äro föreslagna, äro tillfredsställande. Jag är sålunda, herr talman, icke beredd att med min röst understödja motionerna, men har å andra sidan icke velat underlåta att ge en antydning om, att när denna fråga i förnyat och mera utrett skick återkommer, jag med min röst kommer att understödja ett återinförande av såväl det kommunala som det politiska utskyllsstruket.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! Ett par ord till svar på de anmärkningar, som äro gjorda. Vad beträffar den siste ärade talarens erinringar mot införandet av betalningsplikt även till kommunen för politisk rösträtt, skulle jag vilja säga att jag i mycket stor utsträckning sympatiserar med den tanken, att de kommunala utskyllderna här icke skulle tagas med. Men förslaget är skrivet med fäst avseende vid vad som förut vunnit allmän anslutning, och under sådana förhållanden har jag icke haft någon anledning att för närvarande, då den ärade talaren själv icke gjorde något yrkande i den vägen, företaga någon ändring å denna punkt i förslaget. Vad det tekniska förfarandet beträffar, så föreligger ju icke detta till prövning, utan det är en sak, som Kungl. Maj:t kan avgöra på egen hand, därest riksdagen avvisar förslaget om att insätta bestämmelser i skatteförordningen. Det är egentligen det sista, som riks-

dagen i år har avvisat med en motivering, som tyder på, att bevillningsutskottet icke ansett det tekniska sättet vara lämpligt, men själva huvudsaken, nämligen om införande i skatteförordningarna, avstyrkte bevillningsutskottet oavsett detta. Det är då alldeles klart, att Kungl. Maj:t själv kan avgöra, och Kungl. Maj:t kan i detta fall säkerligen finna en möjlighet att rätta till de tekniska bristfälligheter, som möjligen, fastän jag icke tror det, vidlåda det föreliggande förslaget.

Det har sagts från den ärade talaren på Värmlandslänsbänken, att det är omöjligt att pröva de tusentals fall, som skulle komma i fråga. Jag ber att få påpeka, att det nu tycks övergå till en dogm eller trossats, att det skulle bli ett oändligt antal, som sökte denna förmån. Redan tidigare ha vi haft att inregistrera en annan dogm eller trossats, nämligen att 1918 års utredning är för all framtid bestående och överträfflig; den kan överhuvud taget icke betvivlas, det är crimen læsæ majestatis att betvivla dess riktighet. Att öka trossatsernas antal är ju icke i allmänhet någon fördel, och den ärade talaren sade också, att det icke ranns någon möjlighet att övertyga varandra. Jag vill endast peka på det lilla erfarenheten hittills givit vid handen i fråga om det kommunala. Där finns redan en bestämmelse om att vid verkligt ömmande omständigheter befrielse kan ske, men mig veterligt har, på grund av att därtill fordras bevisning, bestämmelsen kommit till mycket liten användning, och detta tyder just på, att när, som här är i fråga, ingenting annat än en utsträckning av nu gällande regel skulle ske, det komme att visa sig rakt inte bli några tusentals ansökningar att behandla.

I detta sammanhang skall jag tillåta mig att också vända mig till den ärade talaren på Kopparberglänsbänken och hans argumentering i fråga om tidpunkten för betalningen. Han tog ett exempel med prövning 1924 i december och betalning 1925 någon gång i mars, april eller juni, medan oförmågan kanske avsett 1923. Han vet mycket väl, att oförmåga 1923 här icke kan avses, åtminstone om man läser vad som står i reservationen. Och när han talar om, att det skulle vara så svårt att i december pröva huruvida oförmåga finns vid betalningstiden följande år, så ber jag herrarna observera vad den ärade talaren på Kopparberglänsbänken tydligen icke observerat i reservationen. Där anges nämligen vad motionerna inneburit i det stycket, nämligen att betalningstiden, som redan nu ofta är i slutet av januari, skulle ganska regelbundet komma att bli det, därför att en sammankoppling skulle ske med spörsmålet om kronouppbördens uppdelning på två terminer, varav den andra skulle bli i mars månad. Att det under sådana förhållanden skulle vara några svårigheter att i december pröva oförmågan i januari, det lär väl ändå icke med fog kunna påstås. Det finns kanske flera uppbördsterminer, säger man då. Men, mina herrar, om oförmågan finns i januari och man då icke betalar den del, som kommer på denna uppbörd, så förfaller alltsammans till betalning. Detta gör att det synes rimligt och riktigt att koncentrera prövningen till den första uppbördsstämman, och då denna enligt förutsättningen för motionerna skulle infalla så nära prövningstiden, så bortfalla, såvitt jag förstår, samtliga invändningar.

Det sades också av den ärade talaren på Kopparberglänsbänken, att utredningen i dessa motioner till fullo bestyrkt riktigheten av den förklaring, som 1918 års kommitté gav, nämligen att problemet var olösligt. Det är för mig rätt svårt att förstå det logiska sammanhanget i detta påstående, ty 1918 års kommittébetänkande avsåg och gick ut på att utreda frågan om den av den ärade talaren såsom kategoriklyvning betecknade uppdelningen mellan sådana, som voro oförvållat oförmögna, och sådana, som icke voro det. Det gick ut på, säger jag, att pröva förhållandena vid tiden för röstlängdens upprättande; detta var det enda problem, som kommittén ägnade sig åt och förklarade ej på ett tillfredsställande sätt kunna lösas. Vi tro icke, att det är olösligt, men vi ha böjt oss

*Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.
(Forts.)*

Ang. de s. k. utskylts-
strecken.
(Forts.)

för dogmens betydelse för detta parti, för trossatsens betydelse för dess handlingar och sagt: Vi skola icke bry oss om frågan om röstlängdens upprättande och tiden härför, utan vi ställa problemet på en annan linje, vi ställa upp ett annat problem: det låter sig göra att dela upp dessa personer vid en annan tidpunkt utan sammanhang med röstlängdens upprättande. Om det förra försöket enligt den ärade talarens mening skulle misslyckas, så kan detta väl icke vara ett bevis för, att ett försök på en annan linje icke skulle leda till resultat. Mig förefaller det, som om det här gäller två skilda ting, varav det ena rakt ingenting visar med avseende å det andra. Om jag icke alldeles missminner mig, fanns också i 1918 års kommitté en liten port öppen, som antydde att om man valde en annan tidpunkt än då röstlängden upprättades, så skulle kanske finnas en möjlighet till lösning.

Den ärade talaren sade till sist, att underkännandet från riksdagens sida av de motioner, som gått till bevillningsutskottet, icke tycks ha betytt någonting för motionärerna i den här frågan. Ja, jag tillåter mig fråga den ärade talaren, om han skulle ha tillämpat samma uppfattning vid den tid, då båda kamrarna gång på gång avlogo förslag om rösträttens utvidgning i en riktning, som han ansåg vara riktig, och böjt sig för detta underkännande, ty det låg ju dock ett underkännande i dessa avslag. Men om man tror, att en sak är riktig, böjer man sig icke för en illa underrättad mening, som underkänner den, utan man kommer igen, tills man lyckats övertyga den om det bättre. Precis samma resonemang har jag fört beträffande den nu föreliggande saken. Är det så, att man uteslutande håller sig till vissa självskapade trossatser, finns det ju ingen annan möjlighet för de andra än att försöka påverka dem, som ha trossatserna, på sådana punkter, där de av en eller annan anledning icke längre kunna tillämpa dem.

Och till sist: den ärade talaren på Värmlandslänsbanken sade, att han i detta förslag icke kunde se annat än ett försök att komma vår nya författning till livs. Det tjänar ju ingenting till att jag redan förut sökt förklara, att detta alls icke är meningen, och den ärade talaren å sin sida säger, att han rakt inte vill träda i breschen för skatteskolarna. Jag har aldrig trott, att han tänkt det, och jag har också hela tiden försökt få bort tron, att det här vore meningen att komma åt skatteskolarna med hänsyn till skattebetalningen. Det är icke frågan om ett indrivningsmedel för skatten, utan det är helt enkelt frågan om, att de som skola bära skatterna och genom sina valda ombud också pålägga dem, skola slippa den så kallade luffarerösträtten såsom en dominerande faktor, som onekligen på många håll medför en stor orättvisa. Jag önskar för min del icke komma en redan existerande författning till livs, låt vara att den kommit till på ett egendomligt sätt, utan jag tror att tiden bättrar den själv, och det är endast i sådana punkter, där det är ett krav och ett behov att få den ändrad, som jag anser, att man bör försöka göra det. Om detta reformkrav någon gång skulle sammanfalla med kravet på återvändande till något tidigare, blir det betecknat som reaktionärt, såvida man inte vänder tillbaka till något, som är så urgammalt, att man glömt att det är gammalt!

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Ekman, Karl Johan**: Ja, herr talman, jag har inom utskottet anslutit mig till herr Reuterskiölds mening och instämt i hans reservation. Att vi varit flera, som ansett att det skattestreck, varom här är fråga, borde införas, framgår ju av utlåtandet. Det är flera stycken, som antecknat sin reservation, men det är av dem endast jag, som även i detaljerna instämt med herr Reuterskiöld. Jag har gjort det därför att jag liksom alla de andra ansett, att det är ett ofrånkomligt rättfärdighetskrav att man så anordnar rösträtten, att de, som medvetet skolka från skattebetalningarna, icke heller skola ha inflytande

på valet av dem, som bestämma skatterna och deras användning. Det har visserligen sagts, att man icke med de av herr Reuterskiöld föreslagna anordningarna skulle kunna i varje detalj träffa rättvist. Det skulle möjligtvis kunna hända, att en eller annan obehörigen berövades sin rösträtt eller att en eller annan kunde få rösträtt, oaktat han inte borde ha det. Men jag vill erinra er om, mina herrar, att när det gäller att bestämma röstvillkoren för miljoner människor, kan man inte gå så i detalj, som motståndarna här begära. Vi ha icke gjort så i andra fall. Vi ha till exempel infört bestämmelser, som göra det möjligt för frånvarande, utomlands vistande sjömän och sådana, att rösta, och det är ju alldeles uppenbart och har allmänt erkänts, att dessa bestämmelser icke i varje särskilt fall kunna verka fullkomligt rättvist, utan att det finns personer, som äro borta, som borde ha en sådan rätt att rösta, men icke fått den. Men detta har å andra sidan icke hindrat, att man i stort sett medgivit en sådan rätt.

*Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.
(Forts.)*

På samma sätt menar jag, att man också i detta fall måste i det stora hela söka träffa det rätta, om det också skulle kunna påvisas, att i ett eller annat ästaka fall någon oegentlighet inträffat, till exempel, såsom herr Lyberg anförde, att en person, som blivit befriad, strax därefter får en stor vinst på lotteri. Det är ju nästan barnsligt att komma med en sådan sak, när det gäller en angelägenhet sådan som denna.

Den anordningen att man skulle pröva oförmågan i december, när skatten skall betalas en eller annan av de första månaderna påföljande år, tycker jag är ganska praktisk och tilltalande. Det är nämligen icke meningen, att personer skulle befrias från skatten och sålunda få behålla rösträtten bara därför att de råkat ut för en tillfällig sjukdom. Ett sådant fall kan ju inträffa, om man förlägger prövningen till tiden omedelbart före betalningen i februari eller mars. Detta är icke meningen, utan meningen är, att det skall vara en varaktig oförmåga, en varaktig sjukdom, som på detta sätt skall komma i betraktande. När så förhåller sig, kan jag icke finna någon olägenhet alls i att prövningen sker en eller annan månad tidigare än själva betalningen.

Det anmärktes dessutom, jag tror det var av herr Dahl, att när man i grundlagarna skulle införa sådana bestämmelser som dessa, borde man icke upptaga den bristande betalningen av de kommunala utskylderna såsom en diskvalifikationsgrund. Jag kan dock icke finna, att det är fullt berättigat att resonera på det sättet, ty vi veta ju, att de, som inväljas i riksdagen och som här sitta och besluta, i mycket stor utsträckning även besluta om kommunala skyldigheter och kommunala utgifter. De stifta lagar, som ålägga kommunerna utgiftsskyldighet, och det kan ju inte, tycker jag, vara så riktigt, att den som medvetet underlåter att betala sina kommunalutskylder, dock skall ha möjlighet att genom sin röstning inverka på beslut, som ålägga kommunerna betalningsskyldighet och skattskyldighet.

Ja, jag skall icke uppehålla tiden längre, herr talman, utan jag skall vidhålla mitt instämmande i herr Reuterskiölds reservation och yrka bifall till densamma.

Herr Lyberg: Några ord till svar på vad som anförts i tidigare yttranden.

Herr Reuterskiöld säger, att det har blivit en trossak för många av oss, att man inte ens kan resonera om att 1918 års utredning skulle ha kommit till ett felaktigt resultat. Jag tycker, att det nästan är att tala om rep i hängd mans hus, ty om kammarens ärade ledamöter ville läsa igenom den av herr Reuterskiöld författade motionen och den likaledes av honom skrivna reservationen, så skola de finna att genom dessa bägge går något som med rätta kan betecknas som en verklig kolartro på möjligheter i det ena och andra hän-

Ang. de s. k. utskylds-
strecken.
(Forts.)

scendet, att uppgifter lämnas, som icke äro motiverade med någonting annat än: »jag tror».

Herr Reuterskiöld sade också, att jag nog för min del inte skulle finna det vara så märkvärdigt, om jag eller mina meningsfränder gång efter annan upprepade en motion, vars syfte vi omfattade, även om motionen hade blivit avslagen en, ja, flera gånger. Men det är inte alls fråga om något dylikt här. Jag har vänt mig mot herr Reuterskiöld, därför att dessa grundlagsbestämmelser förutsätta en viss ändring i våra skatteförfattningar, men sedan denna ändring avvisats av riksdagen han ändock vidhåller, att *samma* riksdag skall antaga grundlagsförslaget och antaga det utan att förutsättningen uppfyllts. Naturligtvis tänker jag mig, att herr Reuterskiöld därjämte, trots allt, nästa år kommer att upprepa, vad han föreslagit såväl i det ena som andra hänseendet.

Herr Reuterskiöld yttrade vidare, att det vore mycket ologiskt av mig att säga, att den omständigheten, att han misslyckats i att finna en utväg att åstadkomma denna kategoriklyvning, bestyrkte det tidigare utredningsresultatet. Men då herr Reuterskiöld erkänner, att man måste söka sig fram till en prövning för åstadkommande av en sådan kategoriklyvning, och han misslyckats i detta, är det väl inte för mycket sagt, när man påstår, att detta bestyrker, vad som tidigare förklarats eller att det är otänkbart att åstadkomma den diskretionära prövning, varom här är fråga.

Jag har emellertid egentligen begärt ordet för att säga några ord till herr Dahl. Jag vill påpeka för kammarens ledamöter, att han i avseende på *slutet* instämde med utskottsmajoriteten och att han uteslutande vände sig mot en passus i motiveringen. Jag vill erkänna, att om jag varit närvarande vid justeringen, vilket jag icke var, skulle jag ha föreslagit, att denna passus strukits, icke därför att jag tror, att det konstaterande, som där göres, icke är riktigt, utan därför att det i detta sammanhang är onödigt. Det är onödigt att konstatera, att det ena eller andra har väckt tillfredsställelse eller missmod och ovilja ute i bygderna. Det är knappast rationella skäl för vare sig den ena eller andra ståndpunkten. Jag vill emellertid påpeka, att den »tilltagande oviljan i landet» egentligen är det enda uppgivna motivet *för* de motioner, som ha framkommit.

Jag vill vidare framhålla med anledning av vad herr Dahl invände mot mig, att jag icke sagt bara det, att man icke sökt styrka, att de gällande bestämmelserna varit ödesdigra utan också att man icke kunnat styrka eller ens kan påstå, att den bestämmelse som nu finnes haft *någon nämnvärd inverkan så till vida, att verkliga skatteskolkare deltagit i valen*. Jag har frågat inom utskottet och jag har frågat utanför utskottet, både högermän, bondeförbundare och andra: »Har ni märkt ute i edra kommuner, att personer, som veterligen äro skatteskolkare, deltaga i valen?» Svaret blir nej, då man talar vid personerna, man för man. Det kan ju hända, att jag råkat illa ut och träffat sådana som icke ha någon erfarenhet om saken. Jag har sagt, att jag under sådana omständigheter och då bestämmelserna äro så nya, finner egendomligt, att man anser det så nödvändigt att få dem avskaffade eller förändrade.

Herr Dahl har nu sökt imponera, framför allt på mig, antar jag, med uttalanden av framskjutna liberaler. Jag skulle vilja säga till herr Dahl, om han vore kvar i kammaren, att jag, liksom jag tror även han, icke just är böjd för att utan vidare taga för gott vad som sålunda av framskjutna pampar inom det egna partiet säges. Jag vill för min del säga, att jag icke kan godkänna som en urgammal svensk rättsgrundsats, att fullgörandet av skyldigheter är en förutsättning för åtnjutande av medborgerliga rättigheter. Den grundsatsen är varken urgammal eller svensk eller överhuvud någon rättsgrundsats. Däremot är det alldeles riktigt, att det ju vore lämpligt, att dessa

verkliga skatteskokare icke finge deltaga i valen och öfverhuvud utöva röst-rätt. Nu är det somliga som anse, att det är riktigast att utesluta alla, därför att det skulle vara orättfärdigt att låta de verkliga skatteskokarna rösta. Jag åter anser, att när det icke går att skilja de båda kategorierna, fordrar rättfärdigheten, att man låter de oföfvallat häftande rösta, låt vara att man därmed även ger en möjlighet för de verkliga skatteskokarna att deltaga i besluten och i valen.

Ang. de s. k.
utskylds-
strecken.
(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr andre vice talman-
nen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i punkten 1 av herr Reuterskiölds vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr andre vice talman, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 16 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i punkten 1 av herr Reuterskiölds vid utlåtandet fogade reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 50.

Punkten 2.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Lyberg**: Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan antaga det förslag, som innefattades i punkten 2 av herr Reuterskiölds vid utlåtandet fogade reservation; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talman tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skatteutjämning för synnerligt skattetyngda städer m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 32 § sjömanslagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om
ersättning åt
Privatbankens
insättare.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion, nr 197, om skrivelse till Konungen angående beredande av ersättning åt Privatbankens insättare för genom bankens konkurs lidna förluster.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 197, hade herr *Nils Anton Nilsson* med instämmande i syftet av herr *Jöns Pålsson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående Privatbankens insättares begäran om ersättning för deras genom Privatbankens konkurs lidna förluster.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på grund av vad däri anförts hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservationer hade anmälts

- 1) av herr *Nilsson, N. A.*, som hemställt, att riksdagens första kammare måtte bifalla motionen; samt
- 2) av herr *Bondeson, N. A.*, utan angiven mening.

Herr Nilsson, Nils Anton: Herr greve och talman! Då jag vid denna frågas avgörande här i kammaren går att yrka bifall till min motion, vill jag förutskicka den anmärkningen, att motionärerna icke ha gått ut ifrån att det skulle vara någon juridisk skyldighet för staten att bispringa ifrågavarande insättare. Vi ha endast ansett, att det här föreligger ett rättfärdighetskrav, som det vore statsmakterna värdigt att uppfylla. Nu säger utskottet i sitt avstyrkande utlåtande, att de fall, då insättare i andra banker genom statsmakternas åtgörande skyddats från förluster, icke varit fullt analoga med detta. Det har icke heller varit vår uppfattning, men i ett avseende ha vi ansett dem vara analoga och det gäller enligt vår tanke en ganska avgörande punkt. De ha varit analoga därutinnan, att insättarna ha blivit hulpna. De ha fått ersättning, icke för lidna förluster, emedan de aldrig kommit att lida några förluster, utan de ha genom statsmakternas åtgöranden undgått dem. Det är ingenting annat vi vilja. Vi önska en förutsättningslös utredning om huruvida det är möjligt att även i detta fall ersätta vissa kategorier av insättare, nämligen verkliga sparare. Vi stödja icke vår anhållan om utredning på huruvida bank- och fondinspektionen eventuellt tagit för lätt på sin uppgift, då det gällt att giva instruktioner till den bank det här gäller, utan vi bortse helt och hållet därifrån. Vi ha ingen anledning att gå in på detta spörsmål, därför att vår utgångspunkt utslutande är det behjärtansvärda uti att dessa insättares begäran villfares. Bank- och fondinspektionen säger i sitt till utskottet avgivna utlåtande, att det även enligt inspektionens mening vore »mycket behjärtansvärt, om sådana insättare, som kunna betraktas såsom egentliga sparare, kunde komma i åtnjutande av ersättning för den lidna förlusten».

Nu säger man, att då insättare i andra fall ha blivit hulpna, har detta skett medelbart på så sätt, att man velat stödja bankerna, för att dessa skulle kunna undvika att realisera sina tillgångar under synnerligen abnorma och ogynnsamma förhållanden. Men just därigenom har man också kommit att hjälpa insättarna. De ha sluppit att förlora en del av sitt i bankerna insatta sparkapital.

Man säger, att konsekvensen av ett sådant statsmakternas ingripande som av oss ifrågasatts skulle vara så vådlig. Enligt mitt förmenande ha vi redan denna konsekvens. Det lär väl icke finnas någon i denna kammare eller i denna riksdag, som tror, att en insättare någonsin efter detta kommer att förlora sina i svensk bank insatta penningar. Och vi stödjas yttermera i detta antagande av att det i det förslag till ny förmynderskapslag, som nu har underställts riksdagens prövning, föreslås, att förmyndarmedel skola insättas i bank, för att de skola vara fullt skyddade och säkra. Här går man alltså ut från den förutsättningen, att om medel insättas i bank, skola de vara säkra. Nu är det givetvis mycket svårt för insättare att bedöma, i vilken bank deras insatta penningar stå säkrare eller i vilken de ha att befara större risker. För dem är huvudsaken, att de insätta sina penningar i en bank, som har statens oktroj och är av statens myndigheter inspekterad. Detta är för dem nog, och därför ha vi ansett rättvisan bjuda, att det åtminstone borde företagas en utredning, om det skulle låta sig göra och i vilken utsträckning det skulle vara erforderligt att ersätta dessa insättare. Det finns som bekant särskilt i detta fall olika kategorier av insättare, och självklart är, att icke alla kunna göra anspråk på att bli hulpna. Men en mycket betydande del av dessa har dock från moralisk synpunkt sett en viss rätt att kräva en sådan utredning, och det är med hänsyn härtill, som jag nu, herr greve och talman, yrkar bifall till motionen.

Om
ersättning åt
Privatbankens
insättare.

(Forts.)

Herr Almqvist: Herr greve och talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren gjorde sig till tolk för den meningen, att staten hade en moralisk skyldighet att i förevarande fall lämna en ersättning i likhet med den, som i vissa andra fall givits åt insättare i banker. Han hyser följaktligen den uppfattningen, att staten, därest den avslår den föreliggande motionen, behandlar insättarna i Privatbanken på ett annat sätt än insättarna i de banker, som erhållit statens understöd vid iräkade trångmål.

Vid den undersökning, som utskottet verkställt med anledning av motionen, har utskottet funnit, att omständigheterna ingalunda äro analoga. Redan i tidsförhållandena ligger en väsentlig olikhet. Privatbanken råkade i trångmål under en inflationsperiod, då värdena med stor fart gingo i höjden. De banker åter, vilka erhållit understöd av staten, råkade i svårigheter under en deflationsperiod, då värdena föllo med katastrofal hastighet. I fråga om de banker, som erhållit understöd av staten, gäller vidare, att de lämnats hjälp till självhjälp, så att det skulle kunna bli dem möjligt att fortsätta sin verksamhet och återbetala till staten de understöd, som tilldelats dem. De undersökningar, som förelågo, då dessa understöd lämnades, gävo också vid handen, att dessa bankers egna tillgångar till fullo täckte deras skulder. Då Privatbanken inställde betalningarna, täckte däremot bankens egna tillgångar icke skulderna, och dessutom befanns det, att banken hade iklätt sig vissa garantiförbindelser, som icke funnos bokförda i bankens böcker. I detta fall skulle således ett understöd, om det kontant lämnats under samma form som exempelvis till aktiebolaget Svenska lantmännens bank, till väsentlig del redan från början ha varit förlorat.

Vad därefter beträffar bank- och fondinspektionens ställning till denna sak, har utskottet icke alls gått in på en prövning av den frågan, utan endast hänvisat till att den anmälan, som gjorts till riksdagens justitieombudsman, icke föranlett någon ombudsmannens åtgärd. Detta förhållande fanns anmält i justitieombudsmannens ämbetsberättelse 1923 och lämnades av riksdagen utan erinran. För min personliga del får jag med anledning av den föregående ärade talarens yttrande på denna punkt säga, att det vore orimligt att förutsätta, att staten skall ikläda sig skyldighet att garantera varje insättare i svensk bank hans medel, därför att staten har inrättat en bank- och fondinspektion. Denna inspektionens ställning, verksamhet och organisation är för närvarande icke sådan,

Om
ersättning åt
Privatbankens
insättare.
(Forts.)

att staten torde vara villig att lämna en sådan garanti. Detta har ju också riksdagen själv tydligt markerat, då den i samband med beslut år 1923 om tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag godtagit bl. a. ett uttalande om att »ett statsingripande i förevarande fall under inga omständigheter får anses innebära ett erkännande av statens skyldighet att i allmänhet garantera insättarnas medel».

Vad slutligen beträffar den ärade talarens yttrande om det behjärtansvärda i den föreliggande framställningen, har utskottet för sin del icke funnit anledning att med bortseende från huvudmotiveringen i motionen taga ställning till denna fråga. Men jag ber att få erinra därom, att insättarnas förlust hos Privatbanken utgör 23 % och att det således kan sättas i fråga, om omständigheterna äro i sådan grad ömmande, att man skulle kunna grunda ett utredningskrav uteslutande därpå. Jag ber också att få hänvisa till vad bank- och fondinspektionen anfört beträffande de utomordentligt stora svårigheterna att avgöra, vilka bland insättarna, som kunna anses falla under den kategori, beträffande vilken ömmande omständigheter föreligga, och vilka som falla under den kategori, rörande vilka man icke kan tala om några dylika.

Utskottet har således icke funnit sakliga skäl tala för att tillstyrka första kammaren att besluta om en utredning i denna fråga. Jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bondeson**: Då jag vid detta betänkande antecknat en blank reservation, finner jag det vara min skyldighet att deklarerera, varför jag så gjort. Jag har icke blivit övertygad om att man ej kan med fullt fog påstå, att insättarna i Privatbanken icke blivit lika gynnsamt behandlade som de, vilka insatt sina sparmedel i andra banker, som råkade i svårigheter 1921 och 1922 och som staten stött, då den trätt hjälpsamt emellan. Detta har ju framgått av en hel del handlingar, och vilka förklaringar bankinspektionen än lämnat, får man dock den tanken, att om bankinspektionen varit fullt effektiv, hade det som inträffat icke kunnat hända. Därför äro enligt min mening insättarna berättigade att kräva en allsidig utredning av alla på frågan inverkan förhållanden.

Jag har intet yrkande, herr talman.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet jämte i ämnet väckta motioner.

På framställning av herr talmannen beslöts att ifrågavarande utlåtande skulle företagas till avgörande punktvis och, där så erfordrades, momentvis.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till diverse behov vid lantbruksinstitutet vid Ultuna anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 12,000 kronor.

*Anslag till
lantbruks-
institutet vid
Ultuna.*

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 24, av herr *Sederholm*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Ultuna lantbruksinstituts utgifter förutom avlöning anvisa ett anslag å extra stat av 24,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å den i ämnet väckta motionen I: 24 till diverse behov vid lantbruksinstitutet vid Ultuna anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 12,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Sederholm*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Sederholm: Innan styrelsen för Ultuna lantbruksinstitut sistlidna höst skulle uppgöra stat för institutet, hade den mottagit en skrivelse från statsrådet, vari betonades nödvändigheten att iakttaga all möjlig sparsamhet och sålunda begränsa utgifterna i staten till det minsta möjliga. Styrelsen ställde sig denna anvisning till efterriktelse. Icke desto mindre ansåg statsrådet lämpligt att på grund av det statsfinansiella läget skära ned staten med 12,000 kronor, utan att närmare angiva, huru detta skulle kunna i tillämpningen genomföras.

Jag ansåg mig nu såsom ledamot i styrelsen för Ultuna lantbruksinstitut nödsakad att väcka motion om höjande av detta anslag med ifrågavarande 12,000 kronor, då redan vid statens upprättande all möjlig sparsamhet verkligen blivit iakttagen. Utskottet har emellertid följt statsrådet, och jag kan vid detta tillfälle icke annat än påvisa omöjligheten för styrelsen att kunna med dessa ytterligare inskränkta medel fylla sin uppgift utan att verksamheten vid institutet kommer att lida skada. Det finns för styrelsen endast två vägar att gå, antingen att låta undervisningen lida skada eller också att låta anslaget överskridas. Det kommer att uppstå en pliktcollision för styrelsen, varvid det blir mycket svårt att taga ställning. För min del finner jag det viktigaste vara, att man söker upprätthålla undervisningen och institutet vid den nivå, som styrelsen har till plikt att hålla den vid.

Jag vill emellertid här icke framställa något yrkande, då det synes mig lönlöst att nu komma till något annat resultat än det som angives i utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 11—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 14 och 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 19 och 20.

Lades till handlingarna.

Punkten 21.

Anslag till utbildningskurser för kvinnliga ladugårdsskötare.

På sätt framgick av den i punkt 21 under nionde huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition lämnade redogörelsen för anslaget till utbildningskurser för kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna hade departementschefen icke ifrågasatt något anslagsäskande för budgetåret 1924—1925 för ifrågavarande ändamål.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner hade hemställts,

1) i motionen nr 12 i första kammaren av herr *Tjällgren*, att riksdagen för budgetåret 1924—1925 för anordnande av utbildningskurser för kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna måtte anvisa ett anslag av 3,000 kronor, som skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, att användas enligt kungl. kungörelsen den 29 juni 1921, samt

2) i motionen nr 18 i andra kammaren av herr *Öberg*, att riksdagen för budgetåret 1924—1925 för utbildning av kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna måtte anvisa ett anslag av 3,000 kronor, som skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande enligt kungl. kungörelsen den 29 juni 1921.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten under återopande av det däri anförda hemställt, att förevarande motioner I: 12 och II: 18 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Tjällgren: Herr talman! Då jag vid förevarande punkt tillåtit mig väcka en motion, skall jag be att få yttra några ord.

Såsom av den kungl. propositionen och även av utskottets utlåtande framgår, har ju för anordnande av undervisningskurser för utbildande av kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna av riksdagen för budgetåren 1918—1922 anvisats på extra stat ett reservationsanslag av 7,000 kronor för varje år. Därefter har på grund av förefintlig besparing å tidigare anslag något nytt anslag icke behövt beviljas för ändamålet. Emellertid har lantbruksstyrelsen förklarat sig anse kurserna i fråga erforderliga och gagneliga och i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 augusti nästlidet år hemställt, att vad som utöver reserve-

rade medel erfordrades till täckande av årsbehovet för ifrågavarande kurser, d. v. s. 4,500 kronor, måtte av riksdagen äskas. Emellertid har herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, som beräknat de nu förefintliga besparingarna till 4,000 kronor, icke ansett något nytt anslag för budgetåret 1924—1925 vara erforderligt och tillika givit den anvisningen, att lantbruksstyrelsen skulle, därest de nu reserverade medlen skulle visa sig otillräckliga, se till att begränsa utgifterna genom indragning av någon kurs under första halvåret av år 1925.

Utskottet synes dela denna herr statsrådets uppfattning, ty det säger, att det till fullo behjärtar angelägenheten därav, att ifrågavarande kurser, vilka, såsom motionärerna uttalat, varit till stort gagn för höjande av den norrländska ladugårdsskötseln, fortfarande upprätthållas, men att med hänsyn till det ekonomiska läget utskottet emellertid ansett sig böra avstyrka motionerna.

Jag har, herr talman, icke begärt ordet för att framställa något yrkande, ty som saken nu ligger skulle det nog vara ganska lönlöst. Jag har begärt ordet för att vid detta tillfälle uttala den varma förhoppningen, att när herr statsrådet uppgör staten för nästa budgetår, herr statsrådet om möjligt ville beakta de synpunkter, jag här framfört. Ett fortsättande på den inslagna vägen skulle nämligen enligt min mening komma att i ej oväsentlig mån bidraga därtill, att jordbrukets utveckling på detta område skulle hämmas, och framför allt skulle ju intresset för ladugårdsskötseln i de norrländska länen bli lidande på en indragning av detta anslag.

Jag har här i min hand ett brev från en befattningshavare i hushållningssällskapet i det län, jag tillhör. Jag vill icke trötta kammaren med att läsa upp det, men jag vill anföra en punkt som bevis på intresset för dessa skolor i de norrländska länen. Denne skriver: »Ladugårdsskötareskolan har lättare att få elever än någon annan skola. Den kan inte på långt när ta emot alla, som söka inträde. Till den kurs, som börjar den 1 april, hade omkring trettio sökande anmält sig. Däremot kunde endast beredas plats för tio stycken.»

Jag har, som sagt, intet yrkande, men jag har velat framföra dessa synpunkter, för att de måtte komma till beaktande vid uppgörandet av staten för nästa budgetår.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkten 23.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkterna 25—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 36—41.

Lades till handlingarna.

Anslag till utbildningskurser för kvinnliga ladugårdsskötare.
(Forts.)

Anslag till Punkten 42.

förekommande och hämmande av tuberkel-sjukdomar hos nötkreaturen. Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 120,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 187, av greve *Wachtmeister*, vari hemställt, att riksdagen måtte, i stället för av Kungl. Maj:t äskade 120,000 kronor, till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 135,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågakommande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å den i ämnet väckta motionen I: 187 till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 120,000 kronor.

Reservation hade avgivits av greve *Wachtmeister*, herr *Sederholm*, herr *Elisson* och friherre *Hermelin*, som yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen.

Greve Wachtmeister: Herr greve och talman! Denna motion har tillkommit efter samråd med de i dessa frågor allra mest sakkunniga personer, och alla ha förklarat sig anse, att den av Kungl. Maj:t föreslagna inskränkningen av anslaget skulle komma att inverka i hög grad menligt på kontinuiteten i det vackra arbetet för nötkreaturtuberkulosens bekämpande. Kungl. Maj:t har föreslagit ett anslag på 120,000 kronor, lantbruksstyrelsen har begärt 150,000 kronor, och i min motion har föreslagits 135,000 kronor — alltså en medelväg.

Jag har i min motivering alldeles särskilt fäst mig vid olämpligheten av att taxan för veterinärerna nedsättes på sätt, Kungl. Maj:t föreslår, då därigenom uppenbarligen veterinärernas intresse för att fortfara med sin utomordentligt kraftiga propaganda något komme att slappas. Nu utgår utskottet från att veterinärerna allt fortfarande, sin plikt likmätigt, skulle vara lika intresserade av detta sitt arbete. Det kan man ju hoppas — det må vara en from önskan — men i realiteten blir det nog inte så. Det är nog nämligen för mycket begärt, att veterinärerna skulle nedlägga hela sin övertalningsförmåga på att förmå allmänheten att tilldela dem ett arbete — ett tidsödande arbete — på vilket de förtjänade mindre än de förtjäna på sin vanliga praktik. Det kan man knappast begära.

Det är alls inte min mening att här uppträda som riddare för veterinärerna. Huvudsaken är, att lantbruksstyrelsen kan fullfölja sitt vackra arbete för folkhälsan utan avbräck och ha tillräckliga medel härför, med eller utan sänkt taxa. Taxan betyder enligt min mening mindre.

Nu fick detta arbete ett nålstyg redan i fjol, då man bestämde, att de ladugårdsägare, vilkas nötkreatur under två år visat sig fria från tuberkulos, icke längre skulle få rätt till kostnadsfria undersökningar. I år kommer nu denna inknappning, som är mycket mer än ett nålstyg, till trettio tusen kronor mindre än lantbruksstyrelsen anser för ändamålet erforderligt. Jag tror inte, att herrar stadsbor och mjölkkonsumenter tillräckligt uppskatta det vackra arbetet för folkhälsan, som här bedrivs. Jag tror inte de ha fullt reda på saken. Det är ju så, att vuxna personer i allmänhet äro så hårdhudade, att de tåla vid denna mjölk från tuberkulösa kreatur, så vida det inte är juvertuberkulos, men barn äro mycket ömtåliga för smittan. Många liv ha räddats genom detta arbete, och många komma att räddas, om det får fortgå utan avbräck.

Nu har jag mig bekant, att det i andra kammaren kommer att yrkas bifall till min motion med uteslutande av motiveringen. Detta skulle innebära, att lantbruksstyrelsen finge sitt anslag men att riksdagen icke toge ställning till frågan om taxans sänkning. Styrelsen får anslaget, och kan den göra någon besparing på detsamma, är det ju lyckligt, eljest får det gå åt. För min del har jag ingenting emot ett sådant yrkande, och jag ber därför att i denna kammare få göra det till mitt.

Jag yrkar alltså bifall till den föreliggande motionen med uteslutande av dess motivering.

Herr Hellström: Herr greve och talman! Den ärade motionären har nyss förklarat, att han icke vill göra sig till riddare för veterinärerna utan att hans yrkande avser att bereda lantbruksstyrelsen större medel för fortsättande av kampen mot tuberkulosen, och detta uttalande har han ju kompletterat med sitt yrkande, att kammaren icke skulle godkänna motionens motivering utan endast dess kläm. Emellertid ber jag att få fästa uppmärksamheten vid att motionen blivit väckt just för att möjliggöra för lantbruksstyrelsen att bibehålla den högre veterinärtaxan för de förrättningar, det här är fråga om, och motionären har begärt just det belopp, som lantbruksstyrelsen i en promemoria till Kungl. Maj:t förklarat sig kunna ytterligare inbespara, om den finge sätta ned veterinärtaxan.

Jag ber också att få fästa uppmärksamheten vid att det i slutet av år 1922 gjordes en förändring i grunderna för utgåendet av bidrag till kampen emot kreaturstuberkulosen, i det att kreatursägare, som förut på statens bekostnad fått kontrollundersökningar verkställda huru många gånger som helst, genom de nya bestämmelserna fingo denna rätt begränsad till två gånger. Det anses emellertid från fackmännens sida vara önskvärt, att dylika kontrollundersökningar fortsätta, så att man har säkerhet för att det resultat, som vunnits genom statens uppoffringar på detta område, verkligen bibehålles, och jag skulle ha förstått motionären bättre, om hans yrkande gått ut på att kreatursägarna fortfarande skulle få dessa kontrollundersökningar kostnadsfritt.

Nu inskränker sig motionären till att vilja möjliggöra för lantbruksstyrelsen att utbetala arvode till veterinärerna efter en högre taxa. Denna utväg för befrämjande av kampen mot tuberkulosen tycker jag knappast kan anses vara fullt ändamålsenlig. Inom utskottet har upplysts, att den nu fastställda taxan för tuberkulinundersökningarna gäller endast för de undersökningar, som bedrivs med understöd av statsmedel, men icke alls om en enskild jordbrukare i fortsättningen vill kontrollera, att hans kreatursbesättning är reaktionsfri. I senare fallet står det veterinärerna fritt att träffa särskild överenskommelse om priset. Då herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är här närvarande, skulle jag vilja begagna tillfället att framhålla önskvärdheten av att denna bestämmelse om en viss taxa för veterinärundersökningar med tuberkulin måtte få gälla inte bara sådana undersökningar, till vilka jordbrukarna få bidrag av statsmedel, utan också sådana, som de få bekosta själva. Mig förefaller det vara mycket viktigare, om man ser på vad man vill vinna med denna kamp mot tuberkulosen, att de få en billig taxa i senare fallet, än att de få det, då staten skall betala.

Ett bifall till greve Wachtmeisters motion skulle sannolikt endast resultera i att veterinärerna fortfarande finge den högre taxan, men de enskilda jordbrukarna finge då också sannolikt betala efter den högre eller en ännu högre taxa, då de på egen bekostnad skulle fortsätta med kontrollundersökningarna. Jag kan inte inse annat, än att ett bifall till en dylik framställning skulle i stort

*Anslag till
förekommande
och hämnande
av tuberkel-
sjukdomar hos
nötkreaturen.*

(Forts.)

Anslag till förekommande och hämmande av tuberkel-sjukdomar hos nötkreaturen. sett i fortsättningen hämma i stället för att gynna framgången av det arbete, som hittills bedrivits för kreaturstuberkulosens bekämpande. Med anledning härav ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Greve **Wachtmeister**: Herr greve och talman! Utskottets ärade vice ordförande förklarade sig icke anse det lämpligt att bevilja det belopp, lantbruksstyrelsen förklarar skola åtgå till ett bibehållande av den högre taxan för veterinärerna. Taxesänkning inverkade emellertid 15,000 kronor, och även om motionen bifalles, fattas alltså fortfarande 15,000 kronor i det belopp, lantbruksstyrelsen begärt.

Vidare har utskottets ärade ordförande huvudsakligen vänt sig mot mitt tal om taxesänkning för veterinärerna. Men den frågan har jag ju i mitt senaste yrkande helt och hållet släppt, så att det nu endast är fråga om att lantbruksstyrelsen skulle få de 135,000 kronor, som de allmänt anses ovillkorligen behöva för att utan avbräck kunna uppehålla rörelsen, oavsett taxesänkning.

Jag ber, herr greve och talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen, dock med utslutande av motiveringen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 43.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 44—46.

Lades till handlingarna.

Punkten 47.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 48.

Lades till handlingarna.

Punkterna 49—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54.

Lades till handlingarna.

Punkterna 55—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 58—68.

Lades till handlingarna.

Punkten 69.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 70.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till maskin- och redskapsprovningensanstalterna vid Ultuna och Alnarp anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 36,000 kronor.

*Anslag till
maskin- och
redskaps-
provningens-
anstalterna
vid Ultuna och
Alnarp.*

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 111 i första kammaren av herr *Heyman* m. fl. och nr 218 i andra kammaren av herr *Poppius*, vari hemstälts, att riksdagen ville till maskin- och redskapsprovningar vid Ultuna och Alnarp anvisa det av Kungl. Maj:t begärda anslaget 36,000 kronor, dock att samma anslag måtte få användas i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen lämnade fördelningsgrunder.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat:

»Utan att vilja taga ställning till frågan om dispositionen av de medel, som må bliva av riksdagen för ändamålet anvisade, vill utskottet emellertid framhålla, att vad av motionärerna anförts synes utskottet vara av beskaffenhet att böra giva Kungl. Maj:t anledning att till förnyat övervägande upptaga frågan om medelsanvändningen samt att, om ock någon mindre merkostnad såsom för dyrtidstillägg till överassistent kommer att med annan disposition av medlen än den i statsrådsprotokollet förutsatta orsakas, detta icke bör utgöra hinder för en förändrad disposition.

Under uttalande härav får utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot storleken av det äskade beloppet, hemställa,

a) att riksdagen må till maskin- och redskapsprovningensanstalterna vid Ultuna och Alnarp anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 36,000 kronor;

b) att de i ämnet väckta motionerna I:111 och II:218, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vad utskottet här ovan anført, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr Heyman: Herr greve och talman! Jag har på denna punkt intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, som i sak torde tillgodose det i motionen avsedda syftet. Utskottet har emellertid formellt endast på så sätt tillmötesgått motionen, att utskottet i motiveringen sagt sig vilja framhålla, att vad av motionärerna anförts syntes utskottet vara av beskaffenhet att böra giva Kungl. Maj:t anledning att till förnyat övervägande upptaga frågan om medelsanvändningen samt att, om ock någon mindre merkostnad såsom för dyrtidstillägg till överassistent komme att med annan disposition av medlen än den i statsrådsprotokollet förutsatta orsakas, detta icke borde utgöra hinder för en förändrad disposition. Däremot har denna utskottets uppfattning icke funnit något uttryck i klämman.

Jag ber därför, herr greve och talman, att här till protokollet få understryka nödvändigheten av att Kungl. Maj:t upptar frågan om medelsanvändningen till förnyad omprövning och därvid medgiver att anslaget får disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som lämnats av styrelsen för maskin- och redskapsprovningensanstalterna. Skulle icke detta komma att äga rum, kommer icke allenast jordbruket utan även de exportindustrier, som syssla med lantbruks- och mejerimaskiner, att lida en onödigt stor skada. Vid sin export ha nämligen dessa industrier ett synnerligen värdefullt för att icke säga alldeles avgörande stöd i de officiella redskapsprovningarna vid Ultuna och Alnarp.

Jag ber också att få erinra om att efter lantbruksmötet i somras i Göteborg, som besöktes av många utlänningar, ha dessa provningar omfattats med förhål-

Anslag till maskin- och redskapsprovningens anstalterna vid Ultuna och Alnarp.
(Forts.)

landevis stort intresse från industriens sida. Flera industrier, som förut icke deltagit, ha efter utställningen funnit sig nödsakade att göra detta för att vinna avsättning för sina fabrikat såväl på hemmamarknaden som på den utländska marknaden. Det vore därför i högsta grad beklagligt, om dessa prövningar, därför att arbetskapaciteten rubbades, skulle behöva inskränkas. Arbetskapaciteten måste framför allt lämnas obesuren, och då nu detta kan ske inom ramen av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget, vill jag uttala den förvisningen, att de i motionen angivna synpunkterna måtte giva Kungl. Maj:t anledning att till förnyad prövning upptaga frågan om medelsanvändningen vid maskin- och redskapsprovningarna vid Ultuna och Alnarp.

Efter härmed slutad överläggning bifölles vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 71—75.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkterna 76—81.

Lades till handlingarna.

Punkten 82.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 83.

Lades till handlingarna.

Punkten 84.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 85.

Lades till handlingarna.

Punkterna 86 och 87.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkterna 88 och 89.

Lades till handlingarna.

Punkten 90.

Anslag till landsbygdens elektrifiering.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för främjande under 1924 av en planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 50,000 kronor.

I detta ämne hade inom riksdagen väckts följande till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) nr 125 i första kammaren av herr *Ingeström*, likalydande med nr 286 i andra kammaren av herr *Igel*, vari hemställes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra hemställan om vidtagande av skyndsamma åtgärder i syfte att i möjligaste mån nedbringa de avgifter, som för närvarande utginge för elektrisk energi vid landsbygdens elektrifiering, och att riksdagen för bekostande

av den utredning, som härför kunde anses erforderlig, måtte höja anslaget under punkt 89 i nionde huvudtiteln från 50,000 kronor till 52,000 kronor, samt

*Anslag till
landsbygdens
elektrifiering.
(Forts.)*

2) nr 126 i första kammaren av herr *Schedin*, likalydande med nr 201 i andra kammaren av herr *Sundling*, vari hemställt, att riksdagen ville för främjandet under 1924 av en planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 65,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I:126 och II:201 samt å motionerna I:125 och II:286 i vad rörde höjning av ifrågavarande anslag för främjande under 1924 av en planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 50,000 kronor, samt

2) att motionerna I:125 och II:286 i övrigt icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Schedin: Herr greve och talman! Jag ber att från början få meddela, att jag kommer att avstå från att göra något yrkande och begära votering. Där emot kan jag icke avhålla mig från att påpeka de beaktansvärda synpunkter, som tala till förmån för den av mig väckta motionen.

Det är ju så, att statsmakterna för ett par år sedan anvisade 100,000 kronor om året till stödande av en planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering och att under innevarande år utgår ett anslag av 65,000 kronor, som Kungl. Maj:t för budgetåret 1924—1925 sänkt till 50,000 kronor. Jag har i min motion begärt, att anslaget skulle utgå med samma belopp som i år, d. v. s. 65,000 kronor.

Utskottets motivering för dess tillstyrkande av det lägre beloppet sammanfaller med Kungl. Maj:ts motivering för sänkningen, nämligen att det skulle förekomma en inskränkning av verksamheten på detta område. Detta torde nog ha sin riktighet, men man kan fråga sig vad orsaken är till denna inskränkning.

Till en del beror den på att distriktsföreningarna ha så stora skuldbördor, att de sakna den rörelsefrihet, som här är av nöden. Nu lär det väl vara en uppfattning, som vi dela litet var, att vi i denna del ha ett stort samhälleligt intresse, som på allt sätt behöver stödjas, och då detta kan ske genom en bättre administrativ ordning mellan de olika distriktsföreningarna, anser jag, att mycket goda skäl hade talat för att utanordna det erforderliga beloppet. De nu rådande tyckta förhållandena komma givetvis att inverka menligt på den byggnadsverksamhet ute i bygderna, som tog sin början under kristiden, då det fanns en, man kunde nästan säga, epidemiartad strävan att råda bot på svårigheterna särskilt rörande ljusfrågan. Vi voro då utestängda från tillgång på fotogen och andra lysoljor från främmande länder, och då vi hade tillgång till vårt eget »vita kol», var det ju givet, att allmänheten skulle med all makt påskynda elektrifieringen.

De svårigheter, som nu förefinnas, äro som sagt de stora skuldbördorna, vilka uppkommit på grund av de höga prisen under kristiden. Man kan då fråga sig, om dessa svårigheter skulle avhjälpas genom ett beviljande av ett större anslag under denna punkt. Ja, genom ett sådant anslag skulle man få större möjligheter att åstadkomma en koncentration på detta område, som skulle vara särdeles gynnsam. Jag skulle kunna anföra exempel på detta från Dalarna, men jag vill icke trötta kammaren därmed.

*Anslag till
landsbyggdets
elektrifiering.*
(Forts.)

Jag vet, att det förslag om länsföreningar, som framställts av herr kommunikationsministern, skulle i stor utsträckning avhjälpa de svårigheter som förefinnas ute i landet. Att därvid penningar äro av nöden, förstå vi ju litet var. Jag skulle således ansett synnerligen lyckligt, om det större anslaget här kunnat föreslås. Och detta hade kanske varit möjligt, om vi haft en så stark talesman för våra krav i jordbruksutskottet, som är tillfinnandes i det utskott, som behandlar kulturbudgeten. Det har nämligen sagts, att det där skulle bli en påökning av mer än en halv miljon kronor, och här har hela höjningen gått till 2,700 kronor. Jag hoppas emellertid, att vid ett kommande års förslag till budget dessa synpunkter komma att bli beaktade och de berättigade intressena på detta område bättre tillgodoses.

Dessutom skulle jag såsom ett andra moment i samma punkt vilja, ehuru utan yrkande, ansluta mig till den reservation, som avgivits av herr Pettersson i Stäringe i anslutning till andra i samma punkt behandlade motioner.

Jag skall nu icke längre uppehålla kammaren, och då jag i alla fall icke kommer med något yrkande, vill jag inskränka mig till det av mig nu anförda.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 91—94.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 95.

Lades till handlingarna.

Punkten 96.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 97.

Lades till handlingarna.

Punkten 98.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 99—107.

Lades till handlingarna.

Punkterna 108—118.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 119—121.

Lades till handlingarna.

Punkterna 122—125.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 126.

Lades till handlingarna.

Punkterna 127—133.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 134.

Lades till handlingarna.

Punkterna 135—157.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 158—160.

Lades till handlingarna.

Punkten 161.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförselbevis för råg och vete ävensom väckta motioner rörande spannmål.

*Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.*

Genom proposition den 22 februari 1924, nr 56, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:tt, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande

F ö r s l a g

till

förrordning angående utförselbevis för råg och vete.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför sammanlagt eller av någotdera slaget minst 500 kilogram, äger, såvida den utförda varan skäligen kan anses marknadsgill, av vederbörande tullmyndighet erhålla bevis om utförseln, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införsel av sådan vara till enahanda myckenhet.

Utförsel till svensk frihamn berättigar icke till erhållande av utförselbevis.

2 §.

Innehavare av utförselbevis vare berättigad att, inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande

antingen utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det i utförselbeviset angivna tullbeloppet,

eller, i den mån för varor, som nu sagts, inom förenämnda tid av sex månader influtna tullavgifter, efter avdrag av två procent, därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

3 §.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter rörande utfärdande av utförselbevis samt författningens tillämpning i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1924.

Till utskottet hade jämväl hänvisats en i anledning av propositionen inom andra kammaren av herrar *Strindlund* och *Persson* i Trången väckt motion, nr 408, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den av Kungl. Maj:t föreslagna förordningen om utförselbevis för omalen råg och omalet vete måtte för Norrbottens, Västerbottens, Västernorrland, Jämtlands och Gävleborgs läns vidkommande utvidgas till att jämväl omfatta korn.

Utskottet hade till behandling i samband med nämnda proposition och motion upptagit samtliga övriga till utskottet hänvisade förslag, som berörde brödspannmålsodlingen. Dessa förslag avsågo antingen införande av en på införsel förbud grundad importreglering eller förhöjda tullsatser eller ock tullfrihet.

Ifrågavarande förslag hade framlagts i ett flertal motioner, nämligen:

1:o) de likalydande motionerna nr 81 i första kammaren av herr *Heyman* m. fl. och nr 139 i andra kammaren av herr *Jönsson* i Fridhill m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att hemställa till Kungl. Maj:t att från och med den 1 juli 1924 och intill utgången av juni månad 1925 utfärda förbud mot införsel av omalen och malen vete och råg, dock med Kungl. Maj:t förbehållen rätt att härifrån lämna licens efter de i motionen angivna grunder;

2:o) de likalydande motionerna nr 82 i första kammaren av herrar *Martin Svensson* och *Erik Anderson* samt nr 137 i andra kammaren av herr *Lindman* m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen ville besluta, att från och med viss dag under innevarande år, som Kungl. Maj:t ägde bestämma, det skulle vara förbjudet att till riket införa vete och råg i malet eller omalet tillstånd med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnade medgivande, ävensom överlämna åt Kungl. Maj:t att utfärda de föreskrifter, som vore erforderliga beträffande omfattningen av och villkoren för den import, som kunde ifrågakomma;

3:o) de likalydande motionerna nr 142 i första kammaren av herr *Karl Emil Andersson* m. fl. och nr 288 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att, därest ett tillfredsställande avtal mellan Kungl. Maj:t och kvarnningens representanter rörande den högsta kvantitet utländskt vete, som tid efter annan finge inblandas vid förmalning av svensk vete, och rörande skälig prissättning vid kvarnarnas inköp av svensk brödsäd ej kunnat träffas, Kungl. Maj:t måtte till innevarande riksdag framlägga förslag till sådan lagstiftning rörande importreglering av malen och omalen brödsäd, att därigenom avsättning av svensk brödsäd på den inhemska marknaden under tillfredsställande villkor säkerställdes utan därav föranledd stegring av mjölprisen;

4:o) motionen nr 80 i första kammaren av herrar *Johan Bernhard Johansson* och *Sederholm*, i vilken hemställts, att från och med den dag, efter därom av riksdagen fattat beslut, tillämpningen av en bestämmelse om utförselbevis i hudsaklig överensstämmelse med vad spannmålsmarknadssakkunniga i sitt betänkande 1923 föreslagit toge sin början, tullen å omalen spannmål, vete och råg, måtte höjas från 3: 70 kronor till 4: 45 kronor per 100 kilogram;

5:o) motionen nr 147 i andra kammaren av friherre *Hermelin* m. fl., i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta, att från och med den 1 juni 1924 skulle vid införsel till riket utgå tull för: spannmål, omalen, vete, råg och korn —

för 100 kilogram 5 kronor 50 öre samt att tullen å mjöl i överensstämmelse härmed måtte regleras;

6:o) motionen nr 56 i andra kammaren av herr *Lövgren*, i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta upphäva tullsatserna för samtliga de varuslag, som fölle under rubrikerna 74—79 b i gällande tulltaxa; samt

7:o) motionen nr 145 i andra kammaren av herr *Herou* m. fl. i vilken gjorts enahanda hemställan som uti nyssberörda motion nr 56 i andra kammaren.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt,

1) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 56 angående utförselbevis för råg och vete samt den i anledning av propositionen väckta motionen II: 408 av herrar *Strindlund* och *Persson* i Trången icke måtte föranleda någon riksdagen åtgärd;

2) att de likalydande motionerna I: 81 av herr *Heyman* m. fl. och II: 139 av herr *Jönsson* i Fridhill m. fl., om förbud mot införsel till riket av vete och råg, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att de likalydande motionerna I: 82 av herrar *Martin Svensson* och *Erik Andersson* samt II: 137 av herr *Lindman* m. fl., om förbud mot införsel till riket av vete och råg m. m., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4) att de likalydande motionerna I: 142 av herr *Karl Emil Andersson* m. fl. och II: 288 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., om skrivelse till Konungen rörande importreglering av brödsäd, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

5) att motionen I: 80 av herrar *Johan Bernhard Johansson* och *Sederholm*, om förhöjning av tullen å omalen spannmål, vete och råg, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

6) att motionen II: 147 av friherre *Hermelin* m. fl., om höjning av spannmålstillarna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

7) att motionerna II: 56 av herr *Lövgren* och II: 145 av herr *Herou* m. fl., om upphävande av spannmålstillarna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid punkten 1 av utskottets hemställan hade reservationer anförts

1) av friherre *Fleming*, vilken ansett, att utskottet på de grunder, som i Kungl. Maj:ts förevarande proposition angivits, bort föreslå riksdagen, att, med avslag å motionen II: 408, godkänna Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 56; samt

2) av herrar *Ericson* i Oberga, *Boman*, *Jönsson* i Boa, *Olsson* i Ramsta, *Lithander*, *Olsson* i Golvvasta och *Clemedtson*, vilka ansett, att utskottet på de grunder, som i Kungl. Maj:ts förevarande proposition angivits, bort föreslå riksdagen att, med avslag å motionen II: 408, godkänna Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 56, dock med följande begränsning angående giltighetstiden: Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1924 och gäller till den 31 juli 1926.

Därjämte hade särskilda reservationer avgivits vid var och en av punkterna 3, 4, 6 och 7 av utskottets hemställan.

Beträffande sättet för betänkandets föredragning yttrade

Friherre **Fleming**: Herr greve och talman! Jag anhåller att med avseende å föredragningen av förevarande betänkande få föreslå, att detsamma företages

Första kammarens protokoll 1924. Nr 25.

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

till avgörande punktvis men med iakttagande av att punkterna 2—4 föredragas i ett sammanhang samt punkterna 5 och 6 likaledes i ett sammanhang, ävensom att vid behandlingen av punkt 1 överläggning må äga rum beträffande betänkandet i sin helhet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Herr statsrådet **Pettersson**: Herr greve och talman, mina herrar! Att avsettningsförhållandena beträffande brödsäd sedan åtskillig tid tillbaka icke varit tillfredsställande, veta vi ju alla. Redan på hösten 1922 fann ju dåvarande statsrådet Linders, att förhållandena voro, såsom han uttryckte sig, »så anmärkningsvärda», och han lät därför tillkalla sakkunniga, de s. k. spannmålsmarknadssakkunniga, för att söka få till stånd en utredning och därigenom få fram några åtgärder till förbättring av läget. I de direktiv, som förutvarande statsrådet Linders då lämnade, framhölls, att man främst borde försöka få till stånd en överenskommelse med kvarnarna, och om detta icke visade sig vara möjligt eller tillräckligt, föreslå andra åtgärder. Beträffande dessa övriga åtgärder framhöll han, att de borde bli till verkligt effektivt gagn för lantbruket och till en förbättring för avsettningsförhållandena, dock med noggrant iakttagande av, att mjölkkonsumenternas intresse icke trädde för nära.

Därefter avgåvo de sakkunniga den 16 januari 1923 sitt betänkande, och då hade de försökt åstadkomma en överenskommelse med kvarnarna men misslyckats. Vid övervägandet av andra åtgärder hade de kommit till det resultatet att föreslå ett system med utförelsebevis. Som vi veta föranledde ju icke detta betänkande någon åtgärd från regeringens sida, men saken kom ju fram i riksdagen ändå på motionsvägen, och vi veta ju också, att motionen blev avslagen av båda kamrarna.

Så sent som den 16 maj förra året förelåg inför kamrarna ett utskotts-betänkande från ett sammansatt andra lag- och jordbruksutskott rörande en motion med förslag till lag om inblandning av svenskt vete vid förmalning. Motionen avstyrktes ju av utskottet, men i motiveringen, som godkändes av kamrarna, hette det, att ytterligare utredning i syfte att ernå ökad avsättning av svensk brödsäd syntes utskottet påkallad. Vidare stod det i betänkandet, att utskottet vore fullt förvissat om, att förevarande spørsmål komme att i god tid före instundande konsumtionsår upptagas till behandling av Kungl. Maj:t, oberoende av något riksdagens initiativ.

Jag har sålunda haft dubbel anledning att syssla med denna fråga. Jag har så att säga fått i arv från en föregående jordbruksminister att fullfölja, de initiativ, som han tog till förbättrande av brödsädsmarknaden och som icke ledde till något resultat. Vidare har jag fått en direkt uppmaning från förra årets riksdag, en av de sista dagarna då den var samlad, att söka få fram något, som kunde bringa någon lättnad i förhållandena. Jag kan säga, att jag i det fallet har gjort vad som varit mig möjligt, och jag kan också säga, att jag vid detta arbete försökt hålla mig till de direktiv, som redan givits av förutvarande statsrådet Linders och även hållit mig inom ramen för dessa direktiv. Jag har sålunda sökt träffa en uppgörelse med kvarnarna, och jag har också åstadkommit en sådan. Det har ju framhållits, att denna överenskommelse ej vore av så stort värde, därför att den ej innehölle några prisbestämmelser beträffande spannmålen. Jag får säga, att denna överenskommelse var så god, som jag kunde åstadkomma densamma. Det gick ej att komma längre, och en av de förnämsta anledningarna härtill var givetvis den, att

brödspannmålen förra hösten var av låg kvalitet på grund av den regniga väderleken. Vetet gick ju an, men rågen var till avsevärd del oduglig såsom mÅniskoföda.

Härmed hoppas jag emellertid, att något vunnits, åtminstone så mycket, att de, som vilja hålla på sin spannmål, kunna vara förvissade om, att de skola finna köpare för densamma litet längre fram på konsumtionsåret. Men det är ju givet, att detta icke är tillräckligt, utan att något mera måste göras. Svårigheten härvidlag består ju icke i att finna avsättning för spannmålen, ty den går alltid åt, utan svårigheten ligger naturligtvis i att få ett skäligt pris för densamma, d. v. s. ett pris, som står i riktig och rättvis överensstämmelse med världsmarknadsläget och spannmålens kvalitet. Vad man sålunda bör försöka göra är att få bort det underpris på svensk spannmål, som är beroende av rent inre marknadsförhållanden, och dessa inre marknadsförhållanden veta vi ju, vilka de äro. På hösten kastas ju på grund av lantbrukarnas penningårigheter en större mängd brödsäd ut i marknaden, än som kan upptagas av konsumtionen. Kvarnarna nödgas ju, för att upprätthålla en hög kvalitet, blanda in en avsevärd procent utländskt vete. Situationen är då den, att samtidigt som lantbrukarna behöva sälja och på grund härav föra ut sin spannmål i marknaden, är kvarnarnas behov därav såsom minst. Det är denna situation, som åstadkommit de svåra förhållanden, som nu rått på höstarna under de senaste åren, och jag fruktar för, att dessa förhållanden komma att fortfara, om ingenting åtgöres. Det ligger ju också i sakens natur, att de, som egentligen drabbas av dessa missförhållanden, äro de ekonomiskt svaga, de som äro tvungna att sälja på hösten. Det ligger vidare i sakens natur, att ju större penningknappheten och nöden på landsbygden är, desto större är naturligtvis behovet att sälja och desto mera spannmål kastas ut i marknaden. Problemets kärna är sålunda: hur skall man bära sig åt, för att hindra ett sådant prisfall under de första månaderna av konsumtionsåret? — Ja, genom uppgörelse med kvarnarna kan man ju vinna något, men ej så synnerligen mycket. Bästa sättet är givetvis, att lantbrukarna försöka ordna och ställa det så, att de själva kunna behålla sin spannmål och lagra och sköta densamma för att sedan bjuda ut den i mån av behov. Det är det riktiga och mest rationella sättet, och jag har också på ett par ställen i propositionen framhållit, att det är dit, som åtgärder i första hand skola sikta, i syfte att underlätta belåning och lagring. Beträffande frågan om belåningen av spannmålen har jag gjort vad som varit mig möjligt att få bort de största formella svårigheterna, och jag hoppas, att det skall visa sig möjligt att få fram en kungl. proposition till denna riksdag, som avser att ytterligare underlätta dessa förhållanden. Vad vidare beträffar lagringen, vill jag endast hänvisa till Kungl. Maj:ts proposition nr 57 till årets riksdag, som ju avser en lagerhusfond, ur vilken lantbrukarna skulle få låna för att själva bygga lagerhus.

Men även om man gör allt möjligt på den vägen, kunna ju sådana åtgärder icke annat än verka på en mera lång sikt. Alla dessa åtgärder för att bereda självhjälp förutsätta ju en kooperation i stor utsträckning, och det är icke så gott att få en sådan i gång i en hastig vändning. Det behövs åtskillig tid — ett eller annat år — för att de skola komma till sin fulla nytta, och under tiden råder ett nödläge, som är synnerligen svårt. Det gäller sålunda att få fram något som kan i någon mån lätta på detta nödläge, d. v. s. åtgärder av mera provisorisk natur, till dess lantmännen hinna ordna sig.

Vid sökandet efter dessa åtgärder har jag kommit till alldeles samma resultat som spannmålsmarknadssakkunniga på sin tid gjorde, nämligen att jag icke funnit någon annan utväg än att gå på utförselbevisen. Jag vet ju väl, att många anse den vägen icke vara så synnerligen effektiv, och det har ju motionerats här i riksdagen om andra åtgärder, som skulle kunna vara mera ägnade att av-

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Om
utförselbevis
för spannmål
n. n.
(Forts.)

hjälpa svårigheterna, exempelvis importreglering. Jag förstår ju väl, att i en fråga som denna finnas många olika meningar, och det kan ju icke skada, att dessa olika meningar komma fram och prövas i ett sammanhang. Förhåller det sig så, att riksdagen skulle ge något direktiv eller uttala ett önskemål därom, att en importreglering skulle vara önskvärd, är det ju alldeles givet, att, vilken regering som än sitter, skulle den lojalt effektuera ett sådant önskemål, men att försöka få fram något motsatsförhållande mellan dem, som vilja gå den ena eller andra vägen, tror jag icke är berättigat.

Jag behöver icke närmare ingå på en redogörelse för dessa utförselbevis. Hela detta system känna vi ju alla till icke minst från förra riksdagen. Avsikten med utförselbevisen är ju att försöka något lätta på trycket under de första månaderna av skördeåret under själva tröskningsperioden. Därigenom skulle ej så mycket såd kastas ut i marknaden. Utförselbevisen skulle sålunda verka konkurrerande gentemot kvarnarna. Jag hör icke till dem, som överskatta införselbevisens betydelse. Deras verkan är ju starkt begränsad såväl till tiden som beträffande den kvantitet, som det skulle röra sig om. För lantmännen skulle det säkerligen i bästa fall ställa sig så, att de under den första tiden på hösten skulle kunna få ungefär halva tullen effektiv, och skulle så inträffa, att skörden bleve liten eller, att lantmännen själva kunna innehålla sin spannmål, skulle givetvis utförselbevisen icke få någon betydelse alls. De skulle endast bli, såsom jag förut nämnde, en säkerhetsventil för exceptionellt stora prisfall och ingenting annat. För att fatta utförselbevisen rätt, bör man se dem mot denna bakgrund.

Nu framhåller ju utskottet, att införselbevisen säkerligen skulle komma att åstadkomma högre mjölpriser, kanske inte på det allra finaste vetemjålet men däremot på de lägre kvaliteterna. Ja, det har jag ju undersökt, såvitt det varit mig möjligt, och därvid kommit till ett annat resultat. Jag tror icke, att om införselbevis införs, någon prisförhöjning kommer till stånd. Man får först och främst komma ihåg, att här gäller det en kort period av en eller annan månad på hösten, och jag är övertygad om, att om priset sjunker ned till en orimligt låg nivå under en kortare tid på hösten, kommer detta icke mjölkonsumenterna tillgodo. Den vinsten hamnar nog på ett helt annat håll. Om utförselbevisen verkade så, som man hoppas, att de skola verka, nämligen såsom ett stabiliserande av prisnivån en eller annan månad tidigare än eljest — i vanliga fall sker ju detta vid nyåret, men nu skulle man på det sättet stabilisera priset åtminstone ett par månader tidigare — så är jag övertygad om, att detta förhållande icke gärna kan åstadkomma någon prisförhöjning på mjöl. Jag tror icke, att någon, som verkligen vill försöka sätta sig in i den saken, skall kunna finna, att detta skulle kunna bliva fallet.

Vidare framhåller utskottet, att detta skulle åstadkomma minskning i tullinkomsterna. Ja, om förhållandena få utveckla sig i den riktning som de för närvarande göra, nämligen att en minskning av brödsädesodlingen mer och mer tilltager, måste detta givetvis draga med sig, att importen av brödsäd stiger mer och mer, och då bliva naturligtvis tullinkomsterna större och större. På det sättet skulle utförselbevisen, om de komma att visa sig hava någon verkan, minska tullinkomsterna. Men om utskottet menar, att utförselbevisen skola hava en så kraftig verkan och utöva ett så stimulerande inflytande på höstsädesodlingen, att det skulle, såsom jag har sett åtskilliga uttalanden, bliva en stark stegring av brödsädesodlingen, som skulle åstadkomma en nästan konstant export särskilt av råg, tror jag, att den farhågan är synnerligen oberättigad. Jag tror icke, att det finns det allra minsta skäl för någonting sådant, ty vi veta ju, att brödsädspriserna nu, såsom professor Sjöström från Ultuna sade i ett föredrag häromdagen, stå jämförda med pris på andra produkter i en särskilt låg klass för sig. Jag tycker faktiskt, att det är underbart, att icke odlingen går

ned mera än den gjort, men detta beror ju på ett visst tröghetsmoment hos lantbrukarbefolkningen. Man vill icke gärna, förrän man är alldeles nödtvungen, lägga om skiftena och ändra på dem. De äro vana vid den cirkulation de för närvarande ha och vana att hava brödsäd på den och den delen av åkern, och så hoppas man i alla fall, att förhållandena skola ändra sig. Det är en allvarlig sak, som vi lantmän känna till, att lägga om cirkulationen. Det är ju klart att om dessa låga brödsädespriser bestå ännu ett eller annat år, måste ju lantbrukarna av ren självbevarelsedrift lägga om sin produktion, och då kommer denna produktionsomläggning givetvis att gå ifrån brödsädesodling till mångåriga vallar eller beteskultur. Har man sålunda lagt igen sin jord till beteskultur, är det inte så lätt att återföra förhållandena igen. En sådan produktionsomläggning måste givetvis medföra en avsevärt lägre inkomst från vårt jordbruk med alla därav följande konsekvenser.

Det kunde vara mycket att säga om vad en produktionsomläggning innebär, men det skulle föra mig alldeles för långt.

Sedan framhåller utskottet, att utförselbevisen skulle verka på ett ogynnsamt sätt särskilt för odlare i de inre delarna av landet. Utskottet säger, att de lantbrukare som bo i närheten av kusten, redan nu hava en särskild fördel framför dem, som bo inne i landet, och att detta förhållande skulle ytterligare skärpas genom utförselbevis. Jag för min del får erkänna, att jag icke förstår detta resonemang. Det är ju så, att de största och allra flesta kvarnarna ligga ute vid kusten. Det är ju dit som den mesta brödspannmålen går, och kvarnarna betala lika mycket för spannmålen, vare sig den kommer från det allra närmaste grannskapet eller längre in ifrån landet. Skillnaden i priset för den spannmål, som kommer från kvarnarnas närhet, och den inifrån landet är ju fraktkostnaderna och ingenting annat. Skulle nu priset på spannmål på grund av utförselbevisen stiga med låt oss säga 50 öre vid kusten, är det ju alldeles givet, att priset kommer att stiga med 50 öre inne i landet också. Någon skärpning på grund av utförselbevisen av de nuvarande förhållandena är åtminstone för mig alldeles ofattbar.

Vidare framhåller utskottet, att det egentligen är endast en liten del av de svenska jordbrukarna, som skulle få någon fördel av denna anordning. Ja, i den tabell som finnes i propositionen visas det ju, att omkring 105.000 brukningsdelar, där det bor över 1 miljon människor, skulle i alla fall få vissa fördelar av detta, därför att de producera spannmål till avsalu. Då anmärker utskottet, att av dessa bör man skära bort 54,815 brukningsdelar; det är sådana, som icke hava mer än 10 à 20 hektar, och dessa småbrukare ha så ringa nytta av utförselbevisen att dem kan man utan vidare bortse från. Och så tager utskottet genomsnittsförsäljningen för dessa och påvisar, att de skulle endast förtjäna omkring 16 kronor. Ja, jag vill icke påstå, att deras inkomster skulle bliva synnerligen förhöjda genom utförselbevisen, men för dem, som ligga i närheten av tjuguhektarsgränsen, skulle det i alla fall, för den händelse utförselbevisen komme att visa sig verksamma, nog medföra avsevärda lättnader. Och för övrigt, jag undrar, vilka tullar och vilka anordningar man skall kunna hitta på, som alla människor i Sverige skola ha nytta av. Jag tror, att denna anordning skulle bringa mera nytta till flera personer, än som exempelvis en tull för någon industri kan göra. Skulle man applicera det resonemanget på en eller annan tull för en eller annan industri skulle det naturligtvis resultera uti, att alla tullar utan vidare toges bort, därför att ingen tull skulle vara fördelaktig för alla.

Beträffande de handelspolitiska konsekvenserna har jag genom utrikesdepartementet låtit göra en undersökning, och det kan jag gott säga, att några handelspolitiska konsekvenser av oroväckande beskaffenhet finns det absolut icke,

*Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)*

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

utan tvärtom synes det finnas ganska stort intresse hos en stor del av våra grannländer att få exempelvis utsäde till sig.

Sedan vill jag yttra några ord om detta utskottsbetänkande i sin helhet. Det är efter mitt förmenande ett ganska egendomligt betänkande. Det sönderfaller så att säga i två hälfter, vilka båda hälfter stå i mycket konstigt motsatsförhållande till varandra. I den första hälften tager utskottet sig före att undersöka, om det överhuvud taget är möjligt att exportera någon säd till något så när rimligt pris. Jag har i propositionen framhållit, att detta icke är så gott att säga, förrän man har gjort ett försök. Det heter härom i utskottsbetänkandet: »I fråga om denna oundgängliga förutsättning för att utförselbevisen överhuvud skola kunna bliva av någon praktisk betydelse har chefen för jordbruksdepartementet, på sätt framgår av den ovan lämnade redogörelsen, inskränkt sig till att uttala den mening, att endast erfarenheten kunde visa, i vilken utsträckning utländsk marknad kunde påräknas för den svenska brödsäden och i vad mån utförselbevisen komme att bliva verksamma. I samband härmed har departementschefen givit uttryck åt den förhoppningen, att utförselbevisen skulle bliva ett medel till förhindrande av alltför låga spannmålspriser, varigenom de ock fyllde sin egentliga uppgift. Departementschefen synes sålunda hava utgått från, att det icke låter sig göra att beräkna, huruvida och i vad mån utförselbevisen skola bliva i stånd att fylla sin uppgift.»

Men utskottet gör en undersökning och säger, att enligt utskottets mening saknas icke möjlighet att bedöma den frågan. Det anser sig ganska tvärsäkert kunna avgöra, hur det skulle komma att ställa sig i den saken, och så gör det en undersökning, om det i höstas kunde gå för sig att skicka ut något till utlandet och vilka priser man då skulle ha kunnat få. Och efter den undersökningen kommer utskottet till det mycket nedslående resultatet, »att utskottet har vid verkställd prövning funnit starka skäl föreligga till antagande, att sådana utländska marknadsförhållanden, som enligt vad nyss sagts utgjorde förutsättning för, att utförselbevisen skulle motsvara sitt syfte, icke annat än i särskilda undantagsfall kunde påräknas». Det vill med andra ord säga, att utskottet påstår så gott som kategoriskt, att någon egentlig nytta eller någon egentlig användning för utförselbevisen kan icke komma i fråga annat än i ytterst sällsynta undantagsfall.

Men för att icke sluta här gör i alla fall utskottet i andra delen av sitt betänkande det enligt dess egen mening nästan otroliga antagandet, att utförselbevisen i alla fall skulle kunna komma till viss användning. Och nu drager utskottet fram alla de svårigheter, och alla de olägenheter, som jag nu förut sökt bemöta. Men det egendomliga med denna del av betänkandet är, att då utskottet lägger fram och söker påvisa alla dessa olägenheter, får man den föreställningen, att utskottet menar, att dessa olägenheter skulle vara en konstant företeelse, som gäller året runt, d. v. s. att utförselbevisen då skulle verka året runt. Det säger exempelvis, när det gäller mjölets fördyrande, särskilt beträffande råg: »Vad en förhöjning av priset på rågmjöl betyder för konsumenterna framgår av de siffror, som utvisa rågförbrukningen inom landet. Sålunda utgjorde denna förbrukning (efter avdrag för utsäde) 1922—1923 5,073,610 deciton.» Men det är ju alldeles orimligt att lägga bevisföringen på den bogen, ty verkan av utförselbevisen kan ju aldrig uppstå annat än vid de tillfällen då utförselbevisen komma till användning. Någon sådan verkan som utskottet förutsätter kan ju icke uppträda i annat fall, än när utförselbevisen verkligen användas. Det borde vara uppenbart för en var. Och när skulle utförselbevisen komma till användning? Jo, efter mitt förmenande, såsom jag hoppas, skulle de komma till användning en eller annan gång på hösten vid särskilt exceptionella prisfall. Och enligt utskottets mening skulle de ju så gott som aldrig komma till användning annat än i ytterst sällsynt

undantagsfall. Därför synes det mig, som om den logiska konsekvensen av utskottets motivering här borde vara den, att liksom utförelsebevisen i enlighet med utskottets mening icke kunna göra någon nytta eller få någon användning annat än i sällsynta undantagsfall, kunna ju icke heller de olägenheter, som här framhållits komma att bliva rådande annat än i lika sällsynta undantagsfall. Detta skulle utskottet ha sagt. Det hade varit att ställa kyrkan mitt i byn. Det hade varit objektivt och ställt utförelsebevisen i den rätta belysningen. Men då hade utskottet icke kunna motivera sitt avslagsyrkande på grund av utförelsebevisens farlighet, utan då hade utskottet naturligtvis nödgats motivera sitt avslagsyrkande på grund av, att de icke hade någon betydelse, således således vore en gest. Nu har utskottet råkat ut för den egenomligheten, att det byggt sitt avslagsyrkande på ett undantagsförhållande eller på ett förhållande, som enligt utskottets mening knappast kan komma att existera, och det är väl den svagaste grund man gärna kan bygga ett utskottsutlåtande på. Det synes mig, att utskottet gjort sig skyldigt till ett fel, som händer en och annan gång i matematiken, nämligen att man bevisar för mycket, vilket ju är precis detsamma, som att icke bevisa någonting alls. Först bevisar utskottet, att utförelsebevisen icke skola hava någon betydelse, annat än i sällsynta undantagsfall, och sedan söker utskottet påvisa, att de skulle vara förenade med stor fara. Drager man så det ena från det andra, så blir resultatet plus minus noll.

Men fortfarande äro förhållandena lika svåra. I landet stå hundratusentals människor och vänta på att något skall göras, att det skall bliva något resultat av alla dessa oändliga utredningar. Och nog tycker jag, att en sådan mild åtgärd, som detta ändock måste anses vara, ett sådant försök, som så vitt jag förstår kan göras egentligen utan någon risk, borde kunna få göras. Säger nu riksdagen ett bleklagt nej, kommer det att väcka mycket bittra känslor på många håll, och det kommer att öka modlösheten. Utförelsebevisen skulle säkerligen verka psykologiskt välgörande, även om de kanske icke skulle vara av så stor nytta som man hoppats på. Emellertid har jag gjort vad jag kunnat. Mer kan jag icke göra, och sedan får riksdagen för sin del fatta ståndpunkt.

Friherre Fleming: Herr greve och talman, mina herrar! Efter det uttömmande anförande vi nyss hört från herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet kan jag fatta mig ganska kort.

Jag skall från början gärna medgiva, att det i sådana invecklade frågor som denna är ganska svårt att få någon fast hållpunkt. Bevillningsutskottet och dess ordförande hava aldrig svårt att i frågor sådana som denna få en fast hållpunkt, ty deras ståndpunkt är alltid densamma. Det är den fullkomligt negativa ståndpunkten, så snart det är fråga om att något skulle kunna åtgöras för att gagna svensk industri eller svenska näringar. Men är det däremot fråga om att underlätta någon import, då är ståndpunkten en helt annan. Om man emellertid icke har den uppfattningen, då har man svårt att få en sådan där fast hållpunkt, därför att jordbrukarna, som det nu närmast rör, själva ha mycket olika åsikter härvidlag.

Nu vill jag säga, att beträffande den nu föredragna punkten, 1) har enligt vad jag funnit icke några skilda meningar gjort sig gällande, utan jordbrukarna hava varit överens om, att de önska detta försök. Jag är visserligen icke själv jordbrukare, men jag har under min växlande verksamhet måst något sysselsätta mig även med jordbruk, så att jag anser mig icke vara alldeles okunnig på det området, och jag förstår därför mycket väl, att det kan finnas olika åsikter bland jordbrukarna själva. Det är många av dem, vilka tro som jag, att det

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

enda effektiva medlet är ökat tullskydd. Det är min bestämda uppfattning, att det vore det mest effektiva. Men såsom riksdagen nu är sammansatt finns det ingen möjlighet att tänka på något sådant, och därför måste man söka komma fram på en annan väg för att få någon lättnad i den bekymmersamma situationen. Jag tror därför, att jordbruksministern handlade mycket klokt, när han kom fram med detta förslag, och jag förstår mycket väl, att han livligt önskar att kunna få det igenom.

Här har varit långa utredningar av sakkunniga, och jag skulle vilja säga verkligt sakkunniga på området. Ty det har varit jordbrukets egna representanter, som gjort dessa utredningar. Och man har kommit till det resultat, att när man icke kan få det, som skulle vara det mest effektiva, söker man efter något annat, och man tror nu, att man med dessa utförelsebevis skall kunna vinna något. Jag frågar mig då: varför skall icke riksdagen kunna medgiva det? Varför skall icke riksdagen någon gång visa intresse för landets näringar?

Utskottet har två huvudsakliga skäl för sitt avstyrkande. Det första är, att det icke kommer att finnas något avsättningsområde och att det hela således icke skulle tjäna något till. Jag skulle vilja fråga: hur vet utskottet det? Den utredning utskottet gjort genom jämförelsen mellan Danmark och Skåne i höstas kan icke hava samma betydelse som alla de utredningar, som gjordes av de sakkunniga. Herr statsrådet har redan gått in på den frågan så vidlyftigt, att jag nu icke vidare behöver uppehålla mig därvid.

Men såsom herr statsrådet också sade, har utskottet kommit till, att förslaget dock kan vara till någon nytta. Men då duger det i alla fall icke, ty det blir så otrevligt för konsumenterna, emedan utförelsebevisen i likhet med tullen givetvis komme att fördyra varan för konsumenterna. Ja, jag skulle i förbigående sagt, icke fästa mig vid det resonemanget, att konsumenterna skulle köpa den dyrare utländska varan i stället för den svenska. Hela det resonemanget är ganska ofattligt. Jag hade trott, att det var så, att den svenska publiken icke nöjde sig med undermåligt mjöl, utan alltid ville hava förstklassig vara. Det har varit min uppfattning. Jag tror, att det är på det sättet, såsom det framhölls av herr statsrådet, att mjölpriset kommer att regleras av världsmarknadens pris. Bevillningsutskottets resonemang är i dessa frågor ofta ganska märkvärdigt. Jag ber att få erinra kammaren om ett par betänkanden, som vi för en tid sedan hade före på samma dag. Jag vill minnas, att det ena rörde sig om animala jordbruksprodukter, men där dugde det icke att öka tullskyddet, ty det skulle fördyra varan. Samtidigt var det en motion rörande beredande av lättnader för stärkelsestillverkningen genom ökat tullskydd. Den motionen avlogs, därför att det skulle vara helt och hållet obehövt, enär det befintliga tullskyddet icke kunde utnyttjas. Det var två alldeles olika utlåtanden på samma dag. Jag har många gånger framhållit, att det icke är tullen, som bestämmer priset, utan priset bestäms efter vanliga ekonomiska lagar, nämligen förhållandet mellan tillgång och efterfrågan.

Vidare stöder utskottet sitt utlåtande på en utredning av professor Heckscher, som gjordes 1911. Den må vara hur värdefull som helst, men nog får man väl ändå medgiva, att den ligger tämligen långt tillbaka i tiden, och att stöda ett utlåtande 1924 på en utredning, som gjordes 1911, sedan vilken tid världskriget kommit emellan med alla dess omkastningar på det ekonomiska området, nog är väl det, för att icke säga för mycket, litet långsökt.

Så säger utskottet, att denna åtgärd kan icke bliva till nytta för mer än ett fåtal jordbrukare. Men om ett fåtal får nytta av det, så måtte väl detta ändå vara av något värde. Man kan ju icke göra alla till lags. Man bör icke avslå en sak, därför att den icke gagnar alla. Det är alldeles ofattligt, att man kan ha en sådan synpunkt.

Sedan kommer utskottet in på en mycket viktig sak, och det är det nationalekonomiska spörsmålet, och där förklarar utskottet, att det är nationalekonomiskt orätt att transportera ut säd och sedan transportera in säd. Transportkostnaden skulle vara bortkastad. Ja, det är icke fullt säkert, att detta resonemang är riktigt. Det kan ju hända, att transporten fram och tillbaka sker på svenska kölar. Jag tror icke, att det är nationalekonomiskt orätt att skicka varor på svenska järnvägar och icke heller på svenska kölar.

Det är en punkt på slutet, som jag tycker är den betänkligaste av alla. Jag ber om ursäkt, att jag läser upp den. Utskottet säger där: »Chefen för jordbruksdepartementet har, på sätt ovan återgivits, framhållit, att en lindring i de rådande svårigheterna kunde vinnas genom minskning av den svenska brödspannmålsodlingen, men tillika hävdad statsens intresse därav, att en mera omfattande minskning av brödsädesodlingen icke komme till stånd. Med anledning härav har utskottet velat såsom sin principiella uppfattning uttala, att i fråga om jordbruket gäller detsamma som gäller om varje annan produktion, nämligen att densamma bör inriktas på sådana produktionsgrenar, som lämna producenten det bästa ekonomiska utbytet.»

Ja, även om jag skulle kunna tänka mig, att det vore bättre att odla något annat och importera brödsäd, kan jag ändå icke gå in på utskottets ställningstagande i detta fall, ty utskottet intar precis samma ställning till vilken näring som helst inom landet. Slutligen finnes det ingenting, som blir lönande. Jag vet icke alls vart man vill komma och vad man slutligen skall göra här i landet. då varje industri, varje näring, som icke tvärt bär sig, icke skall få finnas till: den skall bort. I ett dylikt påstående ligger ju ett underkännande av herr statsrådets uttalande, att det är ett statsintresse, att man icke för mycket minskar brödsädesodlingen; det tycker jag är högst betänkligt. Det vore väl märkvärdigt, om det ej vore ett statsintresse, att landets näringar florera i så rikt mått som möjligt, så att vi icke bliva allt för mycket strandsatta, om vi hänvisas till oss själva. Det förefaller mig nästan, som om man glömt bort alla de små trevliga korten, som funnos under kristiden. Jag tror, att det var ett ganska stort statsintresse, att det då fanns brödsädesodling i landet. Men det måtte vara bortglömt. Det är märkvärdigt vad man glömmet fort ibland.

Jag kommer härefter till frågan om importregleringen. Jag kan i den frågan fatta mig kort och inskränker mig till att instämma i vad herr statsrådet i detta fall yttrade.

Jag vill slutligen säga, att jag kanske kan bortse från, i vad mån utförselbevisen skulle lämna jordbrukarna mera inkomst av sin spannmål. Jag tror, att det är mycket svårt att bedöma. Med min ståndpunkt i tullfrågor, som ju är den, att det icke är tullen som reglerar priset, skall jag icke härvidlag göra något uttalande. Men jag ser en fördel däri, att jordbrukaren kan få större marknad och större lättnader för sin avsättning just vid den tidpunkt, då han behöver och vill sälja sin säd. Jag tror, att tillgång och efterfrågan komma att ställa sig i bättre relation till varandra, om man inför utförselbevis. Då jag å ena sidan anser, att de skulle vara till nytta, men å andra sidan icke kan se, att de i någon mån kunna göra någon skada, och jag icke förstår, det säger jag uppriktigt, varför man motsätter sig en sak, som kan vara till nytta och som icke skadar, skall jag be, herr greve och talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Rune: Herr greve och talman, mina herrar! Vi hava här att behandla en fråga av liknande innebörd med dem, som på senare åren här behandlats många gånger och, som så vitt jag kan förstå, måste ses mot bakgrunden av flera dylika frågor, som vi haft att avgöra under senare år. Det är ju så

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

att, under den tid Sveriges näringar med anledning av kristidsförhållandena blomstrade, anpassade de sig därefter, och då var det stora förtjänster på alla håll inom Sveriges näringsliv, men sedan kom bakslaget och drabbade hårt så gott som alla.

Vi veta, att vi fått ställa oss avvisande, när det gällt att bereda svenska industrier särskilt tullskydd. Vi ha fått ställa oss avvisande mot krav på tullförhöjningar från importörer, som legat inne med stora lager och drabbats av förlust genom prisfall. Och vi ha måst ställa oss avvisande i de flesta fall, när det gällt att för tillfället lindra ekonomiskt betryck, och jag tror, att om det varit tveksamt mängen gång, och särskilt för oss i bevillningsutskottet, när det gällt att taga ställning till sådana här frågor, och om det ofta varit svårt för oss att icke kunna behjarta de anspråk på hjälp, som från olika håll inom svenskt näringsliv riktats till riksdagen, så är det i alla fall något lättare att bedöma dessa frågor nu. Vi hava nämligen konstaterat, åtminstone efter mitt förmenande, att det har varit i stort sett en sund och riktig politik, som svenska riksdagen drivit i fråga om Sveriges näringar under senare tider. Många enskilda ha fått lida, men landets ekonomiska anseende i stort sett och dess ekonomiska styrka har utvecklats och bevarats på ett sätt, som gör, att det finnes intet land i Europa, som nu står sig ekonomiskt bättre och vars valuta åtnjutit mer anseende än vår valuta. Mig synes åtminstone, att man nu börjar få klart för sig, att det har varit den rätta vägen vi gått vid våra försök att bringa ned prisen och produktionskostnaderna, så långt görligt varit, då vi på det viset försökt återställa sundheten och jämvikten mellan de olika näringsgrenarna.

Nu ha vi före frågan om lantbrukets betryck. Det är väl ingen här, som icke vet, att det för närvarande inom lantbruket råder mycket tryckta tider och förhållanden, detta naturligtvis till stor del på grund av att spannmålsprisen gått ned så avsevärt. Och det är icke underligt, att man undersöker på vilka vägar man skall kunna åstadkomma en bättring. Man har ifrågasatt tullförhöjningar, men då har riksdagen svarat, att det kan icke vara lämpligt att fördyra brödet för konsumenterna. Och det är väl i alla fall så, att det icke är många, som kunna stå upp och med verklig övertygelse driva den satsen, att det kan vara rimligt att i dessa nedåtgående tider fördyra ett sådant födoämne som brödet. När man icke kunnat gå den vägen, har man försökt ett annat arrangemang, nämligen med införande av s. k. glidullar. Det visade sig emellertid, att dessa icke hade den avsedda verkan. Nu kommer man och föreslår att införa ett stadgande om utförselbevis. Det är min bestämda uppfattning, att dessa utförselbevis icke heller leda till målet, såvida man vill respektera mindre bemedlades krav att få billigt bröd här i landet. Den siste ärade talaren, som hade en mot min uppfattning helt och hållet stridande åsikt i frågan, ansåg att det varit lyckligt om man kunnat hjälpa alla, som varit i betryck, om man kunnat hjälpa näringslivet och köpmännen genom tillfälliga tullar för att förhindra prisfall; man skulle hava hjälpt lantbruket, och alla skulle hava fått hjälp. Men jag försäkrar, att detta skulle ha resulterat i, att alla blivit stjälpna och det allmänna ekonomiska tillståndet i landet skulle helt visst, om man gått den vägen, ha sett mycket sämre ut än för närvarande är fallet.

Nu sade den ärade talaren vidare, att lantbrukarna äro överens i denna fråga; lantbrukarna i Sverige skulle vara överens om det lämpliga i att införa utförselbevis för spannmål. Nog vore det konstigt, om det skulle vara så. Ty herr statsrådet har nyligen omtalat, huru många det är bland de svenska lantbrukarna, som skulle ha nytta av dessa utförselbevis. Han omtalade, såvitt jag kunde uppfatta, att det kunde tänkas, att 105,000 jordbrukare, d. v. s. ungefär en fjärdedel av landets lantbrukare skulle kunna få nytta av dem. Så medgav han emellertid, att av dessa ett antal av 54,000 stycken innehade jord upptill högst 20 hektar, och då han måste medgiva, att för dessa införandet

av dessa bevis skulle vara av jämförelsevis ringa nytta, blir antalet reducerat, och det blir då knappast mer än en åttondel av landets jordbrukare, som skulle ha någon fördel härav. Herr statsrådet nämnde emellertid, att de utav ifrågasvarande jordinnehavare, som komma upp till gränsen av 20 hektar skulle ha mer avsevärd nytta av detta arrangemang, men detta synes mig egentligen blott bevisa, att den stora massan av dessa 54,000, som icke ligga nära gränsen av 20 hektar, verkligen skulle ha mycket obetydlig nytta av arrangemanget. Då frågar jag: är det möjligt, att alla lantmän äro eniga om detta krav, när det, såvitt jag kan räkna ut, icke är mer än en åttondel av dem, som skulle ha nytta av detta förslag.

Sedan sades det, att, om även icke alla kunna hava nytta av en föreslagen åtgärd, och det avsedda målet icke i allmänhet kan vinnas, för alla, är det bättre, att *några* få nytta därav, än att *ingen* får det. Ja, mina herrar, detta tycker jag vara riktigt om det icke vore så, att bland den stora massan så många, ja, de flesta, skulle få skada av detta. Om det skulle bli någon verkan av dessa utförselbevis så att det skulle gå att exportera spannmål, måste resultatet bli, att man måste importera mera spannmål, och om det blir höjning i spannmålspriset, så kan åtminstone ingen övertyga mig om, att icke detta kommer att verka så, att även priset på mjölet kommer att stiga, jag menar det hushållsmjöl, som folk i allmänhet använder. Baron Fleming sade, att man icke ville här i landet använda annat än det finaste mjölet, och han trodde, att svenskarna voro så begivna på detta, att de icke kunde förmås att använda annat än sådant mjöl, men jag vågar påstå, att den ärade talaren icke kände förhållandena, ty den stora konsumtionen är alldeles säkert inriktad på användande av mellansorter av mjöl. Sålunda menar jag, att om även en stor del av lantbrukarna kan hava nytta av utförselbevisen, men detta icke är fallet med den övervägande delen, som icke skördar tillräcklig mängd brödsäd utan behöver köpa mjöl, som helt säkert skulle bli dyrare, om den med utförselbevisen avsedda verkan ernås, så finner jag uppenbart, att det icke är så, att några hava fördel och de andra icke beröras av denna åtgärd, utan jag menar, att några få lantbrukare möjligen skulle ha fördel av denna sak, men ett mycket större antal både lantbrukare och andra skulle få direkt skada och olägenhet av bevisens införande, och vid sådant förhållande anser jag, att man knappast bör vidtaga en sådan åtgärd, varigenom man visserligen hjälper tu, men sannolikt också stjälper sju.

Ja, när man talar om den verkan, som utförselbevisen skulle ha, kan jag visserligen instämma i så måtto med chefen för jordbruksdepartementet, att jag icke tror, att verkan blir så synnerligen avsevärd. Men ett av de två kommer alltid att inträffa: *antingen* åstadkomma dessa utförselbevis en verkan *eller* göra de det icke. I förra fallet åstadkommes höjning på spannmålsprisen, och då är det mycket svårt för någon att övertyga mig om, att icke även mjölprisen komma att stiga, eftersom mjöl tillverkas av spannmål, ty det är helt visst icke möjligt att höja priset på spannmål, under det att mjölet säljes till samma pris som förut. Beviset för motsatsen tror jag, att många skola brista uti. Man säger: det drabbar ej allmänheten utan här få kvarnarna betala skillnaden. Men, mina herrar, tänker man verkligen, att kvarnarna skola betala hela den differens, som man i alla fall här möjligen har att räkna med? Om man skulle kunna förmå kvarnarna att slå in på en sådan väg, är det mycket möjligt, att de icke orka med detta experiment, att köpa spannmål till det dyrare priset och ändå hålla mjölet till samma pris som förut. Sålunda, om utförselbevisen skulle ha verkan, måste jag påstå, att de verka fördyrande på mjölet, och det vore enligt mitt förmenande synnerligen olämpligt. Ha utförselbevisen icke någon verkan — man och man emellan har man sagt till mig: ni skulle väl kunna vara med härom, ty det blir icke någon nämnvärd verkan härav — ja då tjänar

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

det väl ingenting till. Vad blir det för nytta av att då försöka med en sådan historia? Men man riskerar, att de komma att hava verkan och då är det hela enligt mitt förmenande olyckligt.

Men, säger man, det skall i alla fall verka psykologiskt på lantmännen, de komma att bli gladare, därför att de kunna hoppas, att det skall bli bättre. Mina herrar, kan det vara någon fördel och är det verkligen värdigt riksdagen att säga, att man bör vidtaga åtgärden av psykologiska skäl? Detta är en mycket stor och allvarlig ekonomisk fråga. Det gäller att här räkna med siffror och icke med psykologiska moment.

Vidare ber jag få framhålla, att då det nu ideligen och enligt mitt förmenande med rätta säges från lantbrukarhåll, att det är mycket beklagligt, att vi skola behöva importera det dyrare amerikanska och argentinska vetet och att den svenska konsumerande allmänheten icke kan nöja sig med det enklare mjöl, som frambringas av svensk brödsäd, så instämmer jag fullt och helt uti detta uttalande. Om ur hygienisk synpunkt den invändningen skulle kunna göras, att av svensk spannmål endast frambringades sämre mjöl kunde det så vara, men när av denna spannmål faktiskt kan framställas ett mjöl, som är fullkomligt tillfredsställande för konsumenternas behov, är det beklagligt, att man skall behöva importera så mycket dyrare brödspannmål. Men jag frågar: om dessa utförselbevis komma till stånd och om de skulle hava verkan, så att det blev en stor export av svensk brödsäd, tro herrarna då, att detta skulle medverka till, att man skulle nöja sig med och konsumera mera svensk spannmål? Det är otänkbart att exportera en stor del av den egna spannmålen, om man icke importerar motsvarande mängd utländsk, ty det är ju icke meningen att Sveriges folk skall äta så mycket mindre brödföda. Men om man importerar mer utländsk spannmål, kan jag icke se saken annorlunda, än att då tvingas allmänheten att i än högre grad konsumera det finare utländska mjöl, som produceras av den utländska spannmålen, och således menar jag att om det blir någon verkan i detta avseende, så åstadkommes det resultatet, att den svenska konsumerande allmänheten allt mer vänjer sig vid att använda mjöl, malet av utländsk spannmål av högre kvalitet. Och kan det vara nationalekonomiskt riktigt att föra ut den svenska spannmål, som man här själv behöver, och som helt säkert även på den utländska marknaden komme att betinga lägre pris än den, som i stället införes? Det synes mig uppenbart, att landet i sin helhet skulle förlora genom att sälja spannmål, som i fråga om näringsvärde kanske är lika så god som den utifrån inköpta spannmålen, till lägre pris än det man får betala för den som införes. Det måste ändå bliva en nationalekonomisk förlust. Tager man hänsyn till frakterna, så är det uppenbart att detta är än mera oekonomiskt.

Nu säger friherre Fleming, och försöker lugna oss med det enkla resonemang, att frakterna icke behöva betyda någon förlust eller ökad utgift, ty frakten kan ske på svenska kölar liksom på de svenska järnvägarna. Men, mina herrar, man får icke frakten gratis, även om den sker på svenska kölar. Det var väl att taga allt för enkelt och lätt på denna sak, och det synes verkligen underligt av en så gammal industriman som friherre Fleming. Ty frakterna, vare sig de försiggå på utländska eller svenska kölar, medföra stora kostnader, med vilka man i alla fall måste räkna.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uppgav, att det var egentligen de ekonomiskt svagaste lantbrukarna, som hårdast drabbades av de nu rådande förhållandena, så att de voro tvungna att omedelbart efter skörden sälja sin säd till mycket lågt pris. Det förefaller ju, som om det skulle ligga något i ett sådant resonemang. Men jag vill erinra, att av landets lantbrukare man knappast kan anse, att det är mer än en åttondel och dessa de större lantbrukarna, som skulle ha någon fördel av utförselbevisen, men den stora massan av de mindre jordbrukarna, som ofta måste köpa mjöl, komme icke att ha någon

fördel, men väl en hel del ökade kostnader därav. Då frågar jag: är det då rätt att säga, att det huvudsakligen är de ekonomiskt svaga bland de mindre jordbrukarna som skulle ha gagn av förslaget genomförande? Det måste vara klart, att man icke kan säga att det är dessa, som drabbas hårdare av att icke få utförelsebevis, men väl kan man säga att det är de ekonomiskt svaga bland de större jordbrukarna som kunna hava fördel därav. Men då dessa större jordbrukare äro i mycket stor minoritet, är det ju tydligt, att majoriteten av de ekonomiskt svaga lantbrukarna i Sverige icke hava nytta av detta utan snarare skada.

Herr statsrådet sade vidare, och i detta fall vill jag fullständigt instämma med honom, att rätta sättet för lantmännen att reda upp denna sak är, att de själva söka ordna det så, att de icke behöva kasta ut sin spannmål i marknaden genast på hösten och sälja till vilka pris som helst, utan så, att de kunna hålla på sin vara, till dess de få sälja till bättre pris. Detta skulle ske genom samverkan för att underlätta spannmålets lagring och beläning. Det är verkligen det sätt, som jag tror är det sundaste. Nu säger herr statsrådet, att detta förutsätter kooperation, och jag tror även, att det gör så, och det är beklagligt, att icke lantmännen långt före detta lärt sig, att kooperationen verkligen kan vara en hjälp för dem. Kooperationen bör dock bedrivas på fullkomligt sund och god ekonomisk basis, så att icke olyckliga följder av kooperationen inträffa, såsom ju hänt.

Vidare sade herr statsrådet, att om man skall inrikta sig på detta, så tager det tid, men man har nu icke tid att vänta, och därför måste man just nu hava dessa utförelsebevis. Jag medgiver, att det tager tid, men jag undrar, om det är någon fara i dröjsmål. Alla äro överens om, att den bästa förutsättning för, att utförelsebevisen skola få någon egentlig betydelse, är, att vi få en något så när god och stor skörd av brödsäd, ty blir det icke något att exportera av denna vara, då hjälpa icke utförelsebevisen. Nu är det fråga, ifall man skall försöka att bedöma, hurudan skörden av brödsäd blir i år, om icke lantmännen i kamraren skola giva mig rätt uti, att tyvärr ingenting tyder på, att vi i år kunna räkna med att få en god skörd av sådan spannmål. Tyvärr torde den väderlek, som i fjol rådde i fråga om höstsäden, ha haft den verkan, att det icke blir så storartat med brödsädeskörden i år. Under sådana förhållanden menar jag, att faran i dröjsmål icke skulle vara så stor.

Ja, herr greve och talman, jag kan icke säga, att jag av herr jordbruksministerns anförande eller av vad i övrigt blivit anført blivit övertygad om, att utskottet icke skulle stå på en verkligt fast ekonomisk mark, när utskottet yrkar avslag på de ifrågasatta förslagen både i fråga om höjda tullar, importreglering och utförelsebevis, och därför, herr greve och talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Sederholm: Man har i år att kassera in ett erkännande från bevillningsutskottet, som man måste sätta värde på. Utskottet har nämligen klart och otvetydigt konstaterat det synnerligen bekymmersamma läge, vari landets jordbruk befinner sig. Jag kan även kassera in samma erkännande av den siste ärade talaren. Men han resonerade som så: Är det verkligen, när vi låtit vårt näringsliv i övrigt vara ohulpet under den svåra kristiden, överhuvud taget skäl att tänka på att hjälpa jordbruket? Ty det är icke annat än en näring det heller. Ja, men vi få fasthålla, att det svenska jordbruket intager en särställning i förhållande till andra näringar. Det svenska jordbruket kan icke såsom en annan fabrikation stanna eller upphöra för tillfället; det måste vara i jämn gång i motsats till en industri, som kan inställa sin rörelse, upphöra med sin tillverkning och låta de pengar, som finnas nedlagda däri till stor del bli nyttiggjorda på annat håll. Med ett sådant tillvägagångssätt för jordbruket skulle det råka i förfall och det hela gå tillbaka. Den betydelse, som jordbru-

Om
utförelsebevis
för spannmål
n. m.
(Forts.)

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

ket har inom Sveriges näringsliv komme att förringas icke blott för tillfället utan även för decennier framåt. Alltså menar herr Rune att det bör lämnas vind för våg och förbli va ohulpet. Men detta medför mycket farligare konsekvenser än det kan göra för en industri och andra jämförliga näringar. Vi få komma ihåg, att jordbruket har en helt annan betydelse för svenska samhället än vad andra industrier ha. Det är ju icke mer än fem år sedan riksdagen vidtog de mest långt gående åtgärder för befordrande av jordbrukets utveckling och för att göra det produktionskraftigt, höja och vidmakthålla jordbrukets produktionskraft icke blott under de närmaste åren utan även för all framtid. Vederbörande statsråd underströk år 1919 med all kraft, att då föreslagna åtgärder icke vore avsedda att vara tillfälliga utan i stället att höja jordbrukets produktionskraft för framtiden. Man hade då en känsla av vilken betydelse jordbruket under denna kristid hade för bevarande av Sveriges självständiga ställning. Jordbruket förmådde då, tack vare en relativt stor spannmålsodling, att göra Sverige åtminstone nödortfritt självförsörjande. Men nu ha dessa synpunkter försvunnit. Skall icke jordbruket fortfarande anses hava en särställning i avseende å svenskt samhällsskick, så att det fortfarande skulle förtjäna ett starkt stöd till dess bevarande, och var detta ej meningen, när riksdagen för åtskilliga år sedan införde skydd för brödsäd? Var det icke så, att man ansåg, att brödsädesodlingen behövde detta stöd i konkurrensen med andra länder för att kunna hållas uppe i den omfattning, som landets väl krävde? Kristiden gav bekräftelse åt denna åskådning. Vad som nu föreslås av Kungl. Maj:t är ingenting annat, än att man söker avhjälpa det missförhållande som här är rådande i avseende å skyddet och göra tullsatsen effektiv till det belopp, som riksdagen avsett och utmätt. Mjöltullen är redan effektiv; det är redan bevisat och återopat i Kungl. Maj:ts proposition. Brödsädestullen är även den på sitt sätt effektiv, men icke för lantbrukarna så, som den var avsedd; tullskyddet kommer icke lantbrukarna till godo. Med dessa utförselbevis avses nu att införa ett moment, som gör tullen effektiv för odlarna under en tid, när tillgång och tillförsel av spannmål överstiger efterfrågan.

Nu har bevillningsutskottet i sitt betänkande anført, att den verkan, som utförselbevisen möjligen skulle medföra, är så ringa, att de icke åstadkomma förhöjning i sådesprisen inom Sverige, och de skulle således för lantbrukarna bliva ineffektiva, och utskottet har anført ett exempel. Det tager vissa siffror i den kungl. propositionen, medeltalssiffror, som angiva det belopp, varmed brödsädestullen har varit ineffektiv i medeltal under förra årets fyra sista månader. Detta belopp varierade mellan kr. 1,45 och 2,16; medeltalet härav är kr. 1,82, och sedan säger utskottet, att vad de nu föreslagna utförselbevisen hade inbringat vid då gällande prisläge, skulle ha åtgått till exportkostnaderna och således icke medfört någon förhöjning till godo för producenten. Detta påstående är, såvitt jag förstår, icke riktigt. Först och främst är det oriktigt att grunda en sådan slutsats på medeltalet för fyra månader. Nu voro prisen under dessa fyra månader varierande mellan kr. 1,45 och 2,16, och alltså, om exporten skedde under oktober månad, skulle den i varje fall hava skett med vinst, även om kr. 1,82 motsvarat exportkostnaderna. Den lägre skillnaden under september månad inverkar icke därhän, att den, som exporterade under oktober månader icke skulle kunna göra det med vinst. Vidare är påståendet oriktigt i fråga om exportkostnaderna. Utskottet har dragit fram några siffror, huru det ställer sig vid en export över Malmö till Köpenhamn, men om en sådan export skulle komma till stånd, behöver man icke tänka sig, och det är icke heller naturligt, att denna spannmål skulle föras från järnvägs-vagnarna och i Malmö läggas upp i magasin. Det naturliga vore givetvis, att

exporten skedde ifrån skilda orter inom landet och särskilt inom Skåne fördes med järnvägsvagn till Malmö för att fortsätta med vagnarna till Köpenhamn, d. v. s. kostnaden för exporten skulle vara den merkostnad för frakten, som följde med exporten. Den är efter vad jag inhämtat omkring 75 öre. Medan utskottet säger att den rätta siffran under dessa förhållanden är kr. 1,82, vill jag alltså i stället påstå, att den i själva verket ligger omkring 75 öre, d. v. s. utskottets siffra är felaktig till mer än dubbla beloppet. Under de förutsättningar för exporten jag här talat om skulle den vara lönande, i den mån utförelsebevisen bleve effektiva till ett belopp, överstigande dessa 75 eller 80 öre. Vid kr. 1,82 skulle de vara effektiva med ungefär 1 kr., under oktober med ungefär 1,30, 1,40, och redan alltså åstadkomma en förhöjning av spannmålspriset under dessa månader. Med kännedom om de fluktuationer spannmålshandeln är underkastad, kommer givetvis på våren och på sommaren, när tullen är effektiv, en sådan export icke att löna sig. Det kommer möjligen att bli ett utlopp av spannmål under höstmånaderna, när tillströmningen av varan betydligt överstiger den inhemska kvarnindustriens behov. Det blir då en lättnad på den inhemska marknaden. Kvarnarna bli icke på samma sätt som nu överhopade med spannmål, utan man kan sända bort en del, kanske icke så mycket till Danmark men i stället till våra grannländer, i synnerhet dem kring Östersjön samt till Norge. Vid en prisskillnad av 2 kronor skulle kr. 1,25 vara det effektiva värdet. Effekten skulle ökas, i samma mån som det inhemska priset har stått lägre i förhållande till vad förtullad utländsk vara av samma kvalitet skulle kosta. Under motsvarande månader 1922 var prisskillnaden omkring 3,30, 3,40. Den siffra, som för 1923 var 1,82, motsvaras alltså under slutet av 1922 av 3,30, 3,40. Då hade spannmålen följaktligen kunnat bära än drygare exportkostnader, och likväl kunde exporten ha blivit till fördel för den svenska spannmålsmarknaden eller berett den än större fördelar än 1923. Om nu utskottet vill göra en utredning, som skall påvisa effektiviteten av utförelsebevis, kan jag icke finna, att det är riktigt, vi kunna ju säga fullständigt, att icke taga med även 1922 års siffror, vilka också ingå i den kungl. propositionen, ehuru dessa siffror skulle visa en betydligt större effekt av utförelsebevisen än vad anförandet enbart av siffrorna för 1923 utvisar. Man borde kunna vänta av utskottet i en så här pass viktig fråga, att det icke skulle komma fram med missvisande material och med angivande av vissa för slutsatsen behagliga siffror i stället för med att utnyttja hela det material, som verkligen finns och kan utnyttjas för ändamålet.

Om utförelsebevisen alltså under dessa månader skulle medföra en viss prisförhöjning på spannmål, är det ju icke givet, att spannmålen skulle komma att exporteras. Det är ju också möjligt, att svenska spannmålshandlare och svenska kvarnar, trots att konkurrensen på den utländska marknaden har medfört en viss ökning av priset, skulle finna det förmånligt att uppköpa och lagra spannmål för att använda den på våren. Det blir en kalkylfråga. Beräkna vederbörande, att den spannmål, som de köpa på hösten, plus lagringskostnaderna, svinn och sådant icke står dem dyrare än vad de skulle få betala på våren, när de skola använda spannmålen, så köpa de och lagra upp spannmål. I motsatt fall låta de den gå.

Nu säger utskottet liksom herr Rune, att det är ett oerhört nationalekonomiskt missgrepp att först exportera spannmål med därmed följande exportkostnader samt sedermera importera spannmål igen. Kalkylen ställer sig efter min mening ungefär så här. Skall jag lagra upp min spannmål under exempelvis ett halvt år, skall jag lägga på den transportkostnaden till lagerhuset — ty det får en lantbrukare i de flesta fall göra, då han icke har utrymme själv att lagra — lagringskostnaden där, skötsel, svinn och räntor? Då stiger

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

den med låt mig säga 1,80, 2 kronor — den siffran har jag icke undersökt utan nämner den endast som exempel. Eller skall jag exportera den till ett land, som omedelbart använder den till konsumtion? Då kommer spannmålen aldrig att tyngas av dessa kostnader, utan det blir i stället endast exportkostnaden. Länder, som kunna omedelbart konsumera spannmålen, om vi nu särskilt tänka på vete, finnas runt omkring oss. Finland importerar den allra största delen av sitt vetebehov och en betydande del av sitt rågbehov, Norge och Tyskland likaså, och även Danmark har en överskottsimport både av vete och råg. Då blir kalkylen icke den, att skillnaden blott utgöres av de tillkommande transportkostnaderna i ena fallet, utan mot dessa transportkostnader svara lagringskostnaderna. Innan den amerikanska spannmålshandeln i Europa fick den omfattning som den nu har, måste nog kvarnarna räkna med att lagra upp spannmål för vårbehovet. Nu behöver det i allmänhet icke ske, utan på våren tillföres marknaden nyskördad spannmål från veteproducerande trakter på södra halvklotet. Dessa kvantiteter spannmål, som tillföras, ha lika litet som vårt vete på hösten burit några lagringskostnader och räntor, utan de äro nyskördade likaväl som vårt vete på hösten. Då är det inte säkert, jag vill knappast säga, att det är troligt, att lagringen av vetet med alla därmed sammanhängande kostnader skall löna sig, när det kan tillföras vete från dessa transoceanala länder till ett pris, som icke överstiger, vad i regel vårt vete av motsvarande kvalitet eller med reduktion för skillnaden i kvalitet skulle ha kostat på hösten. Det nationalekonomiska missgrepp, som man här talat om, är efter min mening absolut icke något missgrepp, utan det rör sig om en ren räknefråga, och jag vill påstå, att det i de flesta fall, om man kan få marknad för det svenska vetet på hösten för omedelbar konsumtion rent ekonomiskt och nationalekonomiskt sett lönar sig bättre att sälja det därtill, och att ersätta det med nyskördat vete på våren, än att lagra det svenska vetet till våren.

Vad beträffar mjölpriset har utskottet också här gjort ett erkännande, som jag ej tidigare varit i tillfälle att annotera, nämligen beträffande det amerikanska mjölprisets reglerande inverkan på det svenska mjölpriset, åtminstone då det gäller motsvarande kvalitet. Spannmålsmarknadssakkunniga ha påvisat, att priset på det svenska kärnmjölet, de högre mjölkvaliteterna, konstant följer det amerikanska mjölpriset. Man måste sätta priset så för att hålla det amerikanska mjölet i möjligaste mån borta från den svenska marknaden, så att man kan finna avsättning för det svenska mjölet. Men så säger utskottet: fördyras nu den svenska råvaran, måste givetvis kvarnarna höja sitt pris för det svenska vetemjölet, och denna höjning kommer att medföra, att det lägre bagerimjölet, de lägre kvaliteterna av det svenska vetemjölet, skall komma upp i samma pris som kärnmjölet, och likaså skulle priset på rågmjöl följa med. I regel är det så, att rågmjölpriserna och priserna på de lägre kvaliteterna vetemjöl följa varandra. Sedermera gör utskottet den konklusionen, att denna förhöjning skulle bestå icke blott så länge utförelsebevisen äro effektiva, d. v. s. för såvitt spannmålen i Sverige står lägre än vad den skulle göra, om tullen vore fullt effektiv, utan under hela året och även under den del av året, som vi nu befinna oss i, skulle denna effekt åstadkommas. Så snabbt som transportererna och förbrukningen av mjölet ske, är det väl ändå ganska orimligt att föreställa sig, att en sådan inverkan av utförelsebevisen skulle kvarstå flera månader, sedan de upphört att ha någon verkan på spannmålspriset. Det är ju ett orimligt och efter min mening fullständigt felaktigt resonemang från utskottets sida, när det förutsätter, att utförelsebevisen skola verka på detta sätt. Det är möjligt, att så kan ske i rena undantagsfall, men även om det inträffade i ett undantagsfall, d. v. s. under någon kortare tid, är det orimligt att tänka sig, att denna verkan skulle fortvara under hela den återstående delen av året.

Nå, men är det inte också lika orimligt att tänka sig, att medan det utländska mjölpriset inverkar på det svenska kärnmjölpriset, så skulle det icke kunna medföra någon inverkan på de lägre kvaliteterna? Det är nu en prisskillnad mellan bagerimjöl och kärnmjöl av 2 öre per kilo. Jag vill påstå, att den skillnad i handelstekniskt värde — jag vill nu icke tala om näringsvärde — som dessa två kvaliteter ha och som gör kärnmjölet mera eftersökt än bagerimjölet, är en faktor, som alltid kommer att bestå. Det är väl orimligt att tänka sig, att konsumenten, om dessa två kvaliteter bjudas ut i en handelsbod och priset är lika, skall föredraga den som har ett handelstekniskt lägre värde och köpa den, utan han köper naturligtvis av den i handelstekniskt hänseende värdefullare. För att få den lägre kvaliteten såld måste kvarnen hålla en viss marginal. Den är för närvarande 2 öre. Det är möjligt, att en pressning av priset på råvaran skall föranleda ett försök från kvarnarnas sida till en höjning av priset på denna lägre kvalitet och något minska den nuvarande marginalen på 2 öre, kanske till 1 $\frac{1}{2}$ öre eller något sådant, men en sådan prisrörelse kan inte bli annat än minimal, emedan det måste finnas en marginal mellan högre och lägre kvaliteter på mjöl, som står i viss relation till det handelstekniska värdet av dessa två kvaliteter. Endast i den mån den nuvarande marginalen av 2 öre överstiger denna skillnad, kan man tänka sig en pressning men eljest icke. Det är alltså efter min mening ytterst problematiskt, om denna utförelsebevisens inverkan på mjölpriserna kommer att inträffa, och i varje fall blir den av ringa betydelse, då det dels icke kommer att röra sig om mer än kanske en bräddel av ett öre och dels kanske endast kan komma att gälla den tid, under vilken utförelsebevisen äro effektiva, d. v. s. under höstmånaderna.

Det har här sagts, att jordbruket liksom varje annan näring bör ordna sig efter de för tillfället rådande ekonomiska förhållandena. Detta har förut något berörts här i dag, men jag vill ändå stanna en liten stund vid den frågan. Som även jordbruksministern har påpekat, är det icke möjligt för jordbruket liksom för en industri att helt plötsligt kasta om sin produktion från den ena grenen av jordbruket till den andra. Det kräver betydande omkostnader, utlägg för byggnader och inventarier, det kräver ju omläggning av åker till äng eller permanent vall. Det tar flera år, innan denna vall är färdig och nått sin fulla produktion. Man måste med andra ord ställa alla dessa omläggningar på lång sikt. En jordbrukare är betänksam mot att göra detta. Han vet inte, om den konjunktur, som för närvarande råder för animala produkter, kommer att bestå. Han måste upprätthålla en viss stabilitet i sin näring. Det är alltså icke lojhet eller slöhet eller brist på uppmärksamhet för vad som rör sig i tiden, som åstadkommer, att han därvidlag är återhållsam, utan det beror på hans yrkes egenart. Om han verkligen skall ge sig in på detta och det sedan skulle inträffa, att smöret och övriga animala produkter skulle sjunka i pris, stode han där med sina vallar, sin dyrbara kreaturstam, sin nybyggda ladugård åter nödsakad att kasta om efter att ha nedlagt dessa stora kostnader. Man måste vidhålla, att det är en sak av stor betydelse för landet, huruvida jordbrukarna på detta sätt skola nödgas lägga ut pengar och binda kapital på osäkra konjunkturförhållanden. De måste inrikta sig på en någorlunda kontinuerlig drift, och vad som kan ske är endast vissa förskjutningar inom jordbruket. Jordbruket kan ju för närvarande knappast ge någon ränta alls på det kapital, som är investerat. Skuldsättningen ökas, skatterna ha vuxit, och många jordbrukare få gå från gård och grund. Detta gäller icke blott om storjordbruket. Det gäller ännu mera om de talrika bondebruket och även småbruket, som måste upphöra och där gårdarna gå ur hand i hand och ofta nog gå till allt större och större förfall. Att man under sådana förhållanden skall få fram kapital för en sådan

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

omläggning som här ifrågasatts och på en så pass osäker förhoppning som denna, kan man knappast räkna med.

Det är inte underligt under sådana omständigheter, att jordbrukarna försöka att på något sätt få till stånd åtgärder från det allmännas sida för att få ett skydd eller kanske rättare sagt få det skydd, som redan finnes, fullt effektivt i vad det gäller brödsäden. Det kan ju hända, att lantmännen efter hand kunna komma till en anpassning efter förändrade förhållanden. En sådan är säkerligen redan på marsch, men det behövs hjälp under tiden, för att icke olyckorna bland jordbrukarna skola bli ännu större och ödesdigrare. Och det är ovillkorligen ett statsintresse, dels att jordbruket hålles uppe i sin fulla produktion, dels även att dess skattekraft hålles uppe, så att man verkligen allt fortfarande kan räkna med jordbruket såsom en av de viktigaste näringarna inom vårt land.

Jag vill icke uppehålla tiden längre. Det kan hända det blir tillfälle att sedermera återkomma. Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Ericson i Obergå m. fl.

Herr Boman: Herr greve och talman! Jag har också anslutit mig till den reservation, vartill den siste talaren nyss yrkade bifall. Jag kunde lika gärna ha anslutit mig till den kungl. propositionen, men då det inom utskottet fanns starkare stämning för att gå den väg, som reservationen anger, nämligen en begränsning av giltighetstiden till 1926, varigenom det betonas, att detta är ett försök och att statsmakterna och riksdagen ånyo måste fatta samma beslut, för att det fortfarande skall förbliva giltigt, så ansåg jag det klokare att biträda denna reservation.

Såväl herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet som de talare, som tidigare ha förordat den kungl. propositionen, ha ju så pass fullständigt redogjort för innebörden av det väckta förslaget, att jag kan fatta mig mycket kort. Då jag ansluter mig till den kungl. propositionen, har det skett i känslan av att jag som affärsman vet, hur illa den är ställd, som icke har mera än en köpare att vända sig till, när han har en vara att avyttra, som han måste avyttra. Så ligger egentligen förhållandet nu. Lantmannen måste sälja till en kvarn i sin närhet, och dessa kvarnar, köparna, ha fullständigt reda på såväl säljarens större eller mindre behov av att sälja som hur det skulle ställa sig, om säljaren skulle vända sig till en annan kvarn, då fraktkostnaderna komme att försätta honom i en än sämre ställning. Kan man genom att möjliggöra en export anskaffa en ny köpare åt producenten, jordbrukaren, så är därmed mycket vunnet, även i de fall, då någon export icke kommer att ske. Den köpare, som i vanliga fall kommer i fråga, blir säkerligen mera villig att betala ett så högt marknadspris, som är möjligt, då han riskerar, att varan eljest går till annat håll.

Jag förstår mer än väl, att vad man från lantmannahåll eftersträvar är att uppnå effektivitet i tullskyddet. Det lär nog icke lyckas annat än i ganska begränsad omfattning. Det kommer alltid att avgå vissa kostnader för transport och handelsvinst, som icke kunna undvikas, men något vinnes, och det är redan värdefullt.

Utskottet talar i sitt avstyrkande utlåtande om att det för att bereda ifrågasvarande producenter en fördel fordras, dels att allmänheten får göra en uppoffring i form av högre pris för det mjöl, som den behöver köpa, och dels att statsverket får göra en uppoffring i form av den restitution, som skall lämnas. Vad konsumenternas uppoffring i form av ökat pris beträffar, blir den ju icke stor, när den icke ens går till hela tullbeloppet utan till något väsentligt mindre. Men därtill kommer, att det pris, konsumenterna få betala för mjölet — konsumenterna köpa ju icke spannmålen i omalen form — bestämmes, såsom redan den förre talaren särskilt underströk, av priset på det amerikanska mjölet, och utskottets påstående, att de lägre kvaliteterna av svenskt mjöl skulle påverkas,

tror jag icke på. Ty varje köpman — och kvarnägarna äro mycket goda köpmän — tager det högsta pris för sin vara, som är möjligt att erhålla. Begränsningen ligger i det pris, för vilket den högsta kvaliteten, det amerikanska mjölet, kan köpas.

*Om
utforselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts)*

Kommer man så till den uppoffring, som statsverket skulle göra genom att det finge betala ut restitutionerna, så vill jag erinra om att nuvarande tulltaxe-bestämmelser medge restitution åt kvarnarna även då det mjöl, som exporteras, icke är identiskt med den råvara, som har införts. Det räcker, att kvarnarna under en viss tidpunkt ha infört en viss kvantitet och att kvarnägaren därvid anmält, att han ämnar exportera spannmål i form av mjöl. Att denna export icke är så alldeles obetydlig, framgår av vad som säges på sidan 2 i den kungl. propositionen, där det upplyses, att år 1922 ägde rum en rågmjölsutførsel, som i det allra närmaste uppvägte införseln av råg, samt att vetemjölsutförseln samma år var större än införseln av vetemjöl. Den uppoffring, som statsverket kommer att få göra, om omalen spannmål kommer att exporteras med åtnjutande av tullrestitution, blir alltså sannolikt icke större än den, som statsverket eljest kommer att få vidkännas i form av restitution för exporterat mjöl. För min del tror jag, att export av spannmål kommer att äga rum, egentligen endast då konjunkturerna äro sådana, att ett prisfall är att befara. Den, som då ligger inne med varan, skyndar sig naturligtvis att sälja och tager även ett lägre pris än han eljest skulle vara hågad eller anse sig tvungen att antaga.

Utskottet talar i sitt betänkande bland annat om att det måste vara oriktigt att uppmuntra exporten av en vara, beträffande vilken ett importbehov finnes. Jag har ju redan något besvarat denna erinran med vad jag framhöll i fråga om mjölrestitutionen. Man lär väl emellertid icke kunna draga upp som en sådan allmän regel för ett lands varurörelse, som att man icke skall exportera samma varuslag, som importerats. Vad jordbrukets alster beträffar, sker ju detta i stor omfattning i fråga om smör, ägg, fläsk och kött, beroende på hur de landsdelar, där produktionen är större, äro belägna i förhållande till avsättningsorterna.

Slutligen skulle jag vilja säga några ord i anslutning till ett uttalande av herr statsrådet, som avvisats av utskottet, nämligen angående statens intresse därav, att en mera omfattande minskning av brödsädesodlingen icke kommer till stånd. Jag tror, att herr statsrådet har alldeles rätt, när han betonar, att detta är ett nationellt intresse, och om det skulle krävas någon uppoffring härför, tror jag, att det är berättigat, att man vidkännes en sådan uppoffring för det stora statsintresse, som det verkligen är att upprätthålla en brödsädesodling, som icke allt för mycket understiger landets behov.

Med stöd av vad jag anført ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Ericson i Oberga m. fl.

Herr Andersson, Karl Emil: Herr greve och talman! Det gör ett ganska beklämmande intryck på oss lantmän, då vi genomläsa bevillningsutskottets utlåtande i den föreliggande frågan. Det är ju så, att försök här ha gjorts från såväl enskilda motionärers sida som av herr jordbruksministern att på något sätt lätta de bördor, som nu vila på jordbrukets idkare. Utskottet har likväl icke kommit till något annat resultat än ett bleklagt nej och slutar i alla de olika punkterna av sin kläm med att framställningarna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Detta är, som sagt, ganska sorgligt. Jag tror, att många av jordbrukets idkare ute i landet, såväl småbönder som större jordbrukare, med sorg skola se på hur riksdagen handlar i dessa frågor. Under krisåren 1917 och 1918 kunde hos de flesta folklager i vårt land skönjas ett ganska stort intresse för lantbruket och speciellt brödsädesodlingen. Men sedan skeppningsmöjligheterna från främmande länder åter kommit till stånd och utrikes handeln kommit i normala gängor, har uppfattningen svängt om, och

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

nu menar bevillningsutskottets majoritet, att lantbrukaren må reda sig själv, så gott han kan. Den stora importen av brödsädesspannmål har medfört en betydande prissänkning på den inom landet odlade spannmålen, en prissänkning så stor, att odlingen av brödsädesspannmål för närvarande är mycket oekonomisk. Tusentals av vårt lands strävsamma och skickliga jordbrukare befinna sig till följd av rådande låga pris på den säd de odla i ett verkligt nödläge. Så länge den oerhört stora spannmålsinförseln från främmande länder får äga rum utan någon ytterligare inskränkning från statsmakternas sida och så länge den konsumerande allmänheten i vårt land hellre äter av den utländska spannmålen än av den svenska, ser det mycket tröstlöst ut för den svenske spannmålsodlaren. Utskottet har visserligen i slutet av sin motivering kommit med ett gott råd till herrar jordbrukare: Var så goda och lägg om ert jordbruk, så att det lönar sig; så få även andra näringsidkare göra. Jag vill dock ställa en fråga till utskottets majoritet: Hur skulle det vara, om lantbrukarna i gemen började att lägga ut sina åkrar till skogsodling eller annat, som de möjligen kunde finna fördelaktigt? Hur skulle det då gå? Skulle inte då vanhävdslagen komma att drabba en stor del av dem? Jag är rädd för att så kanske bleve förhållandet. Det är väl ändå så, att brödsädesodlingen är viktig för hela vårt land och för hela vårt folk, och vi få väl ändå inte gå så långt, att vi säga, att det må gå, hur det vill med densamma — vi reda oss med utländsk spannmål.

Det måste ju erkännas, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet gjort vad han har kunnat för att på något sätt bringa lättnad åt den betryckta jordbrukarnäringsen. Han sammankallade under förra sommaren sakkunniga och försökte åstadkomma ett avtal med kvarnarna om att få en viss procent svensk spannmål inmalen i den utländska för att på så sätt underlätta avsättningen av den svenska spannmålen. Det försök, som herr jordbruksministern då gjorde, har ju ändå visat sig icke medföra åsyftad verkan. Det kan ju till en del bero på den svåra väderleken, som gjorde, att den svenska spannmålen under förra året blev mindre god. Jordbruksministern har nu emellertid kommit med ett förslag om utförelsebevis för spannmål. Dessa utförelsebevis torde ju i någon mån kunna upphjälpa det svåra läget för brödsädesodlingen. Jag tror visserligen, att utförelsebevisen kanske icke komma att göra så ofantligt stor nytta, men det vore dock en gård av hjälp åt jordbrukets idkare, om de skulle komma till stånd. Jag tror, att de skulle medföra någon lättnad för avsättningen av spannmål åtminstone på hösten.

Jag skall därför gärna ge mitt erkännande åt nyttan av dessa utförelsebevis, och jag kommer att avge min röst för förslaget. Men jag har dock icke varit fullt övertygad om att dessa bevis komma att göra full och verklig nytta åt lantbrukets idkare. Jag har därför och flera med mig i motioner i denna fråga påyrkat, att importreglering skall införas, så att det kunde bestämmas, hur mycken spannmål som skall införas här i landet, för att icke konkurrensen med utlandet skall bli alltför stor. Jag tror, att denna importreglering skulle vara ett ganska effektivt och verksamt medel för att på något sätt få odlingen av brödsäd mera lönande och åstadkomma, att den skulle bereda brödsädesodlingens utövare någon mera behållning.

Det har ju talats rätt mycket i denna fråga, och jag vill icke förlänga debatten vidare. Jag skall därför helt kort, herr greve och talman, be att få yrka avslag på utskottets hemställan och under punkten 1) bifall till den av herr Ericson i Oberga m. fl. avgivna reservationen. Under punkten 4) ber jag att sedermera få framställa ett särskilt yrkande angående min motion.

Herr Örne: Herr greve och talman, mina herrar! Jag måste börja med att uttala mitt absolut obetingade förtroende till den nuvarande jordbruksministern,

icke i politiskt hänseende, men i fråga om hans vilja och hans förmåga att åstadkomma allt som kan åstadkommas genom statsåtgärder till förbättring av de förhållanden, om vilka vi nu här i dag tala. Att han i sin föreliggande proposition har lyckats så dåligt, som han i själva verket har gjort, kunna vi ju gärna erkänna — icke minst efter att ha hört hans eget anförande — bero på att vilken man som än sitter på jordbruksministertaburetten kan han icke göra det konststycket att lyfta sig själv och på samma gång den svenska jordbruksnärings — jag höll på att säga i håret, men jag borde kanske använda ett annat uttryck, när det gäller vegetabilier.

Det rationella sättet att ordna denna fråga, yttrade herr jordbruksministern, är att sätta jordbrukarna i stånd att lagra spannmålen och att sköta den. Jag tror för min del, att i den mån någonting överhuvud taget är möjligt att göra för att förbättra förhållandena, måste detta sökas just i den åtgärd, som herr jordbruksministern här pekade på. Man måste åstadkomma sådana förhållanden, att jordbrukarna icke samtliga på en gång behöva bjuda ut sin spannmål och så att spannmålen blir så sköttl. att den får ett högre värde än den hade förut. I det hänseendet kan dock enligt min uppfattning ingen annan än jordbrukarna själva göra någonting av värde. Om de hade börjat i god tid med att ordna upp saken på denna linje, skulle allt ha varit gjort, som nu kan utträttas. Men då så icke har skett, skulle jag i alla fall vilja säga, att det är bättre att börja sent än aldrig.

Jag skall nu icke gå in på någon mera vittgående utläggning av ämnet utan nöja mig med att endast framföra några repliker till herr jordbruksministern och till föregående talare.

Herr jordbruksministern säger, att det gäller att finna en konkurrent om den svenska spannmålen just vid den tid, då denna spannmål slungas ut på marknaden i större kvantiteter. Men är det icke på precis samma sätt i vårt södra grannland? Gäller det icke också där att finna någon, som vill köpa spannmålen, då den skall slungas ut på marknaden just som den har blivit färdig? Men om så är förhållandet, måste ju en tillförsel, som uppmontras med exportpremier från Sverige, ovillkorligen baissa marknaden därute och således fortfarande bibehålla den skillnad mellan priset på svensk och på t. ex. dansk spannmål, som redan nu finnes.

Herr jordbruksministern yttrade också, att han icke trodde på någon prisförhöjning genom antagande av det föreliggande förslaget, och flera talare ha sedan varit inne på detsamma. Men det är ju just en prisstegring, som jordbrukarna vilja ha till stånd. Och om priset stiger, måste väl i all rimlighets namn någon betala det stegrade priset. Jag kan icke riktigt förstå, hur man kan bortse ifrån att någon måste ju i alla fall betala detta ökade pris. Man säger, att det icke är konsumenterna som skola göra det utan kvarnarna. Jag tror, att man känner kvarnindustrien relativt litet, om man verkligen tror, att den utan att vidtaga några som helst åtgärder skall finna sig i att se sina inkomster minska med så stora belopp, som det här skulle röra sig om. Antingen måste sålunda, såvitt jag kan förstå, konsumenterna betala, eller också blir det icke någon verkan alls av dessa bevis.

Herr jordbruksministern talade vidare om farorna av en omläggning av produktionen, och flera av de följande talarna ha framhållit samma risker. Herr jordbruksministern nämnde även här i kammaren, tror jag — i varje fall gjorde han det i andra kammaren — någonting om att man skulle tvingas övergå till betesdrift, och den siste ärade talaren föreföll mig förmena, att jordbrukarna till och med skulle lägga igen sina åkrar för skogsodling. Jag frågar då: hur mycket tänker man egentligen exportera med hjälp av dessa utförselbevis? Tänker man verkligen få upp denna export till rent fenomenala kvantiteter? Såvitt jag kan döma om saken — och jag tror, att anhängarna av detta institut skola

Om
utförselbevis
för spannmål
n. n.
(Forts.)

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

tingas att ge mig rätt i det — kan exporten icke komma att röra sig om mer än 25, 50, kanske 100 tusen ton. Den sista siffran är, såvitt jag kan förstå, uppenbarligen alldeles överdriven. Men icke ens av en sådan export kan det bli någon annan verkan än om man nedlägger produktionen av brödsädespannmål på en areal, som behövs för att frambringa just denna mängd spannmål. Det finns väl icke någon slags trolldomskraft hos dessa bevis, som gör, att de kunna verka på något annat sätt än så, att de anknyta sig till vissa ekonomiska lagar, och följaktligen kan det väl aldrig här bli fråga om någon minskning av brödsädesodlingen med en större kvantitet än den högsta, som kan tänkas exporterad tack vare dessa utförselbevis. När man får brödsädesodlingen något litet inskränkt på de jordar, som äro mindre lämpade för sådan odling, har man nått vad som kan nås med utförselbevisen — om man nämligen får räkna med att vanliga regler här skola gälla.

Herr jordbruksministern fruktade den modlöshet, som skulle uppkomma, därest hans proposition icke bleve bifallen. Sedan han själv hade medgivit, att utsikterna till några större verkningar icke vore så synnerligen betydelsefulla, talade han om den psykologiska verkan, som ett bifall skulle medföra. Jag får nu verkligen lov att säga, att jag i sådana frågor som denna sätter mycket litet värde på den insprutning av några gram emulsion av politiska skenfrukter som man brukar rekommendera. Den är ett slags homeopati, som är jämförlig med den, då man vill bota inklämt bräck med kvicksilversaltlösning i tusende potensen eller dylikt. Och vilka är det, som frambringa den modlöshet, som här måste uppkomma? Är det icke de herrar, som fara ut och predika mot riksdagens beslut och säga, att det är alldeles oriktigt? Om man ställer sig på den ståndpunkt, som herr jordbruksministern intog i fråga om det reella inflytandet av det föreslagna systemet, måste man enligt min uppfattning medgiva, att det icke är synnerligen stor skada, som förorsakas av att riksdagen avslår detta förslag. Men då blir nog den psykologiska verkan av beslutet icke heller så stor, som herrarna frukta.

Beträffande friherre Flemings anförande skall jag, för att icke upptaga tiden för länge, endast fästa mig vid ett par saker.

Baron Fleming klandrade, att utskottet hade åberopat ett utlåtande av professor Heckscher, som var avgivet så tidigt som 1911. Den ärade talaren fann det vara synnerligen betänkligt, att man åberopade någonting, som är 13 år gammalt. Jag skall be att få besvara den anmärkningen mot utskottet med en hänvisning till att det är ganska bra att ibland åberopa multiplikationstabellen, fastän den är mycket äldre än tretton år och fastän vi haft icke endast ett utan många världskrig, sedan den kom till. Vad som rent principiellt sett är i alla hänseenden hållbart står sig nog rätt bra genom tiderna. Ätminstone gäller detta den del av det Heckscherska utlåtandet, som utskottet har åberopat.

Vidare säger baron Fleming, att han icke kan förstå slutorden i utskottets motivering. Bevillningsutskottet, säger han, behandlar alla näringar på samma sätt, och vad skall då svenska folket till sist leva på? Ja, om det verkligen vore så bedröfligt, att vi icke hade några andra näringar att leva på än dem, som kunna upprätthållas med protektionistisk homeopati, då hade redan våra förfäder svultit ihjäl så gott som allesammans, och vi hade icke haft anledning att här diskutera dessa frågor. Jag ber endast att få fästa baron Flemings uppmärksamhet på att det i föreliggande sammanhang gäller, att om jordbrukarna hava större fördel av att odla någonting annat än spannmål och följaktligen känna sig frestade att gå över till en sådan mera lönande odling, finns det från det allmännas synpunkt intet hinder för en dylik omläggning. Den är tvärtom från det allmännas synpunkt att betrakta såsom synnerligen lämplig. Det är vad som kan utläsas ur utskottets uttalande i denna punkt, till vilket jag fullständigt ansluter mig.

Herr Sederholm anförde såsom en viktig omständighet, att jordbruket intager en särställning, då det icke såsom andra näringar kan inställa driften. Det är ju alldeles riktigt, att jordbruket icke såsom en produktionsanläggning på det oorganiska området kan läggas ned periodiskt för att sedan återupptagas igen. Det är emellertid icke på detta ställe fråga härom, ty, såsom jag förut sagt, gäller utskottets resonemang endast för en omläggning, som berör några tiotusental ton spannmål till förmån för andra odlingar. De, som med minsta förtjänst odla spannmål, böra naturligtvis undersöka, huruvida de icke kunna nå bättre resultat genom andra odlingar.

*Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)*

Herr Sederholm säger, att det föreliggande förslaget endast avser att söka råda bot på den olägenheten, att tullen icke är effektiv till förmån för jordbrukarna. Gentemot detta vill jag påpeka, att det ju dock nu finnes möjlighet att utröna denna sak. Jordbrukarna äro ägare till en av landets storkvarnar, som visserligen har anslutit sig till kvarnringen och sålunda är förbunden att hålla samma höga prispolitik vid försäljningen av sitt mjöl som ringens kvarnar. Men då bör det ju vara så mycket lättare för jordbrukarnas kvarn att kunna betala ett högre pris för den inköpta spannmålen, därest verkligen de enskilda kvarnarna underbetala spannmålen, när den bjudes ut. Kan jordbrukarnas kvarn göra detta, har den därmed bevisat, att det resonemang, som här alltid brukar föras, är fullkomligt riktigt, och därigenom också anvisat den väg, som jordbrukarna ha att gå. Kan den det icke, förefaller det mig, som om man måste se med en viss reservation på de beräkningar, som äro framlagda i detta hänseende.

Vad utskottet framhåller om en utjämning av priset mellan lägre kvaliteter av mjöl och högre gäller under förutsättning, att utförselbevisen verkligen åstadkomma den avsedda effekten. Skulle de icke ha den avsedda verkan, kommer den svenska spannmålen icke att gå åt eller gå upp i pris. Herr Sederholm erkänner, att det måste finnas en marginal mellan de olika mjölkvaliteterna på grund av det högre handelstekniska värdet av importmjölet. Då nu värdet av importmjölet i en viss given situation är bestämt uppåt, kan ju det från handels-teknisk synpunkt lågvärdiga mjölet icke säljas annat än till lägre pris, och då kunna utförselbevisen icke ha någon verkan. Det är just detta utskottet har velat bevisa.

Herr Boman framhöll, hur illa det är ställt, om en säljare har blott en enda köpare att vända sig till, då han vill avyttra någonting. Jag ger honom alldeles rätt häri, men jag kan icke ge honom rätt i att jordbrukarna ovillkorligen måste vända sig till närmaste kvarn. Detta är alldeles oriktigt, när det gäller storkvarnarna. Utefter kusterna finns det en viss konkurrens, och i den mån den icke har funnits under kvarnringens klang- och jubeldagar, bör den nu så småningom börja framträda. Här ligga ju i Stockholm två kvarnar, Saltsjö-kvarn och Tre kronor; längre söderut ha vi Swartz' kvarn i Norrköping och Kalmar ångkvarn. Dessa kvarnar kunna faktiskt konkurrera om all spannmål från ostkusten och från de stora öarna i Östersjön, Öland och Gotland. Får man nämligen endast spannmålen ombord på en båt, betyder det förfärligt litet, om man har några mil mer eller mindre att frakta den.

Ja, herr greve och talman, jag skall icke upptaga tiden längre. Av vad den närmast föregående ärade talaren yttrade framgick det, att icke heller han hade någon särskild stark tro på utförselbevisen såsom en hjälp åt jordbrukarna. Han yttrade, om jag icke antecknat fel, att dessa bevis icke skulle göra så stor nytta men dock vara en hjälp åt jordbrukets idkare. Även han tycktes tro på den psykologiska verkan av någonting, som har en ytterst ringa ekonomisk effekt. Den närmast föregående talaren rekommenderade i stället, om jag icke hörde fel, importreglering. Om det hade gällt att behandla denna fråga någon gång i slutet på 1930- eller 1940-talen med den uppsättning

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

av ledamöter, som den tiden kommer att sitta i riksdagen, hade man kanske kunnat räkna med att erfarenheterna från kristidens alla statsregleringar skulle vara glömda och att man följaktligen borde kunna få en stark anklang för kravet att ånyo ställa en så viktig artikel som spannmål under statskontroll och ransoning i viss utsträckning. Men jag tror icke, att så är fallet nu. Erfarenheterna äro alldeles för färska. Här skulle det ju visserligen icke gälla att ransonera brödsäden direkt till konsumenterna, men det skulle gälla för statsmakterna att avgöra, vilken importör som vore den mest värdiga att få köpa spannmål utifrån, och med all respekt för de statens tjänstemän och eventuellt politiker, som skulle komma att sitta och bestämma över detta, måste jag för min del säga, att den uppgiften icke skulle kunna skötas av någon människa, som för närvarande finns här i detta land. Vilka det än blir, så kommer det att misslyckas, såvida man ej går över till att göra ett fullständigt kvarnmonopol, ty då blir ju importen endast en sak vid sidan av skötseln av detta stora kvarnmonopol, och regleringen kommer då ej att ställa några särskilda krav på sina utövare. När statsmakterna skola avgöra vilken som bäst kan förvalta en införd vara, så måste det komma att leda till fullständigt olidliga konsekvenser. Det duger icke, säger jag, att lägga hinder i vägen för den, som kan sköta sina affärer så, att han har utsikt att segra i tävlingskampen genom goda kvaliteter och billiga priser, det duger icke att lägga hinder i vägen för utvecklingen av hans affär till förmån för andras, som äro sämre skötta. En importreglering måste under alla omständigheter, huru man än ordnar saken, komma att medföra en sådan konsekvens, och därför måste jag säga, att de verkligt stora och skadliga följderna av ingrepp på detta område skulle komma vid en importreglering.

Jag ber, herr greve och talman, att i den föredragna punkten få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Friherre Fleming: Jag begärde ordet endast för att få ändra mitt yrkande.

Då de flesta ledamöter, som talat för en importreglering, hava yrkat bifall till den av herr Ericson i Obergå m. fl. avgivna reservationen, ber jag att få instämma med dem, och jag yrkar alltså bifall till denna reservation.

Beträffande sedan herrar Runes och Örnés yttranden skulle det nog vara frestande att säga rätt mycket, men jag skall icke göra detta, då det torde vara tämligen lönlöst.

Herr statsrådet **Wohlin:** Herr greve och talman! Föredragande departementschefen har, liksom flera ärade talare efter honom, utvecklat den betydelse, som man bland jordbrukets representanter fäster vid den nu föreslagna åtgärden för den svenska brödsädesodlingens skyddande. Då jag här begärt ordet är det endast för att till dessa redan hållna anföranden foga några kompletterande erinringar.

Enligt min uppfattning företedde det svenska jordbruket under tiden från 1880-talets slut och fram till världskrigets utbrott en lycklig utveckling. Den med brödsädespannmålen besädda arealen undergick en avsevärd ökning, vilket gjorde, att vi vid världskrigets utbrott någorlunda kunde upprätthålla vår nationella självförsörjning. Denna vår ställning bidrog icke minst till att vi kunde fullfölja den neutralitetspolitik, som var av så vital betydelse för vårt land. Den intensivare driften inom jordbruket var därjämte förenad med stora fördelar för våra lantmäns ekonomi. Den medgav dessutom kvarhållandet av ett större antal arbetare på den svenska jordbruksjorden. När sedan efter krigets slut den av nationalekonomerna förutsedda stora fredskrisen inträffade, så fick denna kris, som alla veta, ett alldeles särskilt ogynnsamt förlopp med avseende å det svenska lantbruket. Prisfallet på den internationella varumark-

naden började tidigare och var kraftigare på lantbruksområdet än på områdena för den industriella produktionens råvaror. Redan år 1919 ansåg ju också den dåvarande liberale jordbruksministern, herr Alfred Petersson i Paboda, nödvändigt att till den sammankallade urtima riksdagen hänskjuta förslag om en viss övergångsanordning till skydd för den svenska brödsädesodlingen. Som alla torde erinra sig, infördes systemet med de s. k. glidtullarna. Detta system har varit omstritt och jag skall icke vid detta tillfälle uttala mig om dess värde. Så mycket är emellertid säkert, att syftet med glidtullarna var att under en tid av fallande spannmålspriser och oberäkneliga prisvariationer på den internationella vetemarknaden nödortfigt upprätthålla den svenska spannmålsodlingen. Man utgick från att efter några år en stabilisering skulle inträda i fråga om jordbrukets avsättningspriser och jordbrukets produktionskostnader. Denna förutsättning har dock hittills icke gått i uppfyllelse. Den internationella spannmålskrisen är alltså akut. Rapporterna från Nordamerikas förenta stater visa, att spannmålsfrågan är en av de mest brännande frågorna i Förenta staternas ekonomiska politik i nuvarande stund. De olika förslagen till förbättring av farmarnas ekonomi ådagalägga, att man i Förenta staterna uppbygger alla krafter för att finna medel till förebyggande av farmarebefolkningens ekonomiska tillbakagång som följd av de rådande låga vetepriiserna. Enligt min uppfattning borde vi även i Sverige, vilken meningsriktning vi än eljest företräda, med beklagande åse den tillbakagång av spannmålsodlingen och det försvagande av våra brödsädesodlande jordbruk, som redan inträtt och som kommer att ytterligare fortgå, därest spannmålspriserna på världsmarknaden icke komma att förbättras. Även om jag skulle ansluta mig till bevillningsutskottets uppfattning, att endast omkring 30,000 å 40,000 brukningsdelar skulle hava någon nytta av de här föreslagna åtgärderna till spannmålsprisernas förbättrande, så äro dock dessa brukningsdelar av den stora betydelse för hela vårt lands ekonomi, att det ingalunda är en oviktig sak att nu söka efter hjälpmedel. På denna jord sitter ju dessutom större delen av den svenska lantarbetarklassen, vars berättigade ekonomiska intressen på det allra närmaste äro beroende av de jordbruks ekonomiska bärkraft, där de äro anställda. Det förefaller mig, som borde vilken regering som helst anse det vara en viktig uppgift att undersöka vad som i dessa tider kan göras för att hindra en alltför våldsam omläggning av den svenska jordbruksproduktionen i animalisk riktning. Visserligen måste en sådan omläggning i allt fall i viss utsträckning bliva en nödvungen åtgärd. Det är icke min mening att jordbrukarna skola rida spärr mot den riktiga ekonomiska principen, att man i produktiv verksamhet i viss mån anpassar driften efter de ekonomiska konjunkturernas växlingar. Men det är här fråga om hur långt man i denna riktning bör gå. Det är en avsevärd skillnad mellan att minska brödsädesarealen med t. ex. en tiondedel och att minska den med t. ex. en femtedel eller en fjärdedel. Försätter det nuvarande tillståndet, så komma våra större egendomar att i ökad omfattning utjudas till salu till låga priser, och de köpare, som därvid uppträda, bliva ingalunda som regel gamla, kunniga och solida svenska jordbrukare, utan troligen oftast fastighetsspekulanter. Dessa komma att använda egendomarna på det sätt, som vi väl erinra oss från krisåren: de komma att skövla skogarna och sälja ladugårdsbesättningarna för att sedan avyttra egendomarna till mer eller mindre lyckligt arbetande egnahemsbolag. Jag betraktar därför, nu liksom vid föregående riksdagar, hela denna fråga om spannmålsodlingens upprätthållande som en av de viktigaste frågorna i vår svenska ekonomiska politik.

Överväger man nu vilka skyddsåtgärder, som här stå till buds, så torde många, som minnas den svenska jordbrukspolitik på E. G. Boströms tid, vända blickarna till en höjning av tullskyddet å spannmål. För min del hyser

*Om
utforaelbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)*

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

jag uppfattningen, att en sådan politik icke kan komma i fråga under innevarande tid. Detta beror på åtskilliga omständigheter och bland annat därpå, att förhållandet mellan de svenska jordbrukarna å ena sidan och förädlingsindustrin av jordbruksprodukter å den andra numera är helt annat än vad det var på 1890-talet. På den tiden fingo jordbrukarna enligt verkställda utredningar åtminstone en viss del och, vad vete angår, i regel större delen av det för spannmålen avsedda tullskyddet, med avdrag av ett belopp, som svarade mot kvalitetsskillnaden mellan den importerade och den svenska brödsäden. Under krigsåren åter fick kvarnindustrin i vårt land till följd av förhållanden, på vilka jag icke nu skall ingå, en mycket stark ställning gentemot jordbrukarna. De stora kvarnarna hava, på sätt spannmålsmarknads-sakkunniga utvisat, under de senaste åren kunnat utnyttja denna sin maktställning därhän, att en icke ringa del jämväl av det för jordbruket avsedda tullskyddet under vissa tider på hösten kommit dem och icke jordbrukarna till godo. Vid sådant förhållande skulle en förhöjd spannmålstull enligt min uppfattning i nuvarande läge vara en förfelad åtgärd. Därtill kommer, att en höjning av spannmålstullarna tvivelsutan skulle vara olämplig för våra stora svenska exportindustrier, vilkas konkurrenskraft på världsmarknaden i hög grad beror på produktionskostnadernas nedbringande. Jag har för min del ingen anledning att här göra mig till talesman för några i verklig mening protektionistiska yrkanden från jordbrukets sida.

En annan utväg att hjälpa brödsädesodlingen, som en tid i höstas var på tal och som även föreslagits i Förenta staterna, var statsuppköp av spannmål i stor skala till ett visst minimipris. Den sålunda uppköpta spannmålen skulle därefter av staten säljas till kvarnarna. Denna tanke måste emellertid på grund av olika bärande skäl avvisas. För övrigt var den redan utesluten av grundlagsenliga skäl, då de erforderliga penningbeloppen icke stodo till Kungl. Maj:ts förfogande utan riksdagens medgivande. Naturligtvis diskuterades jämväl ingående den anordning med importreglering av spannmål, som nu vid riksdagen föreslagits i åtskilliga motioner. Jag har anslutit mig till jordbruksministerns uttalanden om denna åtgärd i den föreliggande kungl. propositionen och det framgår alltså därav, att jag för min personliga del icke hyst stora förhoppningar på framkomligheten och ändamålsenligheten av en importreglering såsom medel för den svenska brödsädesodlingens skyddande. Jag begagnar emellertid tillfället säga, att jag trots denna min ståndpunkt hyser all respekt för dem, som i detta stycke hava en motsatt uppfattning. Den åtgärd, som man på jordbrukshåll väl mest hoppats på, har varit en uppgörelse mellan statsmakterna och kvarnringen. Tvivelsutan skulle ett nöjaktigt kvarnavtal bäst tillgodose spannmålsodlarnas intressen under nuvarande förhållanden. Jordbruksministern arbetade också energiskt i höstas efter denna linje och lyckades åvägabrinda ett visst sådant avtal. Detta avtal har i vida kretsar blivit klandrat, framför allt ur den synpunkten, att genom avtalet någon verklig garanti icke vunnits mot spannmålsprisernas nedpressning under de höstmånader, då jordbrukarna äro i största behov av att sälja. Detta må i viss mån vara riktigt, men jag har följt jordbruksministerns arbete och kan betyga att hos honom funnits den redligaste och ärligaste strävan att här söka, så långt det varit möjligt, förfäkta det svenska jordbrukets intressen. Han har omgivit sig med all den sakkunskap på jordbrukets område, varöver man i vårt land förfogar. När förhandlingarna icke desto mindre resulterade i ett avtal, som icke i alla hänseenden uppfyllt jordbrukarnas förväntningar, så berodde detta rätt och slätt på att erforderliga förhandlingsvapen gentemot kvarnarna saknades vid förhandlingarnas förande.

Jag övergår härmed till frågan om de nu föreslagna s. k. utförselbevisen. Införandet av utförselbevis för spannmål innebär enligt min åsikt icke någon

åtgärd i protektionistisk riktning. Utförselbevisens syfte är icke att bereda det svenska jordbruket högre tullskydd än det, som statsmakterna nu tilldelar det samma. Utförselbevisen hava endast den verkan, att en viss säkerhetsventil öppnas för brädsädesodlingen genom möjligheten av någon export särskilt under höstmånaderna. De komma att stärka jordbrukets ställning gentemot kvarnarna och möjliggöra, att en något större del av det för jordbruket avsedda tullskyddet kommer detta och icke kvarnarna till godo. Vid kommande förhandlingar med kvarnindustrien äro de ägnade att skapa ett bättre förhandlingsläge för jordbrukets vidkommande. Slutligen skulle utförselbevisen kunna åvägabringa förbättrade förhållanden inom den svenska spannmålshandeln. Detta är en fråga, för vilken jag sedan gammalt varit intresserad. Förr i tiden funnos ett antal gamla solida firmor inom spannmålsbranschen, som uppköpte svensk spannmål — företrädesvis havre, men även annan, för export till utlandet. Denna större grosshandel med svensk spannmål hade en förmånlig inverkan på den inhemska spannmålsproduktionen, i det att jordbrukarna sökte åstadkomma jämna och goda partier av marknadsgill beskaffenhet, varigenom de även erhöilo bättre betalt för sin vara. Under tullperioden hava de gamla spannmålsfirmorna till större delen försvunnit och upphandlingen av den svenska spannmålen äger numera huvudsakligen rum, dels direkt av kvarnarna genom dessas agenter och dels genom ett stort antal mindre uppköpsfirmor utan större soliditet och erfarenhet samt utan den större omsättning, som är ett av villkoren för handelsvälgörande inflytande på produktionen. Finge vi detta system med utförselbevis, så skulle detta verka livgivande på inrikeshandeln med spannmål och därmed indirekt jämväl på jordbruket. Vid sådant förhållande har jag svårt att förstå, att man på sådana håll, där man intresserar sig för handelsintressena, reser motstånd mot denna anordning. Den siste ärade talaren gav ett lyckligt uttryck å den bärande tanken på en kooperativ samlingsrörelse mellan de svenska jordbrukarna för åstadkommande av bättre försäljningspriser. Att kooperativen på försäljningsområdet mellan spannmålsproducenterna hittills nått så ringa omfattning kan visserligen delvis förklaras av våra jordbrukares tröghet i allmänhet på sammanslutningsväsendets område samt av de särskilda svårigheter, som otvivelaktigt möta för en lantbrukarnas kooperativa verksamhet i och för spannmålsförsäljning. Saknaden av exportmöjligheter i erforderlig grad har emellertid jämväl bidragit härtill. Bevillningsutskottets uttalande, att de nu rådande missförhållandena främst böra avhjälpas på kooperativ väg, står sålunda enligt min uppfattning ingalunda i strid med utan ansluter sig tvärtom till önskemålet att få det här föreslagna systemet med utförselbevis infört i vår tullagstiftning.

Till det nu sagda vill jag endast foga några allmänna anmärkningar. Jag betraktar icke denna dags debatter såsom debatter om protektionism eller frihandel. Jag delar fullkomligt deras åsikt, som anse, att några rubbningar av vårt nuvarande svenska tullsystem i den ena eller andra riktningen icke nu böra komma i fråga, utan att detta spörsmål tillhör framtiden, då de olika valutorna ute i världen bättre stabiliserats samt då jordbruks- och industritullarna kunna prövas och avvägas jämsides med varandra utan förutfattade doktrinära meningar. I dag gäller det endast en anordning, som under en svår kris för vår spannmålsodling skulle kunna göra de spannmålstullar, som vi nu äga, något mera effektiva för jordbruket. Det har sagts mig under hand, att bland andra anledningar till motståndet mot utförselbevisen vore oron för att dessa skulle komma att medföra en besvikelse för våra svenska jordbrukare. Om riksdagens makt att hjälpa jordbruket, säges det, endast kan visa sig genom denna åtgärd av ringa betydelse, så skulle jordbrukarna icke få stora förhoppningar på riksdagens hjälp i deras svårigheter. Härtill får genmålås, att varken jordbruksministern eller några andra talare, som förordat detta system, givit några ljusa skönmålningar

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

eller ställt i utsikt några stora och ingripande verkningar av utförselbevisen. Man har endast valt det mest moderata och mot andra samhällsklassers berättigade intressen minst stridande medel, som kunnat uttänkas. Det kan väl icke ligga i den svenska industriarbetarklassens intresse, att jordbrukstullarna skola komma en stor industriell sammanslutning och icke jordbruket till godo. Det skulle väl närmast vara farhågan för en prisförhöjning å mjölet, som gör konsumentintressets representanter till motståndare mot utförselbevisen. Jordbruksministern har emellertid påpekat, att någon förhöjning i vetemjölpriserna knappast kan befaras och att den eventuella stegringen i rågmjölpriset blir ytterst obetydlig, om ens någon. Den siste ärade talaren är en framstående affärsman på det kooperativa området och han har gjort och kommer säkerligen även framdeles att göra det svenska jordbruket stora tjänster, särskilt genom det under hans ledning stående kooperativa förbundets inköp av en av våra storckvarnar. Det förefaller mig, som om de synpunkter och intressen, som han representerar, icke behövde strida mot införandet av dessa utförselbevis, vilka, som jag förut nämnt, jämväl hava merkantil betydelse.

Vi känna alla det intresse för den svenska exporten, som förefinnes hos den svenska arbetarrörelsens representanter. Detta deras intresse borde i föreliggande fall, synes det mig, stämma dem mildare gentemot ett förslag, som nu visserligen kommer från vad man kallar agrariskt håll. Jag står egentligen här på oppositionsbänken, ty när man talar i riksdagen i jordbruksfrågor är man van att tillhöra oppositionen. Jag riktar mig nu till den mäktiga majoritet, som dikterar besluten i riksdagen, och frågar, om den verkligen icke vid ett tillfälle som detta skulle kunna vara med om ett så pass enkelt och anspråkslöst arrangemang för spannmålsexportens stödjande som det här föreslagna, i synnerhet som detta icke har något nämnvärt men för de konsumerande folklagren. Jag tycker, att de skulle känna tillfredsställelse med sig själva, om de nu beviljade oppositionen den lilla lyckan att nu vinna en knapp seger här i kammaren.

Herr Nilsson, Petrus: Herr greve och talman! Av den föreliggande propositionen framgår otvetydigt de ekonomiska svårigheter, som den svenska brödsädesodlingen för närvarande har att brottas med, och i det flertal motioner, som vid denna riksdag avlämnats i syfte att bereda skydd för brödsädesodlingen, framhålles med styrka även samma förhållande. Uti den kungl. propositionen påpekas å sidan 4, att vetepriset åren 1904—1913 uppgick till 16 kronor 8 öre för 100 kg., medan det år 1923 endast uppgick till 17 kronor 16 öre, och beträffande rågpriset var det åren 1904—1913 13 kronor 96 öre och år 1923 endast 14 kronor 90 öre. Alltså en prisförhöjning på vete av endast 1 krona och 8 öre och å råg av 94 öre, medan produktionskostnaderna å spannmål år 1923 enligt samma proposition var 54 procent högre än före kriget. Om spannmålspriset sistnämnda år stått i samma proportion till produktionskostnaderna som före kriget, skulle vetet varit uppe i ett pris av 24 kronor 76 öre och rågen i 21 kronor 49 öre per deciton. Underpriset för odling av vete uppgick således till 7 kronor 60 öre och för odling av råg till 6 kronor 59 öre. Nu är det ej endast i vårt land som en sådan för odlaren ogynnsam förskjutning mellan produktionskostnader och försäljningspris ägt rum, utan denna företeelse är — kan man säga — internationell. I en hel del andra länder ha dock vidtagits åtgärder för att skydda brödsädesodlingen. I Norge har man vidtagit ganska effektiva åtgärder för detta ändamål. I Finland har det nu avlåtits en proposition till riksdagen, däri begäres skydd för brödsädesodlingen, och i den utredning, som åtföljer samma proposition, påvisas, att under tiden, då spannmålspriserna varit låga och brödsädesodlingen gått tillbaka, har emigrationen tilltagit och landsbygdens befolkning till följd därav minskats. I Amerikas Förenta stater har man för ganska kort tid sedan ökat tullen från 30 till 42 cents per bushel vete.

Dessa länder visa sålunda, att det för dem är ett statsintresse att skydda brödsädesodlingen, och som jag ser denna sak, anser jag, att det även för oss är ett statsintresse, att vår brödsädesodling icke går alltför mycket tillbaka. Tider kunna ju också komma, då det kan vara en fördel att det odlas brödsäd till självförsörjning inom landet. Man hade ju naturligtvis med sådana här realskäl för ögonen hoppats, att utskottet hade kommit till ett annat resultat. Propositionen avser ju endast att göra det tullskydd, som finnes, mera effektivt, men varken propositionen eller motionerna om importreglering synas ha funnit nåd inför utskottet. När man läser utskottets utlåtande och de skäl, som där äro framhållna, kan man verkligen fråga sig, om det icke är de obotfärdigas förhinder, som där gör sig gällande. Det synes verkligen, som om utskottet gjort sig all möjlig möda att bevisa, att odlarna icke få någon nytta av dessa utförselbevis. Bland annat framhålles t. ex. att frakten, mellanhandsvinsten och andra exportkostnader i allmänhet skulle komma att uppgå till så högt belopp, att någon vinst vid export av brödspannmål ej skulle erhållas, men herrarna torde därvidlag böra taga i betraktande att redan nu, när vi icke ha någon export av vete, fraktas ändå stora mängder av vete från skånska hamnar till Kalmar, Stockholm och andra platser i mellersta Sverige. Dessa vete-partier äro naturligtvis underkastade samma omkostnader som en export från Skåne till Danmark skulle draga. Jag tror därför, att dessa skäl delvis äro uppkonstruerade, och att det i realiteten skulle komma att visa sig, att de icke få den betydelse, som utskottet tillmätt dem.

Det skulle vara önskvärdt att även ingå på några andra synpunkter, som utskottet här berör, men då de i huvudsak förut äro bemöta, skall jag, herr greve och talman, nöja mig med att yrka bifall till den av herr Ericson i Oberga m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Björkman: Herr greve och talman! Då jag för några dagar sedan fick anledning att plocka om i min samling av broschyrer, fann jag där några stycken i ett gult omslag, som väckte hos mig många gamla minnen. Titeln på broschyrerna var »Föreningen emot livsmedelstullar, Uppsatser och meddelanden.» Jag sade, att de där gula broschyrerna väckte en hel del gamla minnen. Ja, herr greve och talman, ni är väl jämte mig den enda här i kammaren nu som var med »år åttioåtta ren». Det var i de dagarna, då grunden lades till det system, varigenom de brödätande icke-jordbrukande medborgarna skattlades under de få tusental, som odla brödsäd i någon nämnvärd omfattning. Jag kan icke yttra mig om huruvida jordbruket verkligen haft något gagn av systemet. Att det *nu* icke hjälper, därom vittnar den kungl. propositionen så väl som de många motionerna. I början är det möjligt, att spannmålstullarna kommo spannmålsodlarna till godo. Nu lär det ju vara så, att det är spannmålsodlarnas gode vän, kvarntrusten, som höstar in skörden. Det är nu riksdagens hjälp mot dessa lantmännens tjänande bröder, som påkallas, och denna hjälp skall givas genom medel, vilkas palliativartade beskaffenhet redan av utskottet påvisats, liksom av flera av de föregående talarna. Uppfattningen av åtgärden såsom ett palliativ tycktes också delas av herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet, men det är märkligt, herr talman, att redan på den tiden, då spannmålstullarna till följd av en obetald skattesedel påtvingades lantbrukarna, denna uppfattning gjorde sig gällande. Det är en märklig händelse, att vi just i dag haft här i kammaren på tal frågan om obetalda skattesedlar, ett försök att införa en sådan situation, som vi hade år 1888, när redan på den tiden, säger jag, påvisades i de tydligaste ordalag, att här föreligger ingenting annat än ett palliativ. Det påvisades av en man, vilkens sakkunskap på sin tid gjorde sig gällande även här i riksdagen. Det var nämligen professor Christian Lovén, som till sina många andra meriter även kunde

Om
utförselbevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Om
utförelsevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

lägga den, att han var Lantbruksakademiens sekreterare. Under striden mot livsmedelstullarna yttrade professor Lovén bland annat följande, som, mutatis mutandis, äger sin fulla tillämpning än i dag, och med eder tillåtelse, herr talman, skall jag be att få citera något litet ur hans uttalande. Det är icke något längre citat, men det är märkligt, att det har sin kraft än i dag. Herr Lovén yttrade: »Det ekonomiska livet rör sig oupphörligt mellan motsatta ytterligheter. Perioder av stockning och förlamning i handel och vandel växla med sådana av livlighet eller rent av svindlande yra nästan lika regelbundet, som vågdalar och vägberg följa varandra i oceanens dyning. Det är en sådan vågdal, som nu går sin väg fram över världen. När depressionen ett ovanligt stort djup, plåga stormar och oväder utbryta i den ekonomiska atmosfären, likasom i lufthavet, då ett mycket lågt barometertryck där råder. Dessa stormar benämnas *kriser*. De medföra stora olyckor och sprida elände vitt och brett, men de äro icke uteslutande skadliga. Även i dem kan något gott spåras av den, som icke är en alltför förhärdad pessimist.» Längre ned i sitt anförande framhåller professor Lovén, att det icke går för sig, att alldeles förekomma dessa oväder, »men säkerligen kan mycket göras för att begränsa och mildra förhärjningen, och detta sker framför allt genom alla sådana åtgärder, som äro ägnade att lugna de uppskrämde sinnena samt att sprida upplysning om de orsaker, som vållat rubbningen, och de lärdomar, som därur kunna hämtas. Jag tror icke», säger professor Lovén, »att den nu med så mycken iver anbefallda åtgärden kan räknas till sådana medel, lika litet som den våldsamma agitation, varmed den förberetts. Vad våra jordbrukare behöva, är icke ett konstlat skydd, ty det hjälper dem icke, utan ökade insikter och färdighet i sitt svåra yrke samt förtröstan till sig själva och till de orubbliga lagar, som regera den ekonomiska världen.» Jag hörde till min glädje, om också icke till min förvåning, att handelsministern står på samma mark. Här har tidigare vid ett par tillfällen i denna kammare uttalats, att de icke-jordbrukare, som ställa sig emot jordbrukarnas krav på hjälp i det ena eller andra avseendet, mot krav av den art, som det här föreliggande, äro fiender till modernärningen. Det har antytts något sådant även här i dag. Jag hör till dessa icke-jordbrukande brödätare, som på 1880-talet talade mot spannmålstullar och som ha samma uppfattning i dag som då, men jag hör också till dem, som utgått från bondehem och icke rivit broarna. Jag förstår således innerligt väl de svårigheter, varmed jordbruket dras, men jag vill erinra, att det rätt andra tider — man tyckes ha glömt det på jordbrukarhåll — och att det har icke gått många år sedan den tid, då jordbrukarna här i Sverige så att säga sutto i smöret, under det andra klasser, löntagare och arbetare, sletto ont. Nu hör jag någon säga: »Javäl, men då voro vi dock med om att giva dyrtidstillägg och arbetslöshetsunderstöd.» Det är sant. Detta faktum kan dock icke förplikta oss att räkna jordbrukarna ett stöd, som enligt min uppfattning icke kan vara något annat än ett halmstrå eller, såsom handelsministern uttryckte det, ett enkelt och anspråklöst arrangemang, tydligen mycket anspråklöst, och det är därför, herr talman, som jag för min del röstar för utskottets förslag och yrkar bifall till dess hemställan i denna punkt.

Herr Vennersten: Herr greve och talman! Diskussionen har tydligen uttömt ärendet, och jag har icke många ord att tillägga. Med det resultat, som föreligger från andra kammaren i denna fråga och med den ringa röstöversikt, varmed förslaget där föll, vågar jag uttala den förhoppningen, att denna kammare skall lägga saken så, att frågan kan bliva föremål för gemensam votering och genom denna votering läggas rätt igen.

Jag vill påminna eder, mina herrar, hurusom vid remissen av årets statsverksproposition det från skilda håll uttalades, att vid sidan av försvarsfrågan

var det ingenting som var angelägnare för oss här vid denna riksdag än att vidtaga åtgärder till skydd för vår betryckta jordbruksnäring. Skola vi nu lämna riksdagen i år utan att göra något i den riktningen? Jag vill icke ta på mig ansvaret härför, och jag vågar tro, att kammarens övervägande majoritet skall hörsamma den vädjan som från regeringsbanken riktats till oss och som icke borde få förklinga ohörd. Jag tillät mig vid remissdebatten anföra, att i övriga länder vidtager man åtgärder för att skydda jordbruksnäringen som lider betryck; och här har av en talare anförts exempel på huru som man i Amerikas Förenta stater har höjt spannmålstullen på sätt som av vederbörande talare anförts. Varför? Jo, därför att produktionskostnaden i grannlandet Canada ställer sig så mycket lägre, så att man för att skydda jordbruket inom detta stora rika land, Amerikas Förenta stater, måste vidta sådana åtgärder. Är det då för mycket, att åtminstone vi i den fråga, som här är före, säga ja till vad jordbruksministern begärt?

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herrar Ericson i Oberga, Boman m. fl.

Herr Björnsson: Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet har tydligt klarlagt, att utförelsebevis i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition icke skulle ha något annat värde än såsom ett förhandlingsvapen vid underhandling om avtal med kvarnarna. Jag tror, att man har ett praktiskt bevis för att detta vapen är utomordentligt slött, ty det förhåller sig ju så, att kvarnarna i närvarande stund faktiskt ha den förmån, som jordbrukarna hoppas vinna genom ett bifall till den kungl. propositionen. Kvarnarna erhålla nämligen tullrestitution vid export av mjöl, motsvarande erlagd tull för den använda spannmålen. Av denna restitutionsrätt ha kvarnarna på sista tiden icke begagnat sig, och då de under glidullsystemet begagnade sig av densamma i större utsträckning, väckte det mycket stor harm hos Danmarks jordbrukare. Det var knappast någon dag, då man icke såg artiklar i de danska tidningarna, vari man förebrädde svenskarna för att dumpa vetemjöl på den danska marknaden. Jag tror mig härmed, hava visat, att om utförelsebevis skulle kunna bli ett lämpligt förhandlingsvapen vid inhemska underhandlingar, måste det bli ett märkvärdigt vapen, om det gäller underhandlingar t. ex. med Danmark. Och om det förhåller sig så, som herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet förklarade, att de äro av stort värde som förhandlingsvapen mot kvarntrusten här i Sverige, så tror jag, att åtminstone kvarntrusten är fullt på det klara med dess värdelöshet. Däremot vill jag erinra därom, att Kungl. Maj:t förfogar över ett mycket skarpare förhandlingsvapen. Kungl. Maj:t har rätt att sänka tullarna, och jag tror, att en tillfällig sänkning av t. ex. mjöltullen före underhandlingen med kvarnarna skulle vara ett förhandlingsvapen, som kvarnarna skulle förstå och som skulle vara till verklig hjälp. Ett sådant förhandlingsvapen rekommenderades vid förra årets riksdag, men den tanken vann då icke något som helst intresse från jordbrukarhåll. Jag tror, att utförelsebevisen icke blott icke göra någon nytta, utan i själva verket direkt skada, därför att tiden för effektiva åtgärders vidtagande försättes, då det dröjer ännu ett år, innan man kommer underfund med, att man måste taga till annat än gester för att komma till rätta med en så stark sammanslutning som kvarntrusten. Av den anledningen, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr statsrådet Wohlin: Jag vill endast meddela, att verkställda undersökningar inom utrikes- och handelsdepartementen hava givit vid handen att införandet av denna anordning icke är förenat med några handelspolitiska olägenheter.

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Om
utförelsebevis
för spannmål
m. m.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ericson i Obergå m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 23 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ericson i Obergå m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 54.

Punkterna 2—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, beslöts, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, skulle nedtagas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.03 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 4 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Justerades protokollen för den 29 nästlidne mars och den 1 innevarande månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 8, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Schweiz träffad provisorisk handelsöverenskommelse; samt

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående transitering av införsel förbjudna varor m. m.; ävensom

första lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige;

nr 21, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

Första kammarens protokoll 1924. Nr 25.

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning om anvisande av anslag till ersättande av vissa genom eldsvåda å Galärvarvet förstörda inventarier;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1925 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift; samt

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1925 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 § 9 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker; samt

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 81, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner och understöd; och

nr 82, i anledning av väckta motioner om understöd åt efterlevande till vissa värnpliktiga, vilka omkommit vid en järnvägsolycka vid Jörlanda.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 313, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner i tandvårdsfrågan, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 18 och 19, statsutskottets utlåtanden nr 32 och 33, bevillningsutskottets betänkanden nr 24—29, bankoutskottets memorial och utlåtanden nr 28—31, första lagutskottets utlåtande nr 18, jordbruksutskottets utlåtanden nr 18—25 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 80, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförselbevis för råg och vete.

Avgåvos och hänvisades till bevillningsutskottet följande motioner:
nr 296, av herr *Boman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsmonopolet å tobakstillverkningen i riket; och
nr 297, av herr *Norling* m. fl., i samma ämne.

Justerades protokollsutdrag för denna dag. varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,48 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.